CRXXI 256

C. HOGAȘ

PE DRUMURI DE MUNTE

Amintiri dintr'o călătorie

„VIAȚA ROMÂNEASCĂ"

Prețul 15 Lei

www.dacoromanica.ro

C. HOGAŞ

PE DRUMURI DE MUNTE

AMINTIRI DINTR'O CĂLĂTORIE

I A Ş I
EDITURA „VIAŢA ROMÎNEASCĂ“ S. A.
1921

D. 828

www.dacoromanica.ro

AMINTIRI DINTR'O CĂLĂTORIE

www.dacoromanica.ro

SPRE MÎNĂSTIRI

Orice călătorie, afară de cea pe jos, e după mine o călătorie pe picioare străine: a avea la îndămînă cupeaua unui tren, roatele unei trăsuri sau picioarele unui cal, însamnă a merge şezînd şi a vedea numai ceiace ţi se dă, nu însă şi tot ce ai voi. Iată pentruce eu şi tînărul meu tovarăş de călătorie ne hotărîrăm a merge pe jos peste munţi şi în răgaz, dela Piatra păn'la Dorna, lăsînd la o parte drumul mare.

In ziua de şase lulie eram gata; cu alte cuvinte, aveam toate trebuincioasele de drum aşezate în o boccea de forma unei raniţi soldăţeşti, legate la spate prin ajutorul unor curele ce se încrucişau pe pieptul nostru; la şoldul stîng cîte un re-

www.dacoromanica.ro

volver, în dreapta cîte un baston sănătos, şi la picioare opinci de piele roşie, legate cu sferi negre de lînă de capră, care ne înfăşurau în spirală pulpa pănă la genunchi peste un colţun negru de lînă vrîstat cu roş. O pălărie neagră şi mare putea, la nevoe, să mă apere şi de ploae şi de soare. Tovarăşul meu, în loc de pălărie, avea pe cap un chipiu de uniformă, iar drept straiu mai gros de lînă era îmbrăcat cu o venghercă de doc alb.

In revărsatul zorilor plecarăm.

Deocamdată trebuia să mergem la Almaş. Fiind însă mai dinainte hotărît între noi de a ne feri de drumul mare, nu cunoşteam o potecă sau un drum mai scurt pentru ţinta noastră. Ajunsesem la barieră. Nici un suflet de om nu era încă deştept; numai cîţiva cîni, prea harnici poate, îşi făceau datoria bătînd la noi, sau — mai bine zis — la neobişnuita noastră îmbrăcăminte de drum. Oricum însă, eu găseam de vină pe tovarăşul meu, care avuse ciudata idee de a mărita straele de sublocotenent cu opincile, bastonul şi bocceaua din spate; şi mă sileam a-l face să priceapă că numai pentru dînsul făceau cînii atîta gălăgie. Apucarăm la stînga pe prundul Cuejdiului înspre Dăr-

www.dacoromanica.ro

mănești, fără să știm dacă am apucat bine sau rău. Norocul însă ține cu drumețul; la cîțiva pași, pe prispa unei case albe, gospodarul și gospodina dormeau duși subt o plapomă, lipiți unul de altul pentru a putea să înfrunte, după socotința mea, răcoarea dimineții; căci, deși în Iulie, dimineața din ziua de șase era totuși destul de rece; ei dormeau duși și se legănau, poate, în visuri fericite; noi însă, și mai cu samă eu, fără respect pentru toate aceste nimicuri și fără nici o ceremonie, mă apropiai de dînșii, ridicai cu bățul plapoma de pe nasul gospodarului, care dormea la margine, îl împinsei puțin, îl trezii și, fără a-i da buna-dimineața cel puțin, îl întrebai scurt despre drumul la Almaș. Foarte rar se întîmplă cuiva să vadă o figură mai elocventă decît acea a omului meu: un psiholog ar fi scris volume întregi; eu însă cred deajuns a spune că e — psihologicește vorbind — de mare interes înfățișarea unei figuri ce trece, dela adînca liniște a unui somn fără de grijă, la izbitoarea întipărire a unei surprinderi. Ceia ce s'a petrecut atunci în sufletul lui a fost desigur mai iute decît fulgerul; destul că, cu niște ochi de două ori mai

www.dacoromanica.ro

mari decît cei ce poate-i avea de obiceiu, cu o faţă lungă şi spărietă şi neputîndu-se lămuri de unde şi cum răsărisem noi aşa ca din pămînt, se uită la noi, măsurîndu-ne cu privirea-i zăpăcită de sus pănă jos şi îndesîndu-se tot mai tare spre părete, caşi cum ar fi voit să scape de o vedenie supărătoare. Biata femee, strîmtorată astfel şi buimacă de somn, începu a se întoarce subt oghial şi a îngăima vorbe neînţelese, care nu puteau fi decît nişte puternice protestări conjugale... Pentru a sfîrşi mai iute cu toate acestea, îl întrebai încă odată pe gospodar despre drumul la Almaş.

— Pe aici, ne răspunse el în cele din urmă, arătîndu-ne spre deal; şi spre acolo apucarăm şi noi.

Desigur că spărietul nostru cicerone ne va fi urmat multă vreme cu privirea. Noi, însă, nu ne mai uitarăm îndărăt, ci ne urmarăm drumul pe prundiş, sărind ca nişte capre peste bolovani, cursuri de apă, bălţi şi gloduri. Dimineaţa era măreaţă şi ne vestea o adevărată zi de Iuliu. Nici un nor nu plutea subt albastrul cerului adînc şi limpede ca ochiul unei fecioare. Toate stelele se mistuiseră şi cel mult dacă îndrăzneaţa stea a ciobanului

www.dacoromanica.ro

mai înfrunta, din cînd în cînd, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat. Nici un vînt nu mişca aerul; şi grîul, în lanurile de aur, stătea tot aşa de neclintit caşi firul de iarbă din fineţele înflorite. Roua avea înfăţişarea unor mărgăritare, ce nu aşteptau de cît o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante. Umezeala şi răcoarea dimineţii dădeau întregii firi o nespusă frăgezime. Totul începuse a se deştepta subt întăile raze ale zilei, dar totul era cuprins de o linişte, de o tăcere, de un fel de înmărmurire solemnă; şi firea întreagă părea că se află într'o religioasă aşteptare. La răsărit se ivea geana de aur şi de purpură a unui soare tînăr, care într'o clipă şterse într'o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munţilor neguroşi. Noi ne urmarăm drumul, cu sufletul stăpînit de măreţia priveliştii, iar rarii drumeţi ce întîlneam, şi pe care-i lăsam în urmă, după ce ne doreau cale bună, se uitau lung şi miraţi după noi.

Spre a merge la Almaş pe drumul mare, ar fi trebuit să suim dealul Balaurului, ce se ridică dincolo de Dărmăneşti. Lucrul acesta, însă, nestînd în planul nostru, dela o vreme cotirăm dela Dărmăneşti,

www.dacoromanica.ro

la stînga spre Gîrcina, pentru a tăia peste dealuri, pe drumul de picior. Drumul acesta ne duse spre Gîrcina până la biserica din sat, de unde trebuia să ne îndreptăm către Almaş: în drum ne întîlnirăm cu preotul locului, care mergea cu un ţăran la un ogor din apropiere. Pe preot îl cunoşteam şi-l întrebăi de drumul ce trebuia să apucăm, ca să eşim la Almaş. După ce căpătarăm lămuririle trebuincioase, plecarăm înainte. In urmă, tocmai, am aflat că ţăranul ce însoţea pe preot era ajutorul de primar al comunei Gîrcina şi că, văzîndu-ne aşa de neobişnuit îmbrăcaţi, îşi aduse aminte că, în cercul comunei lui, are şi îndatoriri poliţieneşti. Astfel, după ce ne depărtarăm puţin, se întoarse către preot şi-l întrebă dacă ne cunoaşte. Preotul, care înţălese bănuelile ajutorului de primar şi care voia să glumească puţin, îi răspunse că habar nu are cine sîntem şi că nici nu ne-a mai văzut vreodată pe meleagurile acelea. Ajutorul, de cuvînt şi totdeauna cu privighere pentru siguranţa publică, căută să afle, tot dela preot, dacă aveam paşapoarte în regulă. Acesta dete din umeri şi-i răspunse foarte serios şi cam îngrijit:

www.dacoromanica.ro

— Ştiu eu ? Poate că sînt nişte scăpaţi dela vreun arest; ar fi bine să cauţi a te încredinţa şi cu atît mai mult, cu cît aveţi, mi se pare, la primărie nişte porunci în această privinţă.

— Că bine zici, părinte!

Şi nici una nici două se întoarse din drum, apucînd spre primărie, cu gînd de a trimete cîţiva vătăjei în urma noastră, ca să ne prindă şi să ne ducă la comună. Preotul, văzînd că gluma se îngroaşă, îl lăsă să meargă puţin, apoi începu a rîde cu hohot şi-l chemă înapoi, spunîndu-i cine sîntem.

— Să mă bată Dumnezeu, părinte, zise ajutorul de primar, că de nu-mi spuneai Sfinţia-ta, sau de-i întîlneam singur, îi legam burduf şi-i duceam la comună, ca să le cercetez paşapoartele. Cine dracu i-a îndemnat să se îmbrace ca nişte marchidani şi să cutreere satele? Văzut-ai pe cel mai tînăr? Tuns, cu chipiu de uniformă, cu opinci şi cu bocceaua în spate, parcă era un dezertor. La Gîrcina i-ai scăpat Sfinţia-ta; da' nu ştiu cine are să-i scape la alte comuni.

Şi ţăranul avea dreptate: cel întăiu nespălat avea tot dreptul să ne întrebe de paşapoarte sau cel puţin de biletele de

www.dacoromanica.ro

identitate. In timpul acesta noi ne urmam drumul liniştiţi, tăind dealungul Gîrcina, un sat şi de munte şi de cîmp: de munte, fiindcă nu se mai sfîrşeşte; de cîmp, fiindcă sînt casele foarte dese. Străbăturăm deci satul acesta sau, mai bine zis, această nesfîrşită stradă de case ţărăneşti, prin care cineva merge aproape două ceasuri cu credinţa, dela o vreme, că celălalt capăt trebue să fie pe lumea ceialaltă. In adevăr, până ce să ajungem la jîtăria, despre miază-noapte, sudoarea ne înmuiase trupurile şi ciuda ne cuprinsese sufletele. Băltoagele verzii, miasmatice şi adînci, care împănau drumul în lung şi în lat, ne sileau la sărituri gimnastice şi de preciziune peste golurile destul de mari dintre bolovanii puşi în rînd pe marginea acestor băltoage. Nenorocit piciorul greoiu sau neghibaciu, care n'ar fi avut în el ceva din firea caprelor! O bae de glod, până la genunchi, ar fi fost neînlăturată. Noi însă, din fericire, eram deprinşi cu aceste punţi de un alt soiu şi le trecurăm pe toate fără greş.

Eşiţi afară din sat, răsuflarăm în sfîrşit şi ne urmarăm drumul spre Almaş pe poteca de picior, ce tae dealurile de-a curmezişul între răsărit şi miază-noapte.

www.dacoromanica.ro

La dreapta se întinde un şir de coline cu povîrnişuri dulci şi acoperite cu sămănături, fîneţe şi ciritei; la stînga colinele se schimbă în dealuri şi, mai departe, între apus şi miază-noapte, dealurile devin munţi, al căror lanţ umple întregul cerc al vederii din partea aceia. După un mers grabnic de două ceasuri şi mai bine, eşirăm pe creasta unui deal lutos şi sfărîmat, care se ridică la o mică înălţime deasupra Almaşului. Scoborîrăm în sat, trecînd pîrăul cu acelaşi nume şi merserăm la micul schit de călugăriţe, care se află din sus de curtea boerească.

Stariţa schitului era rudă cu tovarăşul meu de drum şi, prin urmare, dela sine se înţălege că furăm cu deosebită cinste primiţi. E foarte atingător lucru să vezi cu cîtă bunăvoinţă şi cu cîte jertfe chiar se îndeplinesc datoriile ospitalităţii, în aceste schituri locuite de cîteva femei sărmane. Poate că adevăratele învăţături evanghelice au şi ele cuvîntul lor în aceste locuri, cel puţin. Furăm deci cu mare dragoste ospătaţi şi găzduiţi pănă adouazi.

Dela Almaş, trebuia să mergem la Horaiţa; dar fiindcă nu cunoşteam drumul, furăm nevoiţi a cere la stariţa schitului pe cineva, care să ne călăuzească. A-

www.dacoromanica.ro

cesta fu lucrul cel mai uşor, de vreme ce maica Filofteia se părea că nu are în mînăstire altă însărcinare decît pe acea de călăuză. Ne gătirăm şi plecarăm. Călăuza mergea înainte şi noi după ea. Şi acum mi se pare că văd aevea pe maica Filofteia: era o femee de o statură mijlocie, mireană la trup şi numai la cap călugăriţă. Poate că acesta era portul ei de drum; noi ne dădurăm însă cu socoteala, că ea ar fi trebuit să nu-şi pună niciodată altă îmbrăcăminte... Avea maica Filofteia nişte ochi căprii şi mari, care te tăiau în suflet cu ascuţişul privirii lor şi care, deşi trecuţi în vîrstă, ardeau totuşi de focul unei tinereţi mistuite de văpaia unor patimi înăduşite. Gura ei cam mare şi buzele ei, deşi vestejite, dar totuşi destul de cărnoase, făceau să te gîndeşti fără de voe la păcătoasa biblică, care ar fi aruncat peste umerii desfrîului său haina cuvioasă a mironosiţelor. Chiar faţa ei boţită sporea înfăţişarea aţiţătoare a întregului şi te făcea să ţi-o închipui cu douăzeci de ani în urmă... De subt comanac, îi eşea pe tîmple, în semicercuri, părul ei cărunt, dar aşezat totuşi şi pieptănat cu multă îngrijire. Ce păcat că nu era negru acest păr!...

www.dacoromanica.ro

Ea tăcută, noi tăcuți; ea gîndindu-se la cine știe ce, eu cu capul plin de socoteli lumești,—ne urmam drumul pe pîrăul Almașului la deal. Căldura miezului de Iuliu era covîrșitoare, și ar fi fost cu neputință de înfruntat, dacă umbra pădurilor n'ar fi stîmpărat-o puțin. Din cînd în cînd, ne opream la umbră spre a ne odihni; călăuza noastră însă ne găsea prea bicisnici, și avea dreptate: dacă cineva ar fi avut fantazia să se uite la picioarele ei care, fără să roșească cîtuși de puțin, se iveau, pănă mai sus de glezne, de subt fusta ei scurtă de cit și, mai mult încă, dacă s'ar fi urcat cu închipuirea ceva mai sus, — ar fi găsit, în loc de picioare, niște fuse de oțel care, lipsite de rotunjimea plină a tinereții și fără caracter pămîntesc, puteau să se miște în mod mecanic fără sfîrșit. Această femee zbura, nu mergea. Ș'apoi maica Filofteia avea credința deplină a darului său... Pe drumul ce țineam noi, se întîmplase, cu cîteva zile mai înainte, niște prădăciuni sau, mai bine zis, niște potlogării. Luase de pildă un oarecine, îmbrăcat într'un suman rupt, traista cu făină din spatele unui gușat, îi dăduse cîțiva pumni și se mistuise în pădure; sau în-

www.dacoromanica.ro

tîlnise un altul pe o proastă, îi luase legătura cu fasole şi se făcuse iarăşi nevăzut. De aceste neajunsuri se temea maica Filofteia să nu ni se întîmple şi nouă, şi se hotărî deci să facă pentru noi o rugăciune de drum, spre a ne ajuta Cel de sus, ca să ajungem teferi şi neturburaţi de nime la ţinta călătoriei noastre. Işi scoase, prin urmare, mătăniile din sîn şi, ca şi cum ar fi vorbit cu sine însăşi, începu a şopti o rugăciune, însoţind acest monolog intim cu nişte cruci mari, îndesate şi cu evlavie însămnate pe toate cele patru puncte cardinale ale persoanei sale. Din cînd în cînd, făcea şi cîte o mătanie spre răsărit, lipindu-şi cu sfinţenie fruntea de pămînt. In timpul acesta, noi ne urmam drumul sărind peste pîrăele ce ne tăiau mersul sau trecînd pe subt giganticii brazi răsturnaţi de vijelie, ori de moarte naturală, şi care, răzimaţi cu vîrfurile lor pe înălţimea brazilor dimpotrivă, alcătuiau, pe deasupra capetelor noastre, nişte urieşe punţi aeriene, aruncate de însuşi Dumnezeu, pentru sălbatecii şi spărioşii locuitori ai pădurilor neumblate.

Cătră asfinţit sosirăm la Horaiţa, unde furăm primiţi cu oarecare răceală de că-

www.dacoromanica.ro

tră egumenul mînăstirii, care stătea în cerdac la aer curat.

Din întrebările şi răspunsurile obişnuite despre sănătate, ne puturăm lămuri că Sfinţia-sa suferea de un gutunar şi că, prin urmare, întreaga sa veselie sufletească îngheţase subt această răceală din părţile înalte ale persoanei sale; totuşi ni se poronci un borş cu chitici şi un puiu de mămăligă — nimicuri, care toate se mistuiră iute subt flămîndele noastre linguri şi furculiţi... Ce voiţi? devenisem la drum mai mîncăcioşi decît evanghelistul Ion; atîta numai, că părintele egumen nu ştia că pofta de mîncare e o virtute cu totul biblică şi că, mai la urmă, e foarte îndoelnic lucru să se fi săturat cinci mii de oameni cu cinci pîini şi doi peşti, ba încă să mai fi rămas şi douăsprezece coşuri de fărmături!... Bine sau rău, astîmpărarăm cîrceii de foame ai stomahului nostru şi merserăm apoi în biserică, spre a vedea mai deaproape această zidire, pe care o cunoşteam numai din nume. Pe dinafară, nu e decît un masiv de piatră văruit cu galbăn, în care nu se vede nici o idee arhitectonică: deasupra, o ceată de turnuri, ce nu se înţeleg între ele, îşi dau brînci şi se îndeasă unele în altele,

www.dacoromanica.ro

spre a nu cădea pare-că jos de pe masivul de subt picioarele lor. Pe dinlăuntru zidurile sînt stropite cu albastru şi galbăn, iar pictura e puţină şi proastă; toţi sfinţii şi toate sfintele, cu Iisus Hristos în frunte, sînt eşiţi de subt penelul aceluiaşi iconar rus, care a zugrăvit mai toate vechile noastre biserici.

In aceste locuri, ori încotro te întorci, te împresoară singurătatea, la hotarele căreia viaţa se pare că expiră. Omul împrumută aici mutismul dela arborii în mijlocul cărora trăeşte, aşa încît cele mai guralive fiinţe din aceste locuri sînt numai lăstunii care zboară în stoluri negre, înainte de apusul soarelui, şi se învîrtesc ţipînd, în jurul turnurilor albe şi neclintite ale bisericii.

Nu departe de Horaiţa, pe un munte despre miază-zi se află Horaiţa-mică sau Horaicioara; schitul acesta e un adevărat cuib de vultur aninat în crăpătura unei stînci aeriene. El stă mai totdeauna ascuns între nori şi, numai cînd aceştia se desfac, schitul se zăreşte albind dintre brădişul negru.

In zori, adouazi, apucarăm drumul Văraticului. Călăuzul nostru, un băetan ca de cincisprezece ani, nu ştia decît pe cel

www.dacoromanica.ro

mai lung şi mai rău; pe acela deci apucarăm şi noi. Cît merserăm prin umbră, drumul fu plăcut. Fagi şi paltini cît lumea de bătrîni, cu trunchiuri albe şi goale, îşi împreunau sus de tot frunzişurile lor şi alcătuiau deasupra capetelor noastre o boltă de umbră şi verdeaţă. Singurul glas al locurilor acestora e numai glasul vîntului, care se tae, suspinînd pare-că dureros, în frunza ascuţită a bradului; şi glasul acesta are un farmec nespus...

Toţi cîţi trecuseră pe aici, călători poate caşi mine, îşi zgîriaseră numele lor în scoarţa netedă a fagilor. Cu drept sau fără drept, găseam vinovaţi, în gîndul meu, pe toţi aceşti sgîrietori de copaci, care avuseră deşertăciunea vrednică de rîs, de a-şi eterniza numele în pustiu; şi cu atît mai mult îi găseam vinovaţi, cu cît mi se părea mie, că urma omului în aceste locuri răpea ceva din măreţia singurătăţii şi se amesteca jignitor în sublimul întregului.

Peste puţin, scăpătarăm dela umbră şi eşirăm într'un luminiş de seminceri. Ne aflam în parchetele de pe Cracăul-negru. Din depărtare, prin aerul sec, ajungea pănă la noi glasul omului şi al toporului. Din cînd în cînd o trăsnitură colosală

www.dacoromanica.ro

umplea văile munţilor: erau fagii, paltinii sau brazii ameţitor de înalţi care, în căderea lor prăpăstioasă, sfărîmau şi doborau tot în calea lor. Ziua era la amiază şi un aer înflăcărat ne înconjura din toate părţile. Soarele, alb de fierbinte ce era, ploua cu foc peste capetele noastre; cu toate acestea noi ne urmam drumul pe hogaşul săpat de butuci în coasta muntelui şi, numai cît în răstimpuri, eram siliţi a ocoli, prin smiduri, băltoagele glodoase şi verzii ce ne tăiau drumul. Eram atît de grăbiţi să poposim undeva la umbră, încît nici nu mai băgam în samă pe un întreg popor de broscoi cu ochii holbaţi şi verzi, care—eşiţi pe jumătate din umedele şi glodoasele lor locuinţi—ne salutau orăcăind şi apoi dispăreau iute la apropierea noastră.

Dupăce ne oprirăm puţin la o colibă părăsită, cumpănirăm în valea Cracăului. Ajunşi la acest pîrău limpede ca o picătură de rouă, ne stîmpărarăm setea şi începurăm iarăşi a urca, de-a curmezişul, un şir de coline lutoase şi seci, acoperite cu tufari de aluni, mesteacăni şi arini. De pe cea din urmă colină ce se înalţă deasupra Văraticului, o întinsă privelişte se deschise ochilor noştri: subt

www.dacoromanica.ro

noi, Valea-sacă se răsfăţa cu casele ei albe şi curate, între două dealuri acoperite cu grădini, fîneţe şi sămănături. Mai departe, între răsărit şi miazăzi, Bălţăteştii, cu măreţele-i grădini şi aşezămintele sale de băi, păreau că vor să se ascundă după nesfîrşitele şiruri de plopi înalţi, de mesteacăni blonzi şi de brazi posomorîţi; cu toate acestea o rază de soare, căzută din cer peste acest cuib de zînă pierdut între îndoiturile verzi ale dealurilor, răsfrîngea pănă la noi lumina strălucitoare de pe plăcile metalice, cu care e acoperit. În faţă orizontul era închis de cele din urmă ramuri ale rîpoşilor munţi de marnă cenuşie ai Neamţului, care se întindeau ca o fîşie de fum plumburiu pe zarea cerului depărtat. La picioarele lor, oraşul alb cu pîrăul său limpede scînteia subt lumina soarelui. Alăturea, în umbra depărtării, stătea nemişcată şi gînditoare, pare-că, vestita cetate a Neamţului, cetatea lui Ştefan, martoră nepieritoare a gloriei noastre trecute. Stăturăm deci la umbra unui mesteacăn, spre a ne odihni şi a ne sătura ochii şi sufletul de această măreaţă privelişte şi, cînd soarele aproape scăpătase după Ciungi, intrarăm în Văratic.

www.dacoromanica.ro

DELA VĂRATIC LA SĂCU

Cine nu cunoaşte această mînăstire de călugăriţe şi care călător nu are de spus un cuvînt pentru ea?

Era pe timpul băilor, şi în tot anul o mulţime de oaspeţi, din toate părţile Moldovei mai cu samă, îşi petrec aice lunile de vară; prin urmare, nu ne mirarăm deloc, cînd văzurăm, pe drumul mînăstirii, încrucişîndu-se moda lumească cu uniforma bisericească: rochia cu rasa, comanacul cu pălăria, mîna goală cu mănuşa, mătăniile cu evantaliul, umilitul papuc pe talpă cu îndrăzneţul călcăiu Louis Quinze, negrul posomorît cu toate culorile din lume, găitanul cu dantelele, smerenia cu îndrăzneala şi, în urma tuturor, ipocrizia cu sufletul fără ascunsuri!!... Şi multe încă aşi mai fi văzut, dacă foamea nu mi-ar fi dat pinteni şi nu m'ar fi silit să suiu scările lustruite ale arhondaricu-

www.dacoromanica.ro

lui. O veche mironosiță a lui Hristos stătea jos la capătul de sus al scărilor și își odihnea, dormitînd, imensitatea greoae a trupului său...

Cînd furăm aproape de ea, își ridică spre noi, cu o lene aristocratică, privirile-i spălăcite și verzii...

— Blagoslovește, măicuță, zisei eu, închinîndu-mă după cuviință.

— Domnul! răspunse ea a lene și trăgănat, întinzîndu-mi spre sărutare dosul alb și grăsuliu al dreptei sale, cu mătănii cu tot.

Sărutai cu o prefăcută evlavie această dreaptă care, dacă nu mirosea tocmai a smirnă și a tămîe, apoi mirosea, cel puțin, a un parfum obișnuit pe vremuri, care-mi pătrunse pănă'n creeri; totuși, actul acesta de smerenie ne sluji drept pașaport pentru arhondaric, unde ni se dădu casă și masă.

Stăturăm două zile în Văratic. Cu această împrejurare mă putui încredința, că oaspeții obișnuiți ai mînăstirii aveau cuvînt să petreacă aicea cîte o lună sau două. In adevăr, aerul, apa, preumblările, societatea chiar, sînt atîtea lucruri, care îndeamnă pe mulți a eși din vîrtejul orașelor mari și a căuta odihna sufletească

www.dacoromanica.ro

în aceste locuri însufleţite de o viaţă mai dulce şi mai tihnită.

Toaca cu glasul său cicălitor şi subţire, clopotul cu vocea sa gravă, rară şi sonoră, sînt capii de familie ai acestui furnicar de fiinţe negre, care foesc repede în toate părţile, fără zgomot cu papucii lor pe talpă şi cu mătăniile în mîni. După glasul lor se regulează toate îndeletnicirile văzute şi nevăzute ale comunităţii. E totuşi foarte greu, pentru un străin, să pătrundă în toate amănunţimile vieţii călugăreşti. Un călător nu poate vedea, mai întotdeauna, decît numai coaja monahismului. Astfel, dacă eşi dimineaţa în medeanul din faţa mînăstirii, unde se vinde şi se cumpără, dacă străbaţi ziua cărările şi drumurile ce se încrucişează şi se tae în toate părţile, dacă mergi în biserica cea mare la vecernie, utrenie sau liturghie, dacă te duci pe la cunoştinţi ziua sau sara, nu vei putea întîlni decît figuri paragrafisite, gheburi, sbîrcituri, ochelari, cataruri cronice, reumatismuri, gingini goale, dinţi falşi, guri înfundate, bărbi ascuţite, peri albi şi... făţarnică zmerenie. Cu toate acestea, dacă te întîmpli în lăuntrul mînăstirii, cînd se face slujba în paraclisul de lîngă arhondaric, şi dacă

www.dacoromanica.ro

îţi arunci ochii în sus spre negreaţa, ce umple cerdacul din faţă, în tihnă şi în răgaz poţi revizui cu privirea toate acele chipuri femeeşti, care în zădar se 'par că cearcă a se ascunde subt negrele lor camelauce.

Un fel de milă şi de durere te cuprinde fără voe, cînd vezi atîta tinereţă, atîta vigoare şi atîta frumuseţă chiar, înmormîntate subt mohorîta îmbrăcăminte sacramentală; şi tot atunci şi tot fără voe, îţi pui singur o mulţime de întrebări, la care ortodoxia monahală n'ar putea răspunde, decît strîngînd din umere.

E oare cu putinţă, mă întrebam eu, ca noaptea, care înfăşură trupul acestor fiinţe, să înfăşure şi inima lor? Acei ochi, porunciţi a privi totdeauna cerul, nu privesc ei oare, cîteodată, şi pămîntul? Cuvîntul scris în carte e oare destul de puternic, ca să şteargă cuvîntul scris de natură în inima lor? E cu putinţă, ca rabinii bisericii noastre să fi putut porunci sîngelui să circule mai încet, inimii să bată mai rar şi naturii să ceară mai puţin? Decînd oare s'a ridicat la puterea de dogmă grosolana eroare, că carnea poate să muşte gura ce-o sfîşie?... Ş'apoi, munţii Văraticului sînt aşa de înalţi,

www.dacoromanica.ro

pădurile atît de umbroase, văile atît de tăinuite şi de adînci, rîurile atît de limpezi, fineţele atît de dese, de înalte şi de înflorite, aerul atît de îmbălsămat, încît sufletul cel mai zglobiu se simte înmuet de o dulce melancolie şi ochiul călătorului se opreşte visător, cînd pe o frunză de mesteacăn tremurătoare, cînd pe potirul rumân al unei flori ce se leagănă molatic subt mîngîerea dulce a vîntului, cînd pe unda, care, veselă că a izbutit să se sue pe spetele unui bolovan greoiu, trece de ceia parte, îi spune o glumă şi-şi urmează drumul înainte, scăldîndu-se în raze de soare. Şi, în sînul acestei naturi atît de prietînoase, care-ţi varsă în suflet melancolia şi visurile, şi în inimă beţia unui nesfîrşit amor, ce vroiţi să facă omul şi mai cu samă femeia? A cere acestei din urmă să rămînă logodnica veşnic credincioasă a unui mire, care de două mii de ani s'a înălţat la cer, e desigur o erezie vrednică de cel mai îndreptăţit auto-da-fe.

Dealtmintrelea, Văraticul nu înfăţişează nici o însemnătate istorică şi mai nici o tradiţie nu se leagă de dînsul. Răposata maică Evghenia Negri a dat la lumină istoricul acestei mînăstiri, cuvînt pentru

www.dacoromanica.ro

care nu simţim de nevoe să-l mai facem şi noi.

In dimineaţa zilei a treia, ne îndrumarăm către Sihla, pe poteca Ciungilor, care e cea mai scurtă şi cea mai îndămînoasă. Dascălul Alecu din Văratic era călăuzul nostru. Fiindcă trecem peste Ciungi, nu e rău să amintim că micul podiş, ce se deschide pe vîrful lor, pune la îndămînă locuitorilor din vale una din cele mai obişnuite şi mai desfătătoare plimbări. S'ar zice că natura a întipărit aicea o dulce şi primăvăratică sărutare pe sînul munţilor ernatici şi că, subt această sărutare de nesfîrşit amor, au răsărit ca prin farmec milioane de flori strălucitoare, ce acopăr întinderile ondulate şi dulci; că subt ea s'a născut acea lină şi răcoroasă adiere ce veşnic suspină în acest loc şi că pîlcurile de mesteacăni, cu ramuri despletite şi cu trunchiuri de argint, nu sînt sămănate ici şi colea, decît spre a chema pe drumeţul obosit să guste, pe un aşternut de flori, o clipă de visuri şi de negrăită fericire. S'apoi cine n'a auzit în acest loc pe greerul şuerător şi pe cosaşul răguşit, locuitorii nevăzuţi ai miriştii uscate, cîntîndu-şi eternul lor cîntec subt miezul zilei înflăcărat, cine n'a ascultat

www.dacoromanica.ro

aicea pe gaiţa gîlcevitoare certîndu-se cu alta pe creanga vre-unui fag, acela desigur n'a avut prilejul să se îmbete de cel mai dulce şi mai dumnezeesc concert, pe care cîntăreţii naturii îl execută pe nişte note necunoscute încă în scara muzicii omeneşti—Aici e, fără îndoială, Paradisul pămîntesc al vremurilor noastre şi... nici un înger cu sabie de foc nu străjueşte la porţile lui... Adam şi Eva pot intra şi, după voe, pot eşi fără teamă de strănicia poroncilor dumnezeeşti...

Cu cît înaintam pe drumul Sihlei, cu atît natura devenea mai aspră. Ai fi zis că ea-şi încruntă privirea şi că mustră pe drumeţul prea cutezător, care îndrăzneşte să calce peste hotarele pustiului şi să tulbure, cu zgomotul paşilor sau al respirării sale, adînca linişte a singurătăţii. Pe nesimţite, pajiştea înflorită făcu loc unui aşternut de foi uscate, care trăsneau subt paşii noştri; mesteacănul ne părăsise şi bradul sau fagul, cu frunţi despoete de bătrîneţă sau de vînturile, care veşnic suflă în părţile de sus ale aerului, spintecau văzduhul şi se zugrăveau fantastic şi trist pe albastrul adînc al cerului. Pe alocurea, poteca se strîmta aşa de tare, încît de abia puteai străbate

www.dacoromanica.ro

cu sufletul prin desişul întunecos al unei sihle de carpeni tineri, care alcătuia, de o parte şi de alta, doi păreţi nestrăbătuţi. — Aici, îmi ziceam eu, trebue să fi aruncat feciorul de împărat peria Sfintei Vineri, din care, fără îndoială, a răsărit această pădure, spre a tăia calea zmeoaicei care-l urmărea. Noi înşine, molipsindu-ne de asprimea locurilor ce străbăteam, devenisem tăcuţi şi gînditori. Cît despre mine unul, gîndul meu plecase pe un povîrniş fantastic: poate că Aeneas, mergînd pe calea Iadului, tot astfel de locuri străbătuse. Cîteodată, chiar, mă aşteptam să întîlnesc în cale-mi vre-o mare poartă neagră, pé care să cetesc cu înşişi ochii mei celebrul:

Per me si va nella città dolente.

Cu cîtă părere de rău însă, nu mă trezii eu din această fantazie clasică, apropiindu-mă de Sihla!... Şi totuşi, cu cîtă mulţumire nu salutarăm noi întăia rază de lumină, pe care o întîlnirăm în strîmta ei poiană!

Niciodată n'am gustat cu mai mare deliciu şi niciodată n'am căutat să sorb cu mai multă lăcomie, prin toţi porii fiinţei mele, lumina şi căldura binefăcătoare a cerului.

www.dacoromanica.ro

Sosisem prin urmare la Sihla, adică la acel loc pierdut în creerii munţilor, în care numai vulturul cu zbor îndrăzneţ mai străbate, din cînd în cînd, pe căile fără de urmă ale aerului. Până atunci, Sihla era pentru mine o închipuire, ce ţinea mai mult de domeniul poveştilor. Cunoşteam locul acesta numai din spusele unora şi ale altora; şi acele spuse atîta se încrucişau şi mînau lucrul peste marginile firești, încît totdeauna, cînd mă gîndeam la Sihla, mi-o înfăţişam subt forme şi proporţii fantastice. Astfel, nu-mi eşea din minte acel schivnic bătrîn ca brazii pădurilor neprihănite, care, autocton al acestor locuri, fusese poate zămislit de vr'o ursoaică în unire cu suflarea binecuvîntată a vre-unui vînt de primăvară; îl vedeam mergînd şi încurcîndu-se în alba şi lunga lui barbă neatinsă încă de vr'un pieptene; îl vedeam iarăşi împărţindu-şi, cu bună învoială, acelaşi rug de smeură cu urşii sau dînd ţapilor sălbatici care-l luau, poate, drept strămoş al lor, cu însăşi mîna sa, cei întăiu muguri care plesneau subt calda suflare a primăverii. Frumoasa Sfînta Teodora, legendara anahoretă a locurilor acestora, se înfăţişa închipuirii mele ca o a doua Marie din

www.dacoromanica.ro

Egipet, cu viaţa bîntuită de aceleaşi nenorociri; tot caşi aceia, Sfînta Teodora se lepădase, poate, de plăcerile îmbătătoare ale lumii acesteia, mulţumindu-se, în cele din urmă, cu crăpătura umedă a unei stînci în locul palatelor aurite unde luxul şi desfrîul domneau cu răsfăţare; caşi ea, Sfînta Teodora îşi scrisese, poate, pe nisip tainele trecutei sale vieţi şi, tot caşi dînsa, lăsase celui dintăiu vînt grija de a spulbera şi a duce departe amintirea unui traiu svînturat. Apoi floarea, etern nevestejită şi albastră ca seninul cerului, la rădăcina căreia domnea o veşnică primăvară, în timp ce munţii dimprejur crîşcau subt ernatica suflare a crivăţului, era darul ceresc, darul de mîngîere al Sfintei Teodora: femeia de lume, devenind sfîntă, închinase cerului sufletul său şi nu-i ceruse în schimb decît o floare... Pănă în cele din urmă, Sfînta rămăsese tot femee! Cerul o ascultase şi făcuse să răsară pe o aşchie de stîncă, într'un strop de ţărînă, nemuritoarea şi minunata floare, care trebuia să fie icoana virtuţii statornice şi nepătate a Sfintei Teodora. Apa pămîntului nelegiuit îi ardea măruntaele şi, prin urmare, ea nu-şi alina setea decît cu apa căzută din cer; pentru aceia îşi săpase,

www.dacoromanica.ro

sau — mai bine zis — își zgîriese ea în o stîncă, cu înseși unghiile sale, o mică cisternă pe care nourii văzduhului erau porunciți s'o țină veșnic plină. Caprele sălbatice nu știau locul acestei fîntîni și, de l-ar fi știut chiar, n'ar fi putut ajunge până la el.

Am căutat deci să rup haina fantastică, cu care Sihla era îmbrăcată în închipuirea mea; și pentru aceasta trebui să fac eu însumi, cu evlavie, o călătorie la locurile sfinte...

Dacă Sihla nu pășește dincolo de marginile firești, apoi are cel puțin însușirea de a atinge, aproape, culmea de asprime, singurătate și sălbătăcie a celei mai puternice închipuiri. Astfel, cu greu ași putea hotărî soiul feluritelor întipăriri, ce-mi lăsară în suflet aceste locuri. Credeam, deocamdată, că am pășit pe lumea cealaltă... atît de singură și de pierdută în creerii munților e sălbatica Sihlă!

De jur împrejur, cași cum s'ar ține de mînă, stau munții cu piscuri înalte, peste care brădișul negru se întinde ca o imensă haină de doliu. Nici o pasăre nu-și îndreaptă zborul său rătăcitor peste sălbătăcia și tăcerea de mormînt a locurilor acestora, unde iarba stearpă e fără

www.dacoromanica.ro

de sămînță și unde numai brusturul de munte, cu floarea galbenă și lată cît podul palmei, mai are curajul să se uite, de pe creasta stîncilor înalte, în prăpăstiile negre și fără fund ce se deschid ca niște guri de iad subt picioarele lui.

Rareori numai, albastrul limpede al cerului adînc se pătează de cîte un punct negru dar trecător: e un vultur prădalnic care ochește, poate, din înălțimile văzduhului, vre-o sprintenă veveriță; glasul vîntului îți strînge inima... atît e de tînguios și de întristător! S'ar zice că Iuliu se schimbă aici în fratele mai tînăr al lui Decembre: aceiași ochi, aceiași privire aspră, același glas, aceleași sprincene încruntate! Numai cărunteța îi lipsește spre a se îndeplini asemănarea.

Intorcînd privirea spre apus, îți vine să crezi că un popor de uriași a însuflețit cîndva aceste locuri și că, precum odinioară s'a svîrlit munte peste munte spre a se lua cerul cu asalt, tot astfel și aici s'au îngrămădit, una peste alta, acele stînci enorme spre a-și da, poate, pămîntul mîna cu cerul. Și sînt acele stînci atît de imense, atît de goale și tăiate de niște mîni supranaturale, pe linii așa de lungi și de caprițios unghiulate, încît

www.dacoromanica.ro

îţi aduc ameţeală în suflet, îţi curmă firul gîndirii, te apasă pe creeri şi te lasă înmărmurit şi mut...

Pe o cărărue strîmtă şi cotigită, pe subt păreţii de stîncă sură, care se pierdeau în văzduh deasupra capetelor noastre, suirăm la deal, călăuziţi de octogenarul şi singuraticul călugăr al Sihlei, spre a vizita locurile mai însemnate din împrejurime.

Merserăm deci la peştera Sfintei Teodora.

Spre a ajunge însă acolo, trebui să ne prefacem în acăţătoare, să ne vîrîm pe dedesubt sau să sărim, ca în zbor, pe deasupra stîncilor, care decît care mai anevóioase şi mai grele de trecut.

După un pătrar de oră, se făcu la stînga noastră o despicătură verticală în păretele zidului de stîncă, ce ne însoţise neîntrerupt pănă atunci. Printre păreţii ei umezi, ne strecurarăm lăturiş, pănă în fund. Aicea se face o scobitură aproape rotundă, în mijlocul căreia zace o stîncă lată şi puţin înaltă.

Din fundul negru al acestei scobituri, străbătea o rază de lumină pănă la noi, printr'un fel de răsuflătoare, săpată de însăşi mîna naturii, pentru premenirea aerului, în acest beciu umed din pîntecele

www.dacoromanica.ro

muntelui: aceasta era peştera Sfintei Teodora. După cum se zice, ea a trăit 60 de ani în această vizunie, pe care nici urşii nu i-ar fi rîvnit-o.

Piatra din mijloc îi slujea drept vatră, pe care aprindea, din cînd în cînd, cîte puţin foc, spre a-şi frige cîţiva bureţi, sau pentru a-şi desmorţi trupul biciuit de vînturile ernii; păreţii poartă, în adevăr, urmele negre ale unui fum înăduşit.

Stăturăm aice vre-o zece minute, timp în care cercai să mă potrivesc în gînd sfinţeniei locului, pe care călcam; voiam să trimit, în altă lume, Sfintei Teodora, din însăşi pămîntească ei locuinţă, vre-o simţire sau vre-o cugetare cucernică şi umilită; cum însă e uşor să fii virtuos în tovărăşia urşilor necuvîntători şi a codrilor fără de inimă, şi cum virtutea nu capătă preţ şi strălucire decît atunci cînd esă biruitoare din lupta făţişă cu răutatea şi stricăciunea omenească, apoi nu putui închega în sufletul meu nici un soiu de evlavioasă gîndire sau măcar de profană admiraţiune pentru o viaţă jertfită, fără nici o ţintă, lipsei, chinurilor şi suferinţilor trupeşti, cu toată rîvna ce va fi avut sufletul ei pentru cele sfinte şi dumnezeeşti.

www.dacoromanica.ro

Astfel eram supărat pe mine însumi, că nu puteam da un lustru cereştii mele eroine din minutul acela. Şi eşii deci amărît din umedul sanctuar în care călcasem.

Ne îndreptarăm spre fîntîna Sfintei Teodora. Trebui să suim pe o scară ca de doi stînjeni înălţime şi, numai ţinîndu-ne în cumpănă deasupra prăpastiei şi dînd mîna cu rădăcina şubredă a unui brad tînăr, puturăm sări deasupra. Aici se poate vedea o mică scobitură patrată şi puţin adîncă pe care, după cum spune legenda, Sfînta Teodora şi-a săpat-o cu înseşi unghiile sale. Un strop de apă adunat din plói sau din roua nopţilor, zace veşnic pe fundul acestei scobituri căptuşite cu mătreaţă; şi cu această apă Sfînta îşi alina setea... Aceasta e fîntîna Sfintei Teodora !...

Pentru a merge la Stînca căprioarelor, furăm siliţi să ne întoarcem îndărăt. Astfel, părăsirăm fîntîna Sfintei Teodora, unde în zădar căutarăm minunata ei floare albastră... Cine ştie? poate că sămînţa rătăcită pe vînturi a vre-unui soiu de omag sau de holbură cu floarea ca un păhăruţ de azur, va fi încolţit şi înflorit cîndva pe locurile aceste subt căldura binefăcă-

www.dacoromanica.ro

toare a vre-unei primăveri şi va fi dat loc legendei amintite. Oricum, dar o floare e totdeauna o minune, un dar ceresc pe sînul sterp al acestor regiuni.

Drumul ce trebuia să ţinem, se încovoia ca un şerpe pe după stîncile, care ne împrejmuiau mersul, şi se părea că nu e bătut decît de urmele sălbatice ale fiarelor, din firea cărora şi noi parcă împrumutasem ceva,—atît ajunsesem de uşori şi de îndămînatici, atît de bine învăţase piciorul nostru a-şi mlădia talpa pe unghiul ascuţit al pietrelor şi a se înţepeni temeinic acolo unde un alt picior nedeprins ar fi tremurat şi n'ar fi năzuit să înfrunte un lunecuş primejdios.

Astfel merserăm ca un pătrar de oră, şi, după ce sărirăm în zbor peste crăpătura adîncă dintre două stînci enorme, sosirăm la Stînca căprioarelor, numită astfel, fiindcă, în timp de grele erni, căprioarele îşi dau întîlnire deasupra ei.

Cu toate că duceam de cîteva zile o viaţă idilică, şi ni s'ar fi cuvenit prin urmare să gustăm un minut de odihnă subt umbra stufoasă a vre-unui fag, totuşi ne mulţumirăm, deocamdată, cu umbra rară şi îngustă a unui tînăr brad, care nu înlesnea răcoroasa-i ospitalitate

www.dacoromanica.ro

decît capetelor noastre pîrlite şi înfierbîntate de arşiţa zilelor de Cuptor.

Dealtmintrelea, un vînt uşor, ce se iscase tocmai la timp, ne dădu răcoarea pe care lipsa umbrei ne-o refuza.

Cît de dulce-i odihna cîteodată ! Ş'apoi de pe înălţimea pe care stăteam, ochiul nostru înota în văzduhul deşert de subt picioarele noastre, îmbrăţişînd nemărginitul cerc închis în depărtare de piscurile negre ale munţilor păduroşi. Pe alocurea, munţii se desfac şi lasă ochiului visător o poartă de trecere către adîncurile fără de fund ale spaţiului... Mai încolo azurul albastru, această stavilă eternă a vederii omeneşti, părea că însemna, în nesfîrşit, hotarele nestrămutate dintre împărăţia ochiului şi a închipuirii. Subt picioarele noastre, subt însăşi înălţimea pe care stăteam se adăposteşte mica şi vechea bisericuţă clădită de cel întăiu anahoret al Sihlei. Altădată rugăciunile către Dumnezeu se făceau în ea; astăzi însă nu se mai slujeşte într'însa; şi numai ca un soiu de rămăşiţă religioasă se mai îngrijeşte de bătrînul pusnic, care înfruntă pustietatea locurilor acestora.

Trebue să mărturisesc, dealtmintrelea,

www.dacoromanica.ro

că singuraticul călugăr al Sihlei a rămas şi până astăzi o enigmă pentru mine. Astfel, se tînguia Sfinţia-sa că hoţii l-au călcat şi l-au prădat şi de puţinul ce mai avea.

— Apoi atunci cum şi pentruce stai Sfinţia-ta în asemenea pustietate, îl întrebai eu, dacă mai ales, după cum spui, hoţii te calcă şi te pradă?

— Pentru ascultare şi pentru Domnul, fiule, îmi răspunse el pe o notă oarecare din pisaltichie, pironindu-şi ochii în pământ şi încrucişîndu-şi cu evlavie mînile pe piept.

Şi nu mă puteam sătura, privind nepotrivirea izbitoare dintre această smerită milogeală şi faţa lui plină şi roşie, ochii lui negri, mici şi scînteetori, mînile lui osoase, care păreau a fi deprinse cu multe nevoi, şi acea privire mai ales, care se furişa, din cînd în cînd, repede spre noi şi pe care nişte gene lungi şi deşe n'o puteau îndestul ascunde.

După vorbă, se părea a fi Rus de felul lui.

— Şi cu ce trăeşti Sfinţia-ta pe locurile acestea, părinţele, îl mai întrebai eu.

— Dumnezeu şi oamenii cei buni nu ne lasă să pierim.

www.dacoromanica.ro

Cînd e vorba de Dumnezeu, mă gîndii eu, nu zic ba: ciuperci şi rădăcini va fi sămănat cu îmbelşugare părintele ceresc pe locurile acestea; cînd însă e vorba de oamenii buni, apoi aceştia nu vor fi dînd pe aicea decît din an în an, timp în care ar putea prea bine să moară de foame şi schivnicia cea mai fără de stomac.

Şi nu mersei mai departe cu reflexiunile mele, deşi oare cînd înaintea judecăţii fu tras, ca părtaş la mai multe hoţii, un sfînt ermit şi, dacă nu mă înşel, chiar al Sihlei mi se pare.

Oricum însă, trebuia să fim şi noi oameni buni; astfel scoaserăm rămăşiţa de pîne, rachiu şi merinde, ce mai aveam, spre a potoli aceea hoţomană de foame, care tot drumul se ţinuse grapă de noi. Paharul de rachiu merse cerc împrejur, începînd bine înţăles dela Sfinţia-sa care-l luă cu multă evlavie, îl binecuvîntă, îşi făcu cruce, îl goli pănă la fund, îşi şterse gura cu mîneca cafenie a rasei sale şi-l înapoi mai încet de cum îl luase...

Bis repetita deo placent; al doilea şi al treilea pahar fură golite cu acelaşi ceremonial, şi poate că şi al patrulea s'ar fi bucurat de darul binecuvîntării, dacă dascălul Alecu, călăuzul nostru, înspăi-

www.dacoromanica.ro

mîntat de seceta ce-l amenința, nu și-ar fi încruntat sprinceana la timp.

— Mila ta spre noi! zise el în termeni destul de cunoscuți slujbașilor bisericii; și sticla cu rachiu trecu întreagă în mînile lui.

Mîncarăm tot și băurăm tot. Desagii noștri rămăseseră tot așa de ușori cași sacul lui Esop; dar nădejdea ne era în mînăstirile, pe unde aveam încă de trecut. Săhăstria, Săcul, Agapia — erau atîtea popasuri, unde credeam noi că vom găsi cîte ceva de-ale mîncării. Ne luarăm deci rămas bun dela Sihla și ne îndrumarăm spre Săhăstria.

Inainte de a sui la Săhăstrie, trecurăm peste un soiu de mic *Șat-el-arab*, alcătuit din cele două pîrae vestite ale locurilor acelora, Pîrăul-alb și Pîrăul-negru; și apele unuia, într'adevăr, sînt albe și ale celuilalt aproape negre, — după felul, pe cît se pare, al păturilor de pămînt peste care curg și cu a căror pulbere își colorează apele lor.

Trebue să fi existînd vre-o legendă asupra acestor două pîrae; cu tot interesul însă ce am pus, n'am putut afla nimic în această privință.

Săhăstria, după cum arată însuși nu-

www.dacoromanica.ro

mele său, e un cuib de oameni sau, mai bine zis, de strămoşi ai omenirii, retraşi în adîncurile cele mai nepătrunse ale singurătăţii.

Aicea, deşi natura nu e aşa de aspră şi de măreaţă ca la Sihla, totuşi fiorii pustiului îţi răcesc inima şi te fac, fără voe, să doreşti a te afla pe aripile vreunei pajuri din poveste, spre a te scoate la lume. Mai mult încă, ţi se pare că cele nouă poloboace de apă şi cele nouă cuptoare de pîne, încărcate pe spatele acestei corăbii aeriene, n'au să-ţi fie de ajuns, pănă ce ţi-ar fi dat să vezi o faţă de om.

Ajunşi în poiana Săhăstriei, nu văzurăm deocamdată decît patratul nemişcat al vechilor chilii, care păreau că se îndeasă de frică unele în altele. Ruina şi putrejunea rînjeau spăimîntătoare de pe acoperemînte şi de pe păreţi; zidurile iarăşi rînjeau şi, rînjind, îşi arătau dinţii lor de cărămidă roşie de subt buzele vinete de un var odată alb. Burueni acăţătoare, cu cîrcei în loc de picioare, puţin mai aveau pănă ce să-şi dee mîna cu paşnicii şi somnoroşii bureţi, crescuţi fără sămînţă pe şindila putredă a coperişului.

Iar peste tot şi peste toate, se înălţa crucea veche, ruginită şi plecată a bise-

www.dacoromanica.ro

ricii, dar numai crucea... Pentru acest mormînt nu mai trebuia decît atîta! Nu ţin minte să fi simţit frică vreodată; pustiul, însă, în pustiu îmi strînse inima, şi nu frica, dar un fel de groază mă cuprinse.

Eram hotărît a trece înainte, fără a mă mai opri în acest loc, cînd la o depărtare ca de o zvîrlitură de băţ, văzui iarba clătinîndu-se. Mă înălţai pe vîrful picioarelor, înfipsei privirea în locul cu pricina şi, spre marea mea nedumerire, văzui o clae de păr mişcîndu-se cînd la dreapta, cînd la stînga, cînd înainte, cînd înapoi, caşicum cele patru vînturi s'ar fi fost înţăles între ele, ca să se joace de-a mingea în poiana Săhăstriei. Era un om sau era un urs ? iată ceiace, deocamdată, nu putui şti cu siguranţă. Pentru mine, care mi se părea că simt în vinele mele circulînd un sînge acru şi sălbatic, şoapta vînturilor sămăna acum cu mormăitul urşilor, iar florile strălucitoare ale poenilor îmi sclipeau ca atîţia ochi roşii ai duhurilor pustiului; crezui deci, pentru moment, că e vreun urs de prin apropiere, cînd fără de veste auzii, dela spate, pe dascălul Alecu strigînd cu glasul său răguşit, dar totuşi destul de puternic:

www.dacoromanica.ro

— Blagosloveşte, părinte! Bine-am găsit! ce mai faci? coaptă-i săcărica?

Claia de păr se întoarse greoiu împrejur ca o balama veche pe o ţiţînă ruginită şi, c'un fel de adîncă plecăciune, mormăi ceva de subt nişte mustăţi încîlcite la un loc cu o barbă neatinsă încă de vre-un pieptene, care-i acoperea faţa, dînd loc spre afară numai la doi ochi albicioşi şi stînşi de bătrîneţă.

Şi cu cît priveam mai mult şi mai drept în faţă pe acest om sau, mai bine zis, pe acest protopărinte al omenirii, cu atît mi se părea că barba, părul şi sprîncenele lui sînt răsărite, nu din piele omenească, ci dintr'o pătură de mîl negru şi fecund, ce trebuia să fi fost aşternută din vremuri vechi peste întreaga lui fiinţă... Prin rasa lui sclivisită şi lustruită de murdărie se vedeau stelele; iar de cămeşă nu mai putea fi vorbă, fiindcă acea, în care îşi primise darul, se topise demult pe el; şi ştiut este, că un călugăr trebue să trăiască şi să moară în cămeşa, în care şi-a căpătat sfîntul său cin.

Dealtfel, Săhăstria număra vre-o şase vieţuitoare de soiul arătat mai sus; întîmplarea însă ne scosese, dintre toate, pe tipul cel mai desăvîrşit.

www.dacoromanica.ro

Aşadar, spre a lua iarăşi firul povestirii, singuraticul călugăr culegea săcărică şi, pe cît aflarăm, făcea şi el o mică negustorie cu ea.

Eram obosiţi şi flămînzi. Iarba înaltă, deasă şi înflorită ne punea la îndămînă un aşternut moale şi răcoros; pîrăul din vale părea că ne întreabă dacă nu ni-i sete; noi însă am fi fost mult mai bucuroşi să ne fi întrebat cineva dacă nu ni-i foame; şi acest cineva nu putea fi, pentru moment, decît bătrînul sihastru; dar fiindcă el nici nu se gîndea la aşa ceva, dascălul Alecu se hotărî să fie tălmaciul nostru pe lîngă cuvioşia sa.

— Pănă una alta, părinte, zise el, dacă ai ceva, dă-ne să mîncăm. Sîntem hămisiţi de foame şi căzuţi de osteneală.

Cam aşa ceva trebue să se fi petrecut între Esav şi Iacov. Şi dacă dascălul Alecu, în minutul acela, ar fi avut de vînzare vre-un drept de primogenitură, l-ar fi dat foarte bucuros pentru o coajă de pîne şi o foae de ceapă.

— D'apoi ce să vă dăm, păcătele noastre, răspunse cu o smerită milogire bietul călugăr; noi singuri şi n'avem ce mînca pe locurile aistea.

www.dacoromanica.ro

— D'apoi Sfinţia-ta nu mînînci cînd ţi-i foame? ce mînînci Sfinţia-ta dă-ne şi nouă.

— Ce să mîncăm! Ia, sclipuim şi noi cîte un hrib, cîte un burete, cum dă Dumnezeu, şi trăim şi noi de azi pe mîni; şi, dă, cu de-aistea dumneavoastră n'aveţi să vă împăcaţi.

— Da'ne împăcăm şi cu dracu fript, părinte, numai să nu ne rupem dinţii în el, zise dascălul nostru cu un fel de desperare, care se părea că porneşte din fundul conştiinţii stomacului său.

Drept vorbind, călăuzul nostru era dintre acele feţe bisericeşti, care la nevoe aruncă cu barda şi în Dumnezeu.

Scandalul fu la culme. Bătrînul sihastru scuipă de trei ori, se întoarse iute şi, făcîndu-şi cruce, dispăru, prin scobitura ce ducea în lăuntrul masivului ruinat al vechilor chilii. După cîteva minute însă, se arătă din nou cu ceva la subţioară şi în mînă; era un smoc sau, mai bine zis, o sarcină de ceapă verde şi două mici pînişoare rotunde şi negre caşi pămîntul, din care păreau că sînt făcute; puse toate aceste dinaintea noastră şi se trase înapoi; luai una din pîni şi voii s'o rup, dar, neputînd, o dădui dascălului Alecu.

— Ţine, dascăle, zisei eu; părintele ţi-a fă-

www.dacoromanica.ro

cut pe plac; iată, ţi-a adus pe dracul cel mai bătrîn schimbat în pîne; cearcă-ţi dinţii în el, şi dacă-ţi va mai rămînea vre-unul teafăr, să-mi spui şi mie.

— Hei! d'apoi cucoane, se vede că dumneata nu ştii că dracu numai la foc, în fundu' tartarului, îi tare şi că la apă se moae? Parcă agheazma degeaba-i apă? Aşa-i, părinte, că agheazma-i făcută din apă ca să moae pe dracu? şi zicînd acestea, se scoborî la pîrău cu amîndouă pînile şi cu o cofiţă ce-i dăduse călugărul.

— Il cunosc demult, îndrăzni călugărul să zică, după ce dascălul Alecu se depărtă; era mai bun de hoheriu decît de dascăl; numai cît spurcă cele sfinte; Dumnezeu să-l erte! şi făcîndu-şi cruce, tăcu.

Era şi timpul, căci dascălul Alecu se şi întoarse lîngă noi cu cofiţa cu apă şi cu pînile muete în pîrău.

— Am botezat, părinte, pe dracu şi i-am pus numele Galaction — poate că pe călugăr îl chema aşa — şi ian te uită cum s'o muet; şi zicînd acestea, rupse una din pîni în două. Bietul călugăr simţea jăratic subt tălpile lui şi, deşi-mi insufla milă, îmi plăcea totuşi păgînismul fără ascunsuri al călăuzului nostru.

Ne aşezarăm deci în mod antic pe

www.dacoromanica.ro

iarba moale şi înflorită şi începurăm strălucitul nostru ospăţ. Dascălul Alecu era mai mîndru decît un rege şi mă aşteptam să-mi spună, că Luculus era un calic şi Labdacus un bucătar prost; se vede însă că în Arghir ori Tilu-Buhoghindă care, precum spunea el însuşi, formase toată educaţia lui literară, nu se zicea nimic despre aceste vestite feţe ale antichităţii. Oricum însă, pînea pănă la cea din urmă fărîmătură şi ceapa pănăla cea din urmă foae verde fură desfiinţate: ospătasem; şi încă dascălul Alecu pretindea că demult nu-şi aducea el aminte să fi mîncat cu aşa de mare poftă. Cît despre mine, miroseam a ceapă ca întreg Israilul, iar tovarăşul meu sufla în vînt şi bea apă. Intremaţi şi odihniţi, apucarăm pe poteca ce duce spre Săcu.

După două ceasuri de un mers grăbit şi fără nici o întîmplare, eşirăm din adîncimea întunecoasă a pădurilor şi poposirăm puţin în valea strîmtă, dar luminoasă, prin care curge limpedele pîrău al Săcului. Lespezile de calcar late şi albe, pe care se rostogoleşte el ca din treaptă în treaptă, păreau poleite subt razele de aur ale soarelui, care străbăteau prin apa limpede pănă la ele.

www.dacoromanica.ro

Trecînd pîrăul şi suind malul stîng, zărirăm turnul înalt al mînăstirii şi albul z d împrejmuitor, cu creasta lui de olane roşii.

Picioarele noastre călcau deci ţărîna unui pămînt sfînt şi blestemat în acelaşi timp. In adevăr, Zavera, cu toate grozăviile ei, trecea ca un pîrău de sînge prin mintea mea...

De acolo, din acel turn restaurat acum, îmi ziceam eu, Farmachi şi căpi an Iordache, cu mîna lor de voinici, trebue să fi înfruntat furia turbată a Turcilor. La această poartă, desigur, dragomanul Udricki a uneltit, poate, cîndva mişeleasca amăgire; şi tot atunci, fără îndoială, căpitan Iordache, cu cîţiva din ai săi, muriră într'un chip atît de vitejesc. Şi din toată această dramă sîngeroasă, eroismul n'a lipsit; cînd însa mă gîndeam, că toţi aceşti fii ai Eladei nu-şi vărsau sîngele lor, decît spre a plămădi cu el robia ţării noastre, admiraţia făcea loc indignării şi dispreţului pentru toţi eroii greci, dela Achil şi pănăla căpitan Iordache.

Săcul e una din paginile vii ale istoriei nefericirilor noastre; şi fiecare olan, strămutat de vre-o furtună dela locul său, lua în ochii mei proporţia vreunei urme de eroism al luptătorilor înverşunaţi.

www.dacoromanica.ro

Dealmintrelea, Săcul e una din mînăstirile bine păstrate încă, şi înfăţişarea lăuntrică a ei îţi deşteaptă amintirea unor bogăţii trecute. Cele două rînduri lungi de chilii, suprapuse în forma unui larg patrat, vorbesc şi astăzi îndestul de lămurit despre furnicarul ce trebue să fi însufleţit altădată acest locaş, a căruia tăcere nu e întreruptă acum decît de zgomotul cadenţat şi monoton, ce-l fac prin coridoare ciobotele greoae ale cîtorva călugări bătrîni şi gîrbovi; cel mult, dacă de afară mai auzi cîte-o tînjală căzînd greu la pămînt de pe gîtul vreunui bou obosit. Grajdurile mari şi încăpătoare, cu guri negre şi pustii, bucătăriile imense, cu pereţii afumaţi şi cu vetrele reci şi fără cenuşă, mi se păreau că povestesc o istorie veche, dar veche de tot: istoria cornului de îmbelşugare din poveştile noastre. Şi treceau prin mintea mea, pe rînd, toate acele carete grele şi cu arcuri mlădioase, trase de patru cai rotunzi, cu hamuri late, carete largi cu perne moi, în care stătea răsturnat a lene un călugăr gras şi învălit în mătăsuri scumpe şi blănuri de mare preţ... Astăzi, cel mult dacă un cal costeliv, cu pielea'n şolduri, se mai poate mişca de ici pănă colea,

www.dacoromanica.ro

între cele două hlube albe ale unei cotiugi hodorogite. Unde mai sînt acele cirezi de boi cu coarne mari, care altădată foiau albind prin verdeaţa pădurilor? Herghelile de cai, turmele de oi, argăţimea cea multă, murdară şi veselă, care se mişca în toate părţile după treabă cu paşi greoi şi largi... Toate acestea nu mai sînt! Secularizarea a suflat ca un vînt de peire peste belşugul de altădată al cuiburilor acestora de închinători în pustiu şi prezentul, zdrenţuros şi slab, rînjeşte, cu o amară bătae de joc, în faţa trecutului luxos şi îngîmfat.

www.dacoromanica.ro

LA AGAPIA

Cătră patru ceasuri după amiază, părăsirăm Săcul şi ne îndreptarăm spre Agapia. De astădată, deşi pe un alt drum, trebuia totuşi să ne întoarcem puţin îndărăt. In adevăr, Văraticul, Sihla, Săhăstria, Săcul şi Agapia alcătuesc un mare arc de cerc întors cu deschizătura spre răsărit şi miazăzi. Poteca de picior, ce ţineam noi acum, tăia de-acurmezişul cele mai vesele şi mai rîzătoare privelişti de munte. Ceiace numesc oamenii de loc „Arşiţi" nu este altceva decît un neîntrerupt lanţ de coline verzi şi înflorite aşezate fără apărare în bătaia soarelui, avînd în acelaşi timp o trăgănată şi adîncă înclinare spre răsărit. Vînturile de miazănoapte mor departe de locul acesta în adîncimea nestrăbătută a pădurilor, ce îmbracă munţii urieşi din acea parte. Numai miazăzi şi răsăritul sînt mai deschise şi lasă slobodă trecerea vînturilor seci şi fierbinţi

www.dacoromanica.ro

care, în Iuliu mai cu samă, părăsesc stepele şi deşerturile lor şi vin de-şi răcoresc arzătoarea lor suflare în văile adînci şi răcoroase ale munţilor noştri.

„Vîntul cel rău", care cîte-odată arde faţă îmbelşugatelor cîmpii ale ţării de jos, nu e cunoscut nici în munţi, nici în largile noastre văi din miazănoapte; şi chiar dacă va fi călcînd cîte-odată peste hotarele crivăţului, apoi desigur că va fi lepădînd hlamida arămie a pustiului şi va fi îmbrăcînd pe acea de coloarea cerului senin a zefirului şi, tot caşi acesta, îşi va fi încununînd fruntea cu flori şi va fi înhămînd fluturi la carul său. In adevăr, o suflare dulce şi lină, ce vine din părţile deschise ale locului, curge, veşnic, ca un rîu nevăzut, ce mişcă aerul cald şi îmbălsămat. Florile se pleacă la suflarea vîntului, caşi cum s'ar teme de sărutarea lui; şi, din acest joc nebunatic al vîntului cu florile, valuri adînci şi strălucitoare de colori şi de lumină se sapă în fineţele înalte, pănă dincolo de hotarele vederii; iar fluturii mici şi albaştri ca nişte fulgi de azur, spărieţi de paşii drumeţilor, se ridică în stoluri sburătoare şi, beţi de mirezme şi de lumină, se răspîndesc în aerul cald. Astfel, simpatica

www.dacoromanica.ro

natură deschide şi răsfaţă, în aceste locuri, cu atîta nevinovăţie sînul său şi, cu atîta putere, varsă un farmec neînţeles în sufletul călătorului, încît ochiul cel mai nestatornic devine visător şi gîndul cel mai sburdalnic îşi pleacă înaripatul său genunchiu înaintea atotputernicei şi sublimei naturi. Dealtmintrelea, drumul Agapiei, pe poteca „Arşiţilor", se deosebeşte cu totul de drumul posomorît şi sălbatic al Sihlei şi al Sihăstriei. Numai pe alocurea, şi mai cu samă deasupra Agapiei vechi, poteca se încreţeşte în suişuri şi scoborîşuri grele de învins.

Tot pe aicea, din coastele ripoase ale munţilor, se nasc nenumărate izvoare mici care, ajungînd în cursul lor pe aşezături, formează înguste, dar totuşi destul de adînci smîrcuri. Subt umbra pădurilor înalte, devin aceste smîrcuri şi mai posomorîte încă; cu toate acestea, ele îşi ascund faţa lor lividă, subt tufe mari de brusturi cu foi late şi broticii.

După două ceasuri de un mers aproape neîntrerupt, eşirăm deasupra Agapiei vechi. De pe înălţimea pe care ne oprisem, schitul acesta de maici se zărea albind în fundul jgheabului de verdeaţă, ce se deschidea subt picioarele noastre. Cu

www.dacoromanica.ro

o treaptă mai jos sta retrasă, tăcută şi visătoare, Agapia nouă cu albele sale chilii şi cu înaltele turnuri strălucitoare ale bisericilor sale. Era atît de răpitoare această privelişte, încît ai fi zis că ai înaintea ochilor o salbă de mărgăritare pe o tavă de smarald. După cîteva minute de odihnă, cumpănirăm în Agapia veche, unde nu stăturăm decît alte cîteva minute; şi acest timp fu mai mult decît îndestulător pentru a îmbrăţişa, cu o singură privire, mîna de chilii vechi locuite de cîteva călugăriţe, tot aşa de vechi, poate.

Biserica pustie din mijloc, încinsă cu un brîu de fier, spre a nu se desface, e o zidire proastă şi lucrată, pe cît se vede, de un pietrar şi mai prost încă. Schitul acesta e întemeiet de Petrul Şchiopul la 1585: aşa glăsuesc cel puţin inscripţiunile găsite la Agapia nouă.

Caşi Văraticul, Agapia veche îşi avea în acel timp al anului oaspeţii săi, căci nu puturăm socoti într'altfel pe cele cîteva cucoane şi duduci, care — tocmai în momentul sosirii noastre — îşi petreceau vremea culegînd flori în merile şi cochetele grădini ale schitului.

Peste puţin părăsirăm Agapia veche şi

www.dacoromanica.ro

începurăm a scoborî spre Agapia nouă.

La jumătatea drumului ne oprirăm, nu atîta de nevoe pe cît din obiceiu. In adevăr, aici se află cunoscuta *Piatră a lui Aron*. Această piatră rotundă şi aşezată pe un picior tot de piatră slujeşte de masă călătorilor,—cuvînt pentru care a devenit lucie şi nici o urmă de inscripţie nu se vede pe ea, dacă vre-o inscripţie va fi fost cîndva. Oricum însă, piatra aceasta îşi are tradiţia ei. Aşa, se zice că Vodă Aron şi-ar fi petrecut anii copilăriei în Agapia veche, care pe atunci era schit de călugări, şi anume pe lîngă un moş al său, egumen al schitului pe acele vremuri. Şi iarăşi se zice că copilul Aron, neîmpăcîndu-se cu asprimea vieţii călugăreşti, ar fi cercat să fugă în lume şi că chiar ar fi izbutit să scape de subt privegherea celor o sută de ochi ai bătrînului; că ar fi plecat-o spre a eşi la largul ţării,—dar că tocmai pe cînd se credea mai slobod şi la adăpost, tocmai atunci moşul său îl şi călcă din urmă, îl prinse şi, cu cîrja pe care şi sprijinea bătrîneţile şi în chiar locul unde puse mîna pe el, îi dete una din acele sfinte învăţături, pe care numai călugării se pricep să le dea. Ajuns în scaunul domniei, A-

www.dacoromanica.ro

ron voi să rîdice şi el un monument nepieritor în amintirea celei mai de samă fapte sau împrejurări din viaţa sa... Scurmă în trecut, dar nu găsi nimic mai de samă decît bătaia mîncată dela sfîntul său moş; şi în amintirea bătăii aceleia aşează în chiar locul cu pricina piatra care şi astăzi poartă numele lui. Aşa sau altmintrelea, tradiţia e cîteodată mai dreaptă decît istoria.

Părăsirăm piatra lui Aron şi începurăm a scoborî către Agapia nouă care, ascunsă deocamdată în dosul pădurilor ce ne împrejmuiau mersul, începu iarăşi a se ivi la o mică depărtare subt picioarele noastre.

Agapia nouă se deosebeşte în multe privinţi de Văratic. Astfel, pe cînd aceasta din urmă îşi revarsă valurile sale de case albe pe poalele colinelor, cu care se isprăvesc munţii săi, cea întăiu pare a se furişa şi a se ascunde în strîmta, adînca şi umbroasa vale scăldată de limpedele pîrău al Agapiei.

Spre deosebire de Văratic, mînăstirea aceasta adăposteşte, subt mohorîta haină a călugăriei, pe cele mai multe din scoborîtoarele vechilor noastre familii boereşti; şi de unde vorbele de „boer“ şi

www.dacoromanica.ro

„boeroaică“ sînt demult şi de pretutindeni desfiinţate, în Agapia aceste numiri sînt ţinute încă la mare cinste.

Dealtfel, cu toată înfăţişarea noastră de marchidani, furăm destul de bine, ba chiar cu dragoste primiţi în vechiul şi sfîntul locaş al hatmanului Gavril, fratele lui Vasile Lupu şi al Doamnei Liliana, soţia sa.

Pănă în sala de sus a arhondaricului, nu întîlnirăm pe nimenea. Cel mult, dacă vre-o maică răzleaţă se uita din depărtare mirată la noi. Intrînd însă în sala cea mare din al doilea rînd, o bătrînă călugăriţă ne întîmpină cu un mare măturoiu în mînă. Se înţelege dela sine, că cu puţin mai înainte scuturase colbul sau painjenii adăpostiţi prin ungherele înalte şi retrase ale pereţilor şi, prin urmare, între noi şi măturoiu nu putea fi nici o legătură.

— Blagosloveşte, măicuţă, şi bine-am găsit, ziserăm noi, intrînd şi închinîndu-ne cu boccele cu tot.

— Bine-aţi venit, ne răspunse ea, suindu-se pe un scaun şi rîdicînd măturoiul spre bagdadie; şi, caşicum n'am fi fost noi de faţă, începu a stîrni colbul peste capetele noastre.

www.dacoromanica.ro

O pătură de colb mai mult, cugetai eu, nu e mare treabă. Şi, lăsînd bocceaua jos, pusei mînile la spate şi începui a urmări cu ochii legănările largi şi îndemînatice ale colosalului măturoiu. Pentru mine aceasta era un soiu de plăcere, pe care eu însumi mi-o îngăduiam. Cînd văzui însă că-şi mută scaunul în altă parte şi că e gata să înceapă din nou aceiaşi treabă, fără a se gîndi să ne deschidă vre-o odae sau să cheme pe altcineva pentru aceasta, mă hotărîi să deschid vorbă cu ea. Astfel, tot cu mînile la spate, şi apropiindu-mă puţin:

— Aveţi mulţi painjeni în arhondaric? o întrebai eu foarte serios.

— N'avem nici unul, îmi răspunse ea cam mirată de astfel de întrebare. La noi nu se ţin painjeni; ia, cîte-o leacă de colb, dacă se strînge, îl mai stîrnim şi noi cu mătura din vreme în vreme.

— Tare rău, măicuţă, tare rău, zisei eu: unde nu sînt painjeni sînt păcate; cel puţin aşa o lăsat Maica Domnului; Sfinţia-ta trebue să ştii că, numai cui. ucide painjeni, i se iartă păcatele; ba chiar cîte şapte de fiecare painjen.

— A fi şi cum zici dumneata, îmi răs-

www.dacoromanica.ro

punse ea cam înţepat, dar noi n'avem nici păinjeni, nici păcate.

— A fi şi cum zici dumneata, măicuţă dragă, o întrerupsei eu, dar nu vezi că chiar acum păcătueşti ţinîndu-ne osteniţi de drum în picioare? Aşa dar, pănă una alta, deschide-ne o odae; iar cît pentru lumea cealaltă, ne vom da fiecare socoteală cum vom putea.

Maica noastră înţelese numaidecît, că se abătuse puţin dela datoriile ospitalităţii, păzite dealtmintrelea cu mare sfinţenie în această mînăstire. Astfel, lăsînd măturoiul la o parte, ne deschise deocamdată o odae cu un singur pat; atrăgîndu-i însă luarea aminte că noi sîntem doi, ne deschise salonul cel mare al arhondaricului. Peste puţin sosi şi maica arhondăreasa.

Am păcătui, credem, împotriva amintirilor noastre de călătorie, dacă am trece aşa de uşor peste această figură blîndă şi binevoitoare.

Maica Evghenia, arhondăreasa, e una din acele figuri, care-ţi insuflă respectul şi iubirea în acelaşi timp. Albeaţa şi frăgezimea regulatului oval al feţei sale se încadra aşa de plăcut şi de armonic în negrul posomorît, cu care darul îmbră-

www.dacoromanica.ro

case corpul său, încît cu greu ai fi putut găsi un termen de asemănare. In adevăr, fire-ar cineva în stare să ne spună cu ce ochi priveşte luna nopţilor senine, virginal împodobită cu negrul văl al umbrelor adînci? Cine ştie, dacă nu pentru aceasta e şi aşa de departe! Şi maica Evghenia era aşa de aproape şi, totuşi, aşa de departe de noi!...

Işi poate deci închipui oricine cu ce anumită evlavie şi cu ce adîncă şi religioasă sfială şi plecăciune sărutai mîna albă şi catifelată, ce mi se întinse. Şi dacă în sufletul meu a răsărit atunci vre-o lumească şi păcătoasă gîndire, îndelung milostivul Dumnezeu mă va erta...

Dealtfel, căutai numaidecît să încredinţez pe maica arhondăreasa, că noi nu eram deloc marchidani şi că, prin urmare, nu veniserm la mînăstire spre a vinde mărgele şi cercei tristelor mirese ale lui Hristos; deaceia, cu oarecare mîndrie, ce nu se potrivea deloc cu boccaua mea din spate şi cu opincile din picioare, îi înşirai, cu o limbuţie curat spaniolă, numele şi pronumele, locul naşterii, locuinţa mea actuală, starea civilă, profesiunea, ţinta ce urmăream şi un potop de alte nimicuri, care aduse pe faţa ei o cerească

www.dacoromanica.ro

înseninare şi un trandafiriu surîs... Cu atît mai rău pentru cine n'a văzut un cer de două ori senin şi un trandafir de două ori înflorit!

Furăm deci foarte bine primiţi, găzduiţi şi ospătaţi.

Sara fu măreaţă.

Deşi obosit de cale, somnul totuşi nu mă prinse aşa de curînd. Mai bine de un ceas stătui singur în cerdacul din faţă al arhondaricului, de unde putui îmbrăţişa cu privirea întinsa şi fermecătoarea privelişte, ce înfăţişează Agapia ochilor în timpul nopţilor cu lună.

Cît de frumoasă era luna şi cît de senină fu noaptea aceia! Tăcerea şi misterul mă încunjurau din toate părţile. Noaptea, retrasă în văi şi în desimea posomorîtă a brazilor, cernea munţii adormiţi şi visători, ale căror piscuri neguroase păreau că formează hotarele înalte dintre pămînt şi cer. O linie de umbră, graţios ondulată, însemna până dincolo de marginile vederii aceste hotare; şi această linie se părea trasă pe fundul de umbră şi lumină al spaţiului adînc, de o mînă tainică, colosală şi nevăzută.

Nici o mişcare pe pămînt, şi în aer nici o mişcare! Intreaga fire dormea şi

www.dacoromanica.ro

visa. Eu nu făceam nici una nici alta, sau le făceam poate pe amîndouă. Mă prefăcusem în o stîncă vie şi, în încremenirea ce mă stăpînea, îmi era cu neputinţă să-mi leg la un loc gîndirile şi simţirile mele... Şi pentruce? Sublimul ucide şi omul e prea mic pentru sublim. Femeia lui Lot a fost, desigur, victima sublimului.

Nouă, pigmeilor de astăzi, nu ne-a rămas decît un singur lucru sublim, şi — acest lucru stă în limba noastră, caşi în limba nearticulată a tuturor vieţuitoarelor: strigătul de durere, de ură, de bucurie, de dispreţ, de admiraţie... Interjecţia e, fără îndoială, singurul tălmaciu al sublimului în limba omenească... Şi nemărginitei feerii ce se desfăşura înainte-mi, nu-i răspundea în sufletul meu, decît o neînsemnată... particulă gramaticală! Iată deci la ce se mărginea sărmana mea fiinţă în măreaţa noapte de 12 Iulie, anul 18... A repeta în gînd un întreg capitol de gramatică înaintea lunii pline, care plutea visătoare în adîncimile albastre ale spaţiului; a atîrna cîte un punct de exclamaţie de fiecare stea tremurătoare, a-ţi lărgi ca o pasere de noapte pupilele spre a vîrî prin ele în-

www.dacoromanica.ro

tregul univers în suflet şi a nu te alege, mai la urmă, decît cu ce se alege o bufniţă, — iată desigur starea cea mai de plîns, în care se poa e afla cineva.

Cu mine însă nu trebuia şi nici nu putea să moară poezia şi inspiraţia omenească; eu nu puteam fi vlăstarul cel din urmă al muzelor pe pămînt...

Era să mă culc, cînd ceva neaşteptat mă pironi pe loc: din cer sau de pe pămînt, din văi sau din cîmpie, din munţi sau de pe ape, din noapte, din aer, din lună, din stele — nu ştiu — dar de undeva desigur, ajunse până la mine un glas dumnezeesc... Nu avusem prevederea lui Ulise şi trebui deci să rămîn petrificat; îmi recăpătai fiinţa mai tîrziu, dar îmi păru aşa de rău!.. Şi acel glas de femee sau de înger cînta, lunecînd, ca o undă din altă lume, pe una din acele melodii pe care numai durerea şi amorul le poate smulge dintr'un suflet omenesc... Femeia sau îngerul venise să întregească sărbătoarea feerică ce şi-o dădeau, în adîncul nopţii, umbrele şi lumina, luna şi stelele, munţii, văile, apele, cerul şi pămîntul... Şi nu ştiu pentruce chipul maicii Evghenia îmi răsări în minte...

Cîntarea se sfîrşi şi nu mai reîncepu;

www.dacoromanica.ro

revenii în sinemi cu farmecul în suflet; mă retrăsei.

Adouazi după prînz, sosi unul din amicii mei din Iași, care vizita mînăstirile, însoțind pe niște doamne și domnișoare.

E obiceiu ca toți trecătorii să-și lese numele lor săpat în vre-un colț al sfîntului locaș; de aici urmează că toate scîndurile balcoanelor sînt încrestate cu nume din toată lumea; și dacă toată lumea făcea lucrul acesta, dece adică nu l-am fi făcut și noi! Dintre toți eu aveam cuțit mai sănătos; și cu toate acestea nu m'aș fi gîndit niciodată ca această prevedere de drumeț să-mi aducă vre-un soiu de nenorocire; dar în sfîrșit îmi era scris s'o pățesc și o pății. Astfel, una dintre domnișoare, foarte drăgălașe și zburdalnică, se adresează la mine cu cel mai dulce glas din lume și mă roagă să o fac nemuritoare, eternizîndu-i numele pe vre una din scîndurile vechi ale balconului din lăuntrul mînăstirii. Mă apucai de lucru. Cuțitul meu săpase întregul nume, dar pronumele numai pe jumătate; începusem litera a patra, cînd deodată auzii spre stînga scîrțiind o ușă; încetai lucrul și întorsei capul... N'am văzut în zilele

www.dacoromanica.ro

mele față mai urîtă de călugăriță bătrînă... Din tot chipul însă de stafie al acelei, călugărițe și astăzi mi-au rămas, parcă înfipți în inimă, cei doi ochi ai ei negri, mici și scînteetori; și astăzi parcă mă biciuesc peste suflet șuvițile ei sure de păr, care-i atîrnau de toate părțile capului ca niște șerpi împleticiți în o mie de forme fantastice; și astăzi rînjește parcă închipuirii mele îngrozite, acea raghilă de dinți galbeni, rari și ruginiți, prin ale căror strungi ar fi putut intra și eși, în goană, o turmă de oi... Și potopul lui Noe n'a avut atîta apă ca să înece sărmana omenire, cît venin s'a revărsat din vorbele-i hodorogite asupra nenorocitului meu cap... Și cînd te gîndești că tot pe același drum mersese, poate, cu un ceas mai înainte, sublimii psalmi ai regelui profet!... Dar pe drumul bătut, cine ar mai fi în stare să deosebească urma cui a trecut?...

— Ce ți-i și cu boeroaicele aistea, mă gîndii eu, punînd cuțitul în buzunar.

Vizitarăm după prînz interiorul bisericii.

Am atins altundeva istoricul ei pe scurt.

Privită din punctul de vedere al artei, atît exteriorul, cît și interiorul, nu prezintă mai nici unul din caracterele unui

www.dacoromanica.ro

stil arhitectonic definit. Se pare totuşi că stilul amestecat, dar uniform, al bisericilor lui Ştefan, îndulcit pe ici pe colea cu rotundurile armeano-bizantine, a călăuzit pe ziditorul acestei biserici. Ceiace însă ar alcătui, pentru cunoscători, un punct de adevărată admiraţiune, e fără îndoială pictura.

Se pare că cunoscutul nostru pictor, Grigorescu, abătîndu-se cu totul dela şcoala orientală, care condusese penelul rusesc al zugravului dela Văratic, a căutat să localizeze în biserica răsăritului pictura strălucită a şcoalelor apusului. Numai geniul lui a putut pune asprele, dar totuşi destul de măreţele figuri biblice, subt regimul blînd al artei moderne. Subt penelul acestui genial pictor, dispar ca prin minune toate formele ascuţite şi osoase ale chipurilor ruseşti, care împodobesc zidurile tuturor celorlalte mînăstiri. Coloritul viu şi discordant, umbritul gros şi posomorît al sectatorilor lui Metodiu, nu se întîlnesc în pictura dela Agapia; formele rotunde şi dulci ale şcoalei profane ştiu aicea să îmbrace aşa de bine austerele oseminte ale ortodoxiei!...

Rare ori a fost dat penelului să întrupeze în colori, cu mai multă iscusinţă

www.dacoromanica.ro

ideia religioasă subt toate formele ei. Astfel, Juda din Keriot al Agapiei e atît de Iudă, încît fără voe îţi vine să jăleşti pe Mintuitorul, că a născut, între propoveduitorii cuvîntului dumnezeesc, o figură atît de lungă o barbă aşa de roşie, un nas aşa de ascuţit şi nişte buze aşa de subţiri. Dintre toţi pictorii noştri, lui Grigorescu poate i-a fost dat să deslege cu penelul una din cele mai grele probleme ale artei sale; căci, mai la urmă, cam drept aşa ceva trebue să socotim noi meşteşugul de a şti să întruneşti pe aceiaşi figură, şi fără a se exclude una pe alta, maternitatea şi virginitatea. Să izbuteşti a întipări prin linii şi colori duioşia unei mame pe faţa unei fecioare; a face pe cea dintăiu să privească, cu pudoarea şi nevinovăţia celei din urmă, fructul propriului său sîn; a închide plenitudinea fizică a formelor materne în rama ideală a virginităţii; a şti în fine să stabileşti cu penelul o bună înţelegere între un complex de antiteze, — e desigur partea unui maestru genial.

Eşii şi mă pregătii de drum.

www.dacoromanica.ro

SPRE PIPIRIG

Pe la două ceasuri după-amiază ne luarăm rămas bun dela Agapia şi dela dascalul Alecu, care ne însoţise până acum şi, pe acelaşi drum al „Arşiţelor", ne înturnarăm la Săcu unde maserăm peste noapte.

Adouazi, în revărsatul zorilor, părăsirăm Săcul şi, călăuziţi de un om de loc, tăerăm de-a curmezişul pădurile pe o potecă de picior. După cîteva ceasuri de un mers anevoios, eşirăm în drumul mare al Pipirigului. La Dumesnicu ne oprirăm spre a ne odihni puţin la un han aşezat pe şosea, la eşirea din pădurile Săcului.

Era duminică; şi lumea cîtă fusese şi cîtă nu fusese la biserică, năvălise în crîşmă. In toate locurile, dar în munte mai cu samă, crîşma îşi are, caşi biserica, zeloşii săi închinători. Vinul e înlocuit aici prin un rachiu prost, care arde

www.dacoromanica.ro

şi descompune trupul bietului muntean. Astfel, nu e greu deloc să găseşti pricina, pentru care oamenii, chiar de munte, sînt decăzuţi fiziceşte şi moraliceşte. Dacă mai adaugi, pe lîngă aceasta, boalele lumeşti care, neoprite de nimeni, rod pe locuitorii munţilor dela copil pănă la bătrîn, apoi dai peste cei doi factori, înspăimîntător de harnici, care lărgesc şi populează cimitirele rurale.

Deşi politica îmi e nesuferită, trebui totuşi să mă întîlnesc cu ea în drum, şi încă la Dumesnicu. Liniştiţi, eu şi tovarăşul meu, stăteam pe o bancă de lemn, stîmpărîndu-ne setea cu apă şi zahar; şi iarăşi liniştit mă gîndeam, poate, cu cît cămilele sînt superioare omului, numai fiindcă în nemărginitul lor pîntece îşi pot îngrămădi apa trebuitoare pentru opt zile.

Şi fiindcă în mersul acestei călătorii, mă hotărîsem să nu pun nici un frîu vagabondului meu gînd, apoi cine ştie pe unde m'aşi mai fi trezit, plecînd dela cămilele mele, dacă un moşneag lung şi uscat, c'un pahar într'o mînă şi cu o sticlă de rachiu în alta, nu s'ar fi hotărît să se lege de mine.

— De nu v'ar fi cu supărare, domni-

www.dacoromanica.ro

şorule, zise el apropiindu-se, parcă v'aşi cunoaşte; nu sînteţi dela Piatră?

— Tocmai cum eşti dumneata din satul dumitale. Şi apoi întrebarea n'are supărare; dar cum se face de mă cunoşti? Fără îndoială, că la tîrg nu m'ai văzut cu opinci în picioare şi cu bocceaua 'n spinare.

— D'apoi cum să nu vă cunosc pe dumneata şi pe Văleanu, de cînd cu alegerea lui Constantin Şoarec ca dipotat la Bucureşti! De nu eraţi neavoastră, cine ştie pe ce ciocoiu mai alegeam! Dumnezeu să vă dea sănătate, că ne-aţi luminat; doar Constantin Şoarec îi de-a noştri, doar cu noi ş'o petrecut...

Şi fiindcă nu eram dispus să învăţ biografii la Dumesnicu, întrerupsei pe uscăţivul meu Plutarc, zicîndu-i:

— D'apoi încă ce mai chef pe urmă, moşule, la Ion Mocanu!

— Ei, da! la Năsoiu, răspunse el, îndreptînd întru cîtva, mitrica de botez a lui Mocanu, potrivit nasului cu care acesta era înzestrat de Dumnezeu; ba ce mai chef!... Apoi, dă, după izbîndă veselie, aşa o lăsat Cel-de-sus. Da' ia poftiţi şi-ţi cinsti cîte-o ţî' de rapciu, zise el turnînd în pahar; îţi hi osteniţi.

www.dacoromanica.ro

— Nu tocmai, moşule; venim numai de la Săcu astăzi şi sîntem mai mult înfierbîntaţi de cît osteniţi: deaceia bem apă.

— Şi rapciul răcoreşte, domnişorule, ia poftim!

— Dar şi ameţeşte, moşule, zisei eu, căutînd să scap de cinstea cu care eram ameninţat...

— Da' ia mă rog, fă-ne hatîr, că doar n'a hi un cap de ţară...

Şi-mi întinse paharul până subt nas.

Nici o scăpare! Trebui, deci, să-mi moiu buzele într'o adevărată infecţie. Tovarăşul meu, recrut în asemenea treburi, şi crezînd că hatîrul se măsoară cu paharul, dete rachiul de duşcă până în fund; dar în schimb se oţărî mai rău decît Hristos pe cruce; se vede că rachiul dela Dumesnicu era mai otrăvit decît oţetul dela Ierusalim.

— Aşa mi se cuvine, cugetai eu. Trebue să faci politică la Piatră, ca să bei rachiu la Dumesnicu.

Temîndu-ne deci de o nouă cinstire, ne scularăm şi, dorind rămas bun moşneagului, plecarăm.

Soarele atingea meridiana şi razele lui perpendiculare cădeau ca nişte săgeţi de foc peste capetele noastre fără adăpost.

www.dacoromanica.ro

Inaintea noastră drumul se desfăşura ca o pînză albă şi lungă... dar lungă fără sfîrşit. Cine-a zis că urîtul e lung ca drumul, ar fi putut zice că şi drumul e lung ca urîtul; şi cînd mai cu samă duci în spate o coşcogemite boccea şi pe sfîntul sòare pe deasupra, fără să te poţi scutura de el, o! atunci desigur că ar fi mult mai nimerit să zaci de boala urîtului, decît să te faci nemuritor, bătînd drumul Pipirigului şi bînd rachiu la Dumesnicu...

Tovarăşul meu se înroşise ca o sfeclă şi răsufla din greu ca un bou la jug.

— Mă rog, zise el deodată foarte serios şi oprindu-se în drum,—dumneata, care eşti meşter într'o mulţime de lucruri, n'ai putea să faci un fel de schimb între mine şi boccea? aşi vrea să mă mai poarte şi ea pe mine, nu numai eu pe dînsa.

— Nimic mai uşor, numai dacă rîvneşti cu tot dinadinsul la gloria de boccea; dar, zisei eu uitîndu-mă lung la nasul lui, nu cumva, pănă una alta, ai schimbat nasul cu dascalul Alecu? Ce-ai păţit?

Şi nasul lui era, în adevăr, grozav: mare de felul lui, nu se putuse îndeajuns adăposti subt umbra îngustă a chipiului şi era deci roş ca un ardeiu; iar pielea

www.dacoromanica.ro

svîntată de arşiţă începuse a i se scoroji; rămase prin urmare nedumerit de observaţia mea şi, îngrijit, începu a-şi netezi nasul, căutînd parcă să simtă cu mîna ceiace nu putea să vadă cu ochii.

— Nu-i nimica, îi zisei eu în chip de mîngîere; peste puţin o să ajungem la Ozaţa; acolo vei face o bae nasului tău şi are să-şi vie numaidecît în fire; greu însă va fi să găseşti un loc îndestul de adînc, unde să-l poţi boteza în întregime.

— Iţi vine să rîzi?...

— Ba nu zău, adică nu-ţi puteai lua un alt nas de drum? eu, drept să-ţi spun, nu m'aşi simţi în stare să duc, pe lîngă bocceaua din spate, şi o aşa dihanie de nas.

Şi cu de-acestea timpul trecea şi drumul se scurta...

Intrasem pe prundul Ozanei.

Soarele pleca spre apus şi puţin mai avea pănă ce să coboare după înaltele creste ale Hălăucei.

Prundişul crîşca subt opinci şi umbrele noastre deşirate ne însoţeau cu paşi largi şi cu picioare lungi.

Ozana luneca grăbit cu unde de aur curgător pe lîngă noi; verdele pădurilor răsărea aşa de fermecător de subt stră-

www.dacoromanica.ro

lucirea cu care-l poleiau cele din urmă raze roşietice ale apusului, încît o nesfîrşită haină de lumină se părea aruncată de o mînă colosală şi nevăzută peste această natură numai mie iubită şi numai mie prietină.

Totul era aşa de încîntător şi eu eram atît de trist! Mă aflam atunci în una din acele stări sufleteşti, care s'ar putea numi neutre şi din care e de ajuns să faci un pas înainte sau înapoi, în o parte sau în alta, spre a te înălţa de pe pămînt la cer sau a cădea din ceruri pe pămînt. Nu mă bucurai însă mult timp de acest echilibru sufletesc, căci un glas ce mă striga din depărtare, mă trezi.

— Ei! jupîne, ei! n'auzi, ia stăi! stăi o ţîră.

Intorsei capul şi, spre marea mea nedumerire, văzui un stol de fete şi neveste, îmbrăcate de sărbătoare, care — rîdicîndu-se de pe malul pîrăului şi alergînd spre noi — ne făceau semn cu mînile să ne oprim.

— Dar asta ce-a mai fi, zisei eu mirat tovarăşului meu; ia să ne oprim. Şi, oprindu-ne, sosiră şi ele buluc. Toate erau roşii ca nişte bujori şi suflau ca nişte foi în mişcare. Cît te-ai şterge la ochi,

www.dacoromanica.ro

furăm închişi din toate părţile într'un cerc de altiţe şi de catrinţe; nici una însă nu începu vorba; dar fiecare se uita cu un fel de neîncredere la noi.

— Minunat! cugetai eu, uitîndu-mă împrejur. Un Apolone ca mine şi un cerc de graţii ca acesta, numai la Pipirig se poate găsi.

— Ei, şi, însfîrşit, ce ne-aţi oprit în drum; aveţi să ne întrebaţi de ceva?

— Baaa... n'avem nimica de întrebat, zise una mai ţanţoşă dintre ele; da' v'am chitit de departe că aveţi mărunţişuri de vînzare.

— Că adică sîntem coropcari, nu-i aşa? Apoi n'aţi chitit rău deloc,—numai cît, în loc să avem de vîndut, avem de cumpărat: trandafiri de pe la fete şi mure dela neveste. Şi zicînd aceasta, strînsei uşor cu dosul a două degete obrazul grăsuliu şi roş al celei ce-mi vorbea. Cu o lovitură uşoară ea-mi dete mîna jos şi o rupse de fugă, rîzînd cu hohot. Celelalte o urmară şi, ca un stol de raţe sălbatice speriate de vînător, zburară împrăştiindu-se care încotro.

Stătui un minut spre a le privi cum fug şi, deşi nu-mi plăcu deloc chipul cum mă cîntărise în mintea lor aceşti judecă-

www.dacoromanica.ro

tori în catrinţe, deşi mă văzui scoborît la simpla treaptă de coropcar, totuşi această neaşteptată şi hazlie întîmplare schimbă şirul gîndurilor mele şi-mi aduse seninul în suflet şi pe faţă.

Soarele se coborîse acum subt orizon şi umbrele nopţii se rîdicau fumegînd de prin adîncurile văilor. Treptat se stîngea orice mişcare şi cel mult dacă un greer de mirişte, un scîrţîit de cumpănă sau un lătrat de cîne mai turbura adînca linişte a văzduhurilor cuprinse de amurg.

Era tocmai să ne abatem la cea dintăiu casă ţărănească, cînd iată că ne întîmpină preotul din sat, care mă cunoştea.

— Drum bun, ne zise el cam nedumerit; dar bine, de unde şi'ncotro?

— De unde vrai şi'ncotro vrai, părinte. Dar Sfinţia-ta?

— la prin popor cu de-ale darului; da' n'o să vă opriţi nicăiri?

— Tocmai la aceasta ne gîndeam şi noi; sîntem obosiţi şi flămînzi.

— Dacă-i aşa, poftiţi mă rog la mine şi-om îngriji de toate.

Se înţelege dela sine că fără multe marafeturi primirăm bucuroşi învitaţia părintelui Ionică Găleanu.

Peste o jumătate de ceas ne aflam-deci

www.dacoromanica.ro

în gazdă la părintele Ionică din valea Pipirigului.

Nu știu pentruce, stînd întins pe un așternut de iarbă proaspăt cosită și mirositoare și privind stelele, care începeau a se aprinde în seninul sării, mă strămutai cu mintea în niște timpuri vechi, dar vechi de tot: Patriarhul Abraham trecea măreț prin închipuirea mea cu lunga lui barbă și cu sacrii lui perciuni; înfloritele văi biblice pline de soare se deschideau înainte-mi ca niște guri de raiu; iar între îndoiturile verzi ale dealurilor, turmele albe pășteau în larg iarba fragedă a colinelor. Pe îngerii călători îi vedeam iarăși cum sosesc și bat la ușa binecuvîntată a părintelui Ebreilor; iar pe bătrîna Sarah, mi-o închipuiam umblînd repede și aprinzînd focul pentru cina de sară...

Și cu toate acestea nu mă aflam decît în nevoeșa vale a Pipirigului, lipsită de orice aureolă legendară, la părintele Ionică, un preot mic și blond, fără nici o asămănare cu fabulosul protopărinte al poporului lui Dumnezeu; la preoteasa Sfinției-sale, o femee voinică cu chip curat romînesc și care căpătase, fără nici o binecuvîntare, pe cei cinci copii ai săi

www.dacoromanica.ro

zdraveni şi sănătoşi, şi din care pe nici unul nu-i trăsnise prin cap să-l jertfească vicleniei lacome a vre-unui Dumnezeu. Noi?... Noi mai puţin încă sămănam cu îngerii călători; eu mai cu samă m'aşi fi spînzurat dacă cineva ar fi îndrăznit să mă iee drept înger; şi totuşi închipuirea mea voia cu orice preţ să însemne o trăsătură de unire între măreţia legendară a trecutului şi micimea schiloadă a timpului de faţă. Şi cine ştie pe unde ar mai fi cutreerat gîndul meu, dacă foamea, pîrdalnica de foame, nu l-ar fi atîrnat greu spre pămînt. Părintele Ionică veni să ne poftească la masă. Ce pitorească era masa părintelui Ionică! In mijlocul unei mese rotunde de teiu, cu trei picioare, stătea nemişcată o mare mămăligă frumoasă ca aurul, din care aburii sūri şi fierbinţi se rîdicau drept în sus, ca din jertfa lui Abel; iar împrejurul mămăligii, străchinile nouă, smălţuite cu albastru şi roş, pline cu borş de oae şi, numărate pe căciuli, stăteau fiecare alăturea cu cîte o lingură albă de lemn de asemenea nouă.

— Binecuvintează părinte, zisei eu, aşezîndu-mă la masă.

— Binecuvîntată fie împărăţia tatălui şi a fiului... şi sfîrşitul binecuvîntării, a-

www.dacoromanica.ro

dică sfîntul duh, se pierdu în gîtul adînc al părintelui Ionică.

Cu cruce fără cruce, începurăm a sorbi din borşul fierbinte cu iuţala potrivită foamei fiecăruia dintre noi, rîdicînd sprincenile şi încreţind fruntea. N'aveam furculiţi şi prin urmare căutam a da mămăligii forma cea mai nimerită spre a luneca pe gît. Sorbitur le şi înghiţiturile se urmau cu o cadenţă regulată şi monotonă. Eram sătui. Ne scularăm dela masă: era şi timpul, căci pleoapele noastre de plumb ne cădeau fără voe peste ochi; sîngele nostru leneş începuse a circula greoiu şi somnul ne dobora la pămînt...

Et misit soporem in Adamum.

Atîta numai, că la deşteptare nu era să găsesc lîngă mine o Evă în plus şi o coastă în minus.

Şi deşi toată casa părintelui Ionică îmi era pusă la îndămînă cu toate poclăzile şi lăvicerile sale, mă hotărîi totuşi să dorm afară. Am cîte odată porniri molatice de Sibarit; decît aceste porniri îmi vin de regulă tocmai atunci, cînd le pot împăca mai puţin...

Astfel, în locul aşternutului moale de foi de trandafir, mă mulţumii cu o pătură groasă de iarbă mirositoare, cosită

www.dacoromanica.ro

în ajun; înlocuii stofa moale de Bytinia prin o albă şi curată pocladă de lînă ţigae făcută de însăşi mama preoteasa; iar subt cap pusei o pernă vîrtoasă de lînă cu horbotă pe margini şi înfăţată chiar atunci. Mă învălii cu altă pocladă şi, spre a-mi fi mai cald, aruncai pe deasupra cerul cu stelele. N'avui timp să mă îmbăt de priveliştea măreaţă a sării aceleia. Luna şi stelele, care înotau în negrele şi depărtatele adîncuri ale nemărginirii, mă priveau ca atîţia ochi de foc cu gene de umbră... dar ce-mi păsa mie de toate acestea? Mie-mi era somn şi adormii. Dormii dus. Noaptea trecu într'o clipă de ochi.

www.dacoromanica.ro

HĂLĂUCA

In zori, adouazi, eram gata de drum. Aşadar, aproape din picioare, făcurăm cinste unui borş No. 2, dres cu lapte acru şi însoţit de obişnuita şi zdravăna mămăligă. De astă dată însă carnea din borş era cam crudă, ceiace totuşi nu ne împiedeca de a o lua drept fiartă. Ospătarăm şi luîndu-ne rămas bun dela părintele Ionică, ne îndreptarăm către înălţimile sumeţe ale Hălăucei.

Greul călătoriei noastre începea de aici; lăsasem acum calea cea mare şi bătută şi ne îndrumam, pe o reţea încîlcită de poteci înguste şi fără număr, tăete de paşii muntenilor pe coamele şi coastele erboase ale Hălăucei. Dimineaţa era măreaţă... geana de foc a unui soare curat începuse a se aprinde după piscurile înalte ale munţilor rîpoşi din stînga Ozanei; neguri fumegînde pluteau în văzduhul adînc

www.dacoromanica.ro

al văilor, iar din lumina, cu care răsăritul începuse a inunda nemărginirile, cel mult dacă mai ajungeau până la noi cîteva raze strălucite. Mergeam tăcuţi şi cu noi tăcea întreaga fire. Nici un murmur de pîrău, nici un ciripit de pasăre, nici o şoaptă de vînt, nici un clătinat de frunze nu turbura liniştea adîncă a pădurilor ce străbăteam. Fagii înalţi cu trunchiuri albe şi cu creştetele lor stufoase, neclintiţi şi rari, treceau pe lîngă noi. Prin păturile groase ale generaţiunilor de foi îngrămădite de vremuri unele peste altele, cel mult dacă pe ici colea îşi mai rîdica sfios capul cîte un fir de iarbă roşietică şi sălbatică sau cîte-o floare spărioasă rătăcită în singurătatea fermecată a pădurilor... Nicăiri poate mai mult decît aici, nu e dat cuiva să vadă aevea hotarele dintre viaţă şi moarte...

Tăcuţi aşadar, suiam cu paşi rari către cele de pe urmă înălţimi ale Hălăucei. Nu ştiu pentruce muntele acesta se numeşte astfel; ştiu însă că e destul să zici „Hălăuca“ spre a-ţi trece prin minte ceva deşirat şi colosal. Soarele se înălţase de o suliţă peste cele mai înalte vîrfuri ale munţilor dintre răsărit şi miazăzi, şi împreună cu el eşisem şi noi din

www.dacoromanica.ro

regiunea pădurilor, care îmbracă cele dintăiu trepte ale Hălăucei. Şi dacă corăbierii, părăsind ţărmurile, au dreptul să spună că au eşit la largul mării, — tot cu acelaşi drept am fi putut zice şi noi că eşisem la largul Hălăucei; cel puţin aceasta e simţirea ce ţi-o deşteaptă pleşuva ei privelişte, nemărginita ei întindere verde şi nenumăratele ei valuri de coline.

Nu mai ştiu cărui jidov i s'a arătat oarecînd o scară în vis, răzămată cu un capăt de ceruri şi cu altul de pămînt, şi pe care îngerii Domnului se suiau şi se coborau... mie însă, fără să fiu înger, îmi fu dat să urc spre ceruri o scară aevea... Căci ce altă se poate socoti Hălăuca, dacă nu o nemăsurată scară aruncată de însuşi Dumnezeu între cer şi pămînt?

N'aşi putea, în adevăr, spune cu cîte picioare eram deasupra nourilor; dar deaşi fi întins mîna, aşi fi prins stelele! şi cu toate acestea Hălăuca se uita la mine tot de sus în jos. Eram demult în împărăţia muşchiului şi colinele, ce mai aveam încă de urcat, se confundau în o geană de verdeaţă şi azur pe adîncul cerurilor. Dincolo de această geană a ochiului lui Dumnezeu, închipuirea mea nu mai găsea nici un punct de razim; ne-

www.dacoromanica.ro

cunoscutul mă sorbea în imensitatea sa; poate că paşii mei îndrăzneţi călcau acum pe răscrucile pămîntului şi, prin o halucinaţie acustică, îmi părea că-i aud scîrţîitul greoiu pe osia sa. O cascadă de aer subţire şi rece se revărsa de pe cele din urmă înălţimi apusene ale Hălăucei şi se arunca în adîncurile depărtate ale văilor din răsărit.

. Urma vîntului tăia brazde adînci şi mişcătoare în iarba rară şi sălbatică, ce acoperea întinderea pustie a colinelor; un glas sec, răguşit şi nemărginit îmi înfiora auzul în răstimpuri... Veneam din regiunile fericite ale frumoaselor noastre văi, unde la fiece pas şoapta pădurilor şi susurul apelor îmi mîngîase auzul; mă răsfăţasem atîta în flori şi în lumină, şi sufletul meu se îmbătase de atîtea visuri subt înaltele umbre ale pădurilor!... şi cu toate acestea călătorul nu-şi poate stăpîni sufletul de a fi cuprins cîteodată de farmecul contrastului... De cîte ori, şi mai cu samă eu, într'o cîmpie înflorită sau pe malul unui pîrău cu murmur dulce, nu m'am simţit expatriat? şi iarăşi de cîte ori pustiul din suflet nu găseşte un bun prietin în pustiul din natură! şi sufletul meu era pustiu şi inima mea era obosită...

www.dacoromanica.ro

Te salut, bătrînă Hălăucă! Glasul de pieire al vîntului tău de ghiaţă, fîşîitul sec şi aspru al sălbaticelor tale erburi, nemărginitul deşert al friguroaselor tale înălţimi, tălmăceau atît de bine lumea sufletului meu!... Te salut, te salut, bătrînă Hălăucă! Cine ştie, cugetam eu, oprindu-mă şi îmbrăţoşînd cu privirea deşertul spaţiu; cine ştie dacă bătrînul meu picior va mai călca vreodată în această împărăţie înaltă a vulturilor şi a frigului etern! Cine ştie dacă îmi va mai fi dat să însufleţesc cu gîndul şi cu simţirea mea aceste lăcaşuri ale morţii!!... Şi... cine ştie dacă o lacrimă n'a curs din ochii mei atunci!

Temperatura capului meu însă e schimbătoare de tot.

— Cine ştie, cugetai eu zîmbind, dacă mie nu-mi lipseşte o doagă! A te sui, în adevăr, deasupra nourilor şi a nu te alege mai la urmă decît cu un zîmbet de milă din partea capetelor rotunde, pentru toate aceste prostii adunate cu primejdie în regiunile seninului etern; a te entuziasma înaintea unei flori răsărite pe margini de prăpăstii; a rămînea petrificat subt farmecul melodiilor văzduhului şi a codrilor frămîntaţi de vînturi; a plînge cu

www.dacoromanica.ro

roua care cade din ceruri şi a întona imnuri dumnezeeşti cu pîraele care murmură,—toate acestea sînt desigur lucruri de mare preţ. Nu e însă mai puţin adevărat, că se găsesc şi destule frînghii de legat pe oamenii de soiul meu; fără îndoială că mie-mi lipsesc cîteva doage, mă gîndii eu, convins în cele din urmă.

Lumea de subt picioarele mele se frigea subt miezul înflăcărat al zilelor de Iuliu, mie însă pe Hălăuca îmi clănţăneau dinţii ca în Decembre. In zădar mă înfăşurasem în mantaua mea largă, în zădar trăsesem peste urechi marginile largi ale pălăriei mele,—vîntul subţire străbătea pretutindeni şi junghiurile frigului începuseră a mă cerca pe la subţiori. Cît despre tovarăşul meu, el se făcuse mic cît un ghem şi, sgribulindu-se, avea aerul că vrea să se ascundă subt cozorocul chipiului său... bietul meu tovarăş! El niciodată nu şi-a putut da samă ce căuta pe Hălăuca; eu însă cu toată străşnicia împrejurărilor, făceam haz în vreme ce el bombănea mereu şi mergea iute înaintea mea.

— Ce dracu, zise el la un moment dat, oprindu-se şi întorcîndu-se iute către mine; - ce dracu! n'o să mai ajungem ni-

www.dacoromanica.ro

căiri la vr'un adăpost, la vre-o stînă undeva? Am înţepenit de frig.

Şi dinţii îi clănţăneau în gură, iar nasul lui cel mare i se învineţise într'un chip îngrozitor.

— Pentru Dumnezeu sau pentru dracu, te priveşte scumpul meu; ai însă aerul de a crede că eu sînt părtaş la toate năzdrăvănile ziditorului acestei lumi. Nu cumva crezi că s'a sfătuit poate cu mine, cînd a rîdicat de pe pămînt această nemăsurată scară la cer? Ş'apoi cine te-a pus şi pe tine să-ţi vîri gingaşa ta persoană subt acest chipiu şi subt această venghercă soldăţească? N'ai ştiut, se vede, că bătrînul crivăţ nu e învăţat să facă la cocardă şi să stee smirna înaintea unui galon de fir. Cred cu toate acestea, că o să ajungem undeva, dar pe înserate; se poate chiar să n'avem acest noroc; atunci aşi fi de părere să coborîm în cea mai apropiată vale, unde să găsim cel puţin cu ce înjgheba un foc, spre a ne apăra pielea împotriva acestor îngheţate sărutări ale vîntului.

— Se vede că dumneata eşti alcătuit numai din piele; pe mine însă m'a înzăstrat Dumnezeu şi cu stomah.

— Felicitările mele, scumpul meu, pen-

www.dacoromanica.ro

tru acest dar preţios, de care trebue să fii foarte mîndru, mai ales în timpul de faţă. Află însă că nu se vorbeşte de foame acolo unde n'ai ce mînca; nu pierde totuşi nădejdea... Bunul Dumnezeu al părinţilor tăi a umplut cu apă limpede şi rece vinele munţilor săi şi a sămănat cu îmbelşugare tot soiul de ciuperci în calea drumeţului flămînd... Ce păcat că jirul nu e copt; jirul... O! jirul!...

— Te rog, zise el întrerupîndu-mă, n'am chef şi nici nu mă simt în stare să ascult, la vremea asta şi pe vîrful Hălăucei, apologia jirului; păstreaz'o pentru dumneata sau, măcar, pentru vremuri mai bune.

— Imi pare rău, scumpa mea scrumbie cugetătoare, că tocmai la jir te-ai supărat, deşi sînt încredinţat că de-ai scurma în străvechea ta genealogie, ai găsi neapărat şi vre-un mistreţ printre ilustrii tăi strămoşi; mai mult încă, s'ar putea prea uşor...

— Mă rog, zise tovarăşul meu tăindu-mi vorba, auzit-ai vreodată de moara lui Tudoran cea pustie?

— Nu; dar ce e cu moara lui Tudoran cea pustie?

— Şi de bătea de nu bătea vînt, ea tot se învîrtea.

www.dacoromanica.ro

— Foarte bine! Iată o moară plină de înţelepciune şi de mare folos pentru netrebnici ca tine; căci de cînd moara aceasta se învîrteşte, bag de samă că dinţii nu-ţi mai clănţănesc, ba mi se pare că chiar nasul tău şi-a mai venit în fire şi deocamdată n'ar mai putea îndeplini cu cinste însărcinarea de ciuhă pentru speriat vrăbiile în vre-o ţarină de mălaiu...

Şi gura ţinea de vorbă pe stomah, care-şi uita de foame.

Soarele călca acum pe hotarele dintre amurgul nostru şi zorile altor lumi; iar lumina razelor lui nu mai poleia decît cele mai înalte piscuri ale munţilor, care se desfăşurau subt picioarele noastre. Pe stînga Ceahlăul, cu nenumăratele sale turnuri de stînci, săpate pe adîncul cerului, se înalţa în aer ca un fantastic castel de aur zidit de mîna fermecată a vreunui vrăjitor din poveşti. Vîntul nu mai sufla şi glasul răguşit al erburilor aspre şi sălbatice amuţise: o solemnă tăcere domnea în cer şi pe pămînt; numai zgomotul surd al paşilor noştri turbura în cadenţă această tăcere. S'ar fi zis că noi singuri mai respiram în mijlocul acestei lumi, răsărite ca prin minune subt

www.dacoromanica.ro

puternicul *fiat* al lui Dumnezeu: şi cît pe ce să lunec pe povîrnişul unei melancolice fantazii; dar nu era vreme, căci grija vieţii reale mi se impunea fără voe şi, oricît de răbdător ar fi cineva la asprimile unei călătorii de felul acesta, vine totuşi vremea, cînd trebue să te supui poruncilor nevoii. Trebuia deci să mă supun şi eu. Imi era frig şi foame... iată pentruce-mi întorsesem mintea dela tot ce mă înconjura şi căutam cu ochiul şi cu urechea să străbat adîncimile văilor, spre a deosebi o formă sau un sunet, care să vădească fiinţa omului în această singurătate. Noaptea inundase văile şi amurgul creştetele munţilor. Mergeam grăbiţi şi fără ţintă subt pintenul ascuţit al foamei şi al frigului, şi grăbiţi — după cum eram — nu prinserăm de veste decît într'un tîrziu că poteca de subt picioarele noastre dispăruse şi că o moale saltea de muşchiu o înlocuise: rătăcisem! Această convingere îmi trecu prin inimă ca un fier aprins; bietul meu tovarăş pierduse şi putinţa de a cugeta; eu cel puţin eram deprins cu asprimile vieţii rătăcitoare; el însă pentru întăia oară le încerca.

Inoptase de tot; şi fiindcă nu mai a-

www.dacoromanica.ro

veam în întunericul, prin care înotam, nici o cîrmă pentru paşii noştri, ne hotărîrăm a ne încredinţa mersul la înţelepciunea întîmplării; şi cu atît mai mult făcui aceasta, cu cît întîmplarea era una din vechile şi iubitele mele cunoştinţi; cu ea m'am înţeles totdeauna bine, căci numai ea—cînd am fost în cumpănă—mi-a întins o mînă prietinească. Această hotărîre îmi răcori capul, în care mi se părea că se învîrteşte vijălios o roată de foc şi-mi redădu limpezimea cugetării.

Un nou curaj şi o nouă putere începu să circule în vinele mele. Mi se părea că nu-mi mai este nici foame nici frig şi aş fi început să şuer, dacă auzul meu, ocupat cu recunoaşterile, n'ar fi avut nevoe de linişte. Trecuse din noapte un ceas plin de grijă şi nedumerire. Obosiţi şi flămînzi, începusem a scoborî la vale spre a găsi un adăpost în dosul vre-unei stînci sau în fundul vre-unei văgăuni mai apărate de vînt. Sînt încredinţat că tovarăşul meu îşi număra în gînd pe toţi strămoşii în ordine cronologică şi-i blăstăma pe rînd. Eu mergeam cu îngrijire, despicînd cu ochiul întunericul nopţii, iar cu urechea adîncimile depărtărilor reci, deşerte şi întunecoase. Eram poate a-

www.dacoromanica.ro

proape să ne aşezăm pentru noapte în vre-una din îndoiturile mai tăinuite ale Hălăucei, cînd mi se păru că un lătrat de cîne îmi atinge auzul; mă oprii locului şi ascultai. Era în adevăr un lătrat aidoma de cîne şi încă nu aşa de depărtat, după cît puteam măsura cu auzul. Dacă cea mai dumnezeiască muzică m'ar fi deşteptat din visul cel mai fioros, nu mi s'ar fi părut mai dulce şi mai prietinească. Fără să mai stăm pe gînduri, ne îndreptarăm paşii într'acolo. După un pătrar de oră, zărirăm o lumină şi forma unei aşezări omeneşti: era o stînă; dar tocmai pentru acest cuvînt, rămaserăm cîtva în cumpănă dacă trebue sau nu să ne apropiem; atît cînii, cît şi înfăţişarea noastră la asemenea oară în mijlocul ciobanilor erau poate atîtea cuvinte, care să ne oprească un moment pe loc. După un scurt consiliu, ne hotărîrăm a înainta.

Cînd furăm ca la o zvîrlitură de băţ aproape de stînă, cînii simţiră şi unul cîte unul începură a se răpezi, lătrînd, de pe la locurile lor. Cît te-ai şterge la ochi, furăm împresuraţi din toate părţile de o mie de colţi gata să ne sfîşie. Planul nostru de luptă era însă mai dinainte

www.dacoromanica.ro

hotărît; potrivit acestui plan, ne puserăm deci spate la spate şi, cu vînjoasele noastre beţe de drum, începurăm a descrie cercuri de apărare ameţitor de repezi; mărimea primejdiei ne dădea puterea şi agerimea trebuitoare; un duel în adevăr original se încinsese în întunericul nopţii, subt lumina stelelor Hălăucei între cînii întărtaţi cu colţii lor de fier şi între animalul cu două feţe înjghebat în pripă de noi; dar în tot timpul acestei lupte desnădăjduite, noi nu încetarăm de a ne apropia lăturiş de stînă. Ciobanii, nedumeriţi asupra ce putea să fie, stăteau ciotcă în uşa stînii cu ciomegele în mînă. Erau poate gata să se răpadă în ajutorul cînilor; dar nu mai fu trebuinţă, căci noi eram acum lîngă dînşii. Înfăţişarea noastră îi linişti, pe cît înţelesei, căci ei singuri începură să alunge cînii, care în scurt se ostoiră.

— Buna vremea, flăcăi, zisei eu, intrînd în stînă urmat de tovarăşul meu.

— Bun venit la oameni buni, ne răspunse un baciu bătrîn, mai murdar decît un derviş şi înfăşurat într'un chimir lat de-o palmă domnească.

— Fii pe pace, moşule, de buni sîntem ca pînea cea bună, dar de necăjiţi sîn-

www.dacoromanica.ro

tem ca niște draci pe care-i botezi în aghiazmă. Uite, continuăi eu, așezîndu-mă turcește înaintea celor doi tăciuni, ce fumegau în mijlocul stînii; uite, venim azi din Pipirig dela părintele Ionică. Nădăjduiam să trecem muntele cu lumină și să scoborîm în Sabasa. Dar noaptea ne-a apucat și iată-ne, pentru astă sară, oaspeții dumneavoastră. Noi sîntem dela Piatră; eu sînt dascal și dumnealui este recrut: a suit Hălăuca în brînci și era să moară de frică; ce mai soldat are să fie și el!

— Frică? și de ce, întrebă baciul cel bătrîn.

— Să nu-l mînînce jivinile de pe Hălăuca și să-i rămîe chipiul fără stăpîn, răspunsei eu.

Tovarășul meu se uita chiorîș la mine și nu-i venea să creadă că cineva mai poate glumi în asemenea împrejurări.

Eram flămînzi ca niște lupi; într'o stînă însă nu moare cineva de foame. Comarnicul gemea subt greutatea unor cași rotunzi și gălbii. Albeața bulgărilor mari de urdă rîdea parcă de negrul scîndurilor afumate pe care stăteau. Un mare ceaun de stînă, plin cu jîntiță, aburea într'un colț. Dealtmintrelea, necurățenia domnea

www.dacoromanica.ro

nesupărată ca în toate locurile, unde e multă grăsime şi puţină apă. Mirosul caracteristic de oae, amestecat cu cel de brînză, străbătea pănă 'n creeri. Intr'un colţ mai retras al stînii, un teanc de piei miţoase de oi pierite slujea desigur unui popor întreg de checheriţi drept caldă şi moale locuinţă. Ciobanii, cu plete lungi şi unsuroase, cu staturi de uriaşi, se găseau foarte bine în cămeşile lor impermeabile. Dintre toţi, baciul cel mai bătrîn era şi cel mai murdar. Imi închipui că toate lucrurile propăşesc în ţara aceasta; singură stîna trebue să fie aceiaşi astăzi caşi pe timpul păstoriei dacice.

— Moşule, zisei eu însfîrşit adresîndu-mă cătră baciul cel bătrîn, toate ca toate, — dar n'am putea mînca ceva la dumneta? sîntem istoviţi şi de foame şi de obosală.

— Cum nu, domnişorule, cum nu? numai să vă mulţămiţi cu ce avem.

— Da' ne mulţămim cu ce-a fi, numai să fie; şi pănă una alta, ia să cinstim cîte un pahar de rachiu, zisei eu, scoţînd din boccea şipul cu rachiu. Rachiul şi tutunul sînt în munte şi pe la ciobani mai cu samă, cele două lucruri înaintea cărora uşile se deschid şi mesele se întind.

www.dacoromanica.ro

Astfel, mă îngrijisem să am întotdeauna cu mine rachiu şi tutun. Paharul merse împrejur, începînd cu baciul cel bătrîn şi sfîrşind cu tovarăşul meu.

Peste jumătate de ceas, masa fu gata. Doi din ciobanii cei mai tineri întinseră jos, în stînă, nişte foi late de brustur; iar de jur împrejur aşternuse piei de oae, coajoace şi sarici. O mare mămăligă oacheşă, eşită din tiparul fierbinte al unui ceaun, se răsfăţa fără pudoare subt ochii noştri, şi toate produsele laptelui, subt toate formele, se înşiraseră cerc împrejurul ei.

Tot timpul cît se pregătise masa, tovarăşul meu stătuse dinaintea focului şi-şi prăjise pe toate feţele cele două picioare lungi ale sale; apoi, aşezîndu-le într'un unghiu deschis, îşi răzămase coatele pe genunchi şi nu înfăţişa căldurii focului decît palmele sale late cu degetele răsfirate; iar în intervalul dintre ele şi pe acelaşi plan, îşi vîrîse mica lui figură... numai nasul lui colosal şi roş înainta, în formă de virgulă uriaşă, afară din planul neted al palmelor. Sta nemişcat, cu ochii ţintă în flăcările focului.

— Hei! prietine, strigai eu, ia mai lasă cea gura sobei şi vino să mîncăm; o să ai după aceia destulă vreme să urmăreşti

www.dacoromanica.ro

în limbile de pară ale focului chipurile fantastice de zmei şi de bălauri.

Fără să zică ceva, se sculă, se întinse de-i pîrîiră toate încheeturile şi veni de se aşeză la masă.

Cina fu scurtă, frugală şi tăcută.

— Acuma, bătrînul meu visător, îmi zise el aprinzîndu-şi o ţigară şi răsturnîndu-se molatic pe una din pieile miţoase de oae, acuma îmi poţi înveseli izihia cu vr'o întraiurea din lumea ceialaltă; am destulă vreme ca să te ascult.

— Nu cred, scumpul meu, să ai vremea tocmai îndeajuns, de oarece sînt încredinţat, că peste puţîn ai să te svîrcoleşti ca în focul nestîns al iadului subt muşcăturile însetate ale unui întreg popor de checheriţi, ce trebue să fi mişunînd prin pădurea deasă de miţe ale blănilor de oi moarte, pe care te-ai tologit aşa de molatic!

N'apucasem să sfîrşesc bine vorba, şi tovarăşul meu sări arsa de pe blănile, pe care stătea lungit!

— Dar atunci, zise el scuturîndu-se, parcă, de checheriţi, unde o să dormim! Îmi vine să cred, că dumneata nu te îngrijeşti de nimica şi că ei în glumă toate lucrurile, oricît de serioase ar fi ele.

www.dacoromanica.ro

— Ești de o rară pătrundere, tînărul și frumosul meu Adonis, zisei eu neurnindu-mă de cum stăteam lungit pe una din sarici. Astfel te încredințez că, de ne-am afla în vremurile mai de demult, m'așĭ lăsa bucuros în voia gusturilor mele idilice, și o noapte întreagă ași boldi ochii la stele; și aceasta cu atît mai mult, cu cît aice nu ne aflăm tocmai în împărăția somnului; dar așa!... Totuși, dacă te gîndești cu tot dinadinsul la somn, apoi vom căuta vre-un cotlon afară. Avem la îndămînă atîta mușchiu, încît aĭ putea să-ți înjghebezĭ din el perne și saltele mai moi decît ale regelui Solomon; te asigur însă că, cel puțin noaptea aceasta, regina din Saaba nu te va vizita.

Mă sculai și rugai pe baciul cel bătrîn să ne găsească vr'un loc mai potrivit pentru noapte. Baciul însă, om cu socoteală, ne îndemna să rămînem în stînă, trăgîndu-ne luarea aminte asupra frigului de afară și chiar asupra lupilor ce rătăceau cîteodată prin părțile locului. Toate stăruințele lui însă rămaseră zădarnice; checheriţele ni se păreau mai de temut decît lupii și decît gerul. Ne duse deci, depărtare ca la o sută de pași, la o veche șandrama, din care nu mai rămăsese de-

www.dacoromanica.ro

cît vre-o patru scînduri deasupra şi vre-o două sau trei pe lături. Aici fusese stîna altădată; de un timp însă se mutase de-vale, mai la adăpost.

Cît ţinu lumina unui chibrit, cercetarăm locuinţa noastră de noapte. Cînd rămaserăm prin întuneric şi după ce, mai cu samă, baciul ne dori noapte bună şi se depărtă, începui a mă gîndi cu tot dinadinsul la ce ni se putea întîmpla peste noapte. Gerul, ca gerul, dar lupii baciului mă cam nelinişteau. Cît despre tovarăşul meu nu-l vedeam şi, prin urmare, nici nu ştiam ce face; sînt sigur însă că şi pe dînsul îl frămîntau cam tot aceleaşi gînduri.

Niciodată, în tot cursul acestui drum, nu-mi aduc aminte să fi fost mai îngrijit decît atunci. Vîntul de gheaţă ce ne însoţise de-a stînga mai toată ziua, începuse din nou cu o furie îndoită şi, tăindu-se în scîndurile rare ale şandramalei noastre, gemea în răstimpuri a lugubru şi a pustiu: nemărginita singurătate de pe treptele înalte ale văzduhului sporea şi mai mult fiorii de groază, cu care străşnicia stării noastre de faţă ne umpluse inimile; şi, deşi în regiunea stelelor, noaptea era totuşi aşa de oarbă, încît la doi paşi formele lucrurilor dispăreau.

www.dacoromanica.ro

Mă hotărîi să mă culc. Imi aşezai boccaua într'un colţ al şandramalei, îndesai pălăria pe cap, legîndu-i cu o batistă marginile peste urechi, mă înfăşurai strîns în mantaua mea lungă şi largă, pusei capul pe boccea şi iată-mă în una din cele mai bune condiţiuni spre a păşi spre lumea visurilor.

— Noapte bună amice, eu m'am culcat, tu ce faci? întrebai eu pe tovarăşul meu, despre a cărui existenţă numai urechile îmi mai puteau da oarecare lămuriri.

— Şi eu caut să mă culc, dar cum şi unde?

— Ca mine şi pe sînul dulce al mamei comune.

— Am cinste să-ţi spun că, de astădată, dau dracului şi mamă comună şi tot.

— Eu, scumpul meu, nu dau dracului nimic, şi sînt hotărît a rămînea aici; tu însă, dacă nu găseşti destul de moale sînul propriei tale mame, atunci poţi îndrepta o rugăciune către atotputernicul Dumnezeu al strămoşilor tăi, ca să aibă o mai deaproape grijă de gingaşa şi nobila ta persoană...

Dacă tovarăşul meu n'a turbat atunci, desigur că nu va mai turba niciodată,

www.dacoromanica.ro

Mormăi nu ştiu ce şi, bojbăind prin întuneric, veni să se aşeze lîngă mine.

După cîteva mişcări comune tuturor animalelor care se pregătesc pentru somn, găsirăm echilibrul trebuitor pentru a dormi. Corpurile noastre elastice se adaptară destul de bine terenului accidentat, ce ne slujea de aşternut; iar boccelele noastre se schimbară în nişte perne minunate. Vîntul, numai vîntul nu înceta de a geme cu o furie nebună şi de a zgudui desnădăjduit şubredul nostru adăpost. Totuşi, somnul începu a se furişa pe sub genele noastre, iar închipuirile lumii reale a lua proporţiile şi formele fantastice din lumea visurilor... Mi se părea că pămîntul se scurge în haos şi că un nemărginit deşert se deschide subt mine; sau mi se părea că, dintr'un punct cît un atom imaginar de mic, nişte negre şi vaste cercuri concentrice se desfac şi-şi lărgesc cuprinsul pănă peste marginile nesfîrşitului; că se năşteau din punctul lor generic, şi tot din el se desfăceau aceste cercuri cu o repeziciune atît de ameţitoare, încît închipuirea mea, tîrîtă de jocul acesta fantastic, îmi lăsa în creeri urma vie a unui vîrtej... forme de fiinţi bizare se înfiripau pe fundul orb al ochilor mei; sgripţori cu ghiare

www.dacoromanica.ro

colosale, grifoni înaripaţi, bazilisci cu ochii de jăratic, crocodili cu rîtul de porc şi cu pumnale în loc de dinţi; apoi un furnicar mişuitor de fiinţe mici, cu ochii în trei colţuri, cu boturi lungi, cu trei picioare, cu labe de mîţă, cu nasuri sucite, cu coarne urieşe, cu ghimpi, cu păr, cu pene, cu catalige... şi toată această lume de fantasme, produs al unei închipuiri scăpate de subt stăpînirea adormită a raţiunii, ca într'un danţ infernal se învîrtea vijelios. Treptat însă, tabloul se departa, coloritul se ştergea, formele bizare se topeau una în alta; şi apoi în perspectiva depărtării, un punct numai palid, mic, imperceptibil, se mai putea deosebi pe fundul unui haos de întuneric fără margini...

Adormii.

N'aşi putea spune hotărît, dacă în timpul somnului mi-a fost frig sau cald, sau dacă lupii m'au mîncat; pot însă spune cu încredinţare că, trezîndu-mă, îmi reveduii persoana, spre a vedea dacă nu-i lipseşte ceva: era neatinsă.

Vîntul încetase şi tovarăşul meu încă dormea.

— Hei! Domnule şibarit, strigai eu, împingîndu-l cu piciorul, ia urneşte-te puţin de pe această saltea moale de puf de lebădă

www.dacoromanica.ro

şi de pe aceste perne moi umplute cu zefir.

Se întinse, mormăi ceva, se sculă pe jumătate şi voi să se culce iar. Nu-i dădui însă răgaz, ci împingîndu-l din nou cu piciorul:

— Hai, iute, şi cît te văd; raniţa 'n spate, stînga 'nprejur, pas gimnastic şi înainte, marş!

Zis şi făcut. In cîteva minute furăm gata.

Ne abăturăm pe la stînă, unde ne răcorirăm faţa cu apă rece, ne luarăm rămas bun dela ciobani şi plecarăm.

Vîntul de cu noapte măturase norii de pe cer şi numai din văile adînci, ce se deschideau subt picioarele noastre, negurile, deşteptate de întăile raze ale dimineţii, începeau să se înalţe, ca fumul pornit dintr'o jertfă colosală a Naturii către ziditorul său.

— Ia te uită, frumosul meu Telemac, cu ce privelişte măreaţă te dăruieşte, pentru astăzi, bunul Dumnezeu al părinţilor tăi, zisei adresîndu-mă către tovarăşul meu. Dar ce naiba tot scurmi cu ochii în pămînt, nu cumva ţi-ai pierdut nasul?

— Fii pe pace! Dacă l-am pierdut şi nu-l voiu găsi n'am să cer împrumut dela dumneata; ştiu că n'ai de unde să-mi dai,

www.dacoromanica.ro

Până atunci însă ai face bine să-mi arăți marșrutul pentru astăzi: încotro mergem și unde o să ne oprim? n'așî dori să mai pățim ca asară.

— Nimic mai ușor, scumpa mea antiteză; încotro vom vedea cu ochii și încotro ne vor duce picioarele. Și dacă asară n'a fost bine, cred că va fi mai rău desară; precum vezi, ai perspectiva unei compensații negative; cuiu cu cuiu se scoate!

— Foarte bine, dar cu socoteala asta are să ne rămînă ciolanele pe dealuri.

— Iată, zisei eu, pufnind de rîs, un om, pe care l-a prins prea devreme mila de ciolanele lui; ei bine liniștește-te, ilustrule scoborîtor al tuturor Faraonilor; vom lua toate măsurile trebuitoare, pentruca nobilele tale ciolane să fie culese și așezate în piramida funerară a familiei; ce mai vrei? mă însărcinez eu cu aceasta. Mai ai ceva de întîmpinat?

— Nimic, numai, cum mă voiu vedea în valea Bistriței, mă sui pe plută și mă duc la Piatra.

— Primo: nu poți fi sigur, că nu te va lua dracu' înainte de a ajunge în valea Bistriței; secundo: dacă te sui pe plută fără mine, te înec desigur; terțio: subt

www.dacoromanica.ro

această îmbrăcăminte te leagă burduf şi te duce cu călăraşi la suprefectura cea mai apropiată. Cred că o să luăm împreună o bae în undele Negrei-Şarului.

— O să vedem.

— De sigur că o să vedem; iată singura vorbă cuminte ce ţi-a eşit din gură, de cînd călătorim.

Ne aflam acum pe înălţimile cele din ufmă ale Hălăucei. In depărtare răsăritul imens ardea în valurile de foc ale zorilor, iar soarele, ca o colosală sprînceană de aur curat, se ridica de după linia neagră şi ondulată a munţilor vaporoşi. Umbrele se grămădeau în apusul încă în amurg şi grăbite se aruncau în haosul altor lumi. Din văi, negurile adormite, începeau să se înalţe, trezite de întăile raze ale dimineţii; ici-colea, din adîncuri, coloane sure de fum se îndreptau spre ceruri, topindu-şi creştetele lor în văzduhul luminos şi limpede. La dreapta, văile pline de lumină ale Ozanei, la stînga văile neguroase ale Sabasei, Borcei şi Bistriţei se deschideau adînci şi prăpăstioase subt picioarele noastre. Noi mergeam spre cele din urmă pe o potecă tăetă, poate, de rarii paşi ai fiarelor sălbatice, în muşchiul verde şi rourat. Incepusem a coborî la

www.dacoromanica.ro

vale. Ne trebui mai bine de două ceasuri, până ce să eşim din regiunea muşchiului. Cînd intrarăm în pădurile tinere de fagi şi de mesteacăni, ce îmbracă văile mai de jos ale Hălăucei, soarele inundase cu lumina sa munţii din stînga şi din faţa noastră. Căldura începuse a se simţi şi dimineaţa ne vestea o arzătoare zi de Iulie. Cu cît înaintam, scoborînd în păturile mai dese ale aerului din văi, cu atît mai grele ni se păreau boccelele noastre. Mergeam a lene şi tăcuţi. Nici o privelişte nu se mai deschidea ochilor noştri, căci eram de toate părţile împresuraţi de pădurile posomorîte ale poalelor Hălăucei. Poteca, pe unde mergeam, se deschidea la vale lungă şi dreaptă. Tot pe aceiaşi potecă, venind din altă parte, intrase şi mergea, ca la o svîrlitură de băţ înaintea noastră, un băetan care ţinea pe cap o putină; şi fiindcă era cu spatele spre noi, nu ne văzuse şi nici simţise, poate, că cineva se afla în urma lui; mergea deci, scoborînd încet şi şuerînd o arie de munte; era înalt şi sdravăn; putina de pe cap îl mai lungea încă, iar mînile lui aduse în formă de torţi spre a ţinea putina, îi dădeau înfăţişarea unui ulcior cu picioare,

www.dacoromanica.ro

— Ei! flăcăule, strigai eu către dînsul; ia stăi o leacă!

Se întoarse. Era, în adevăr, un flăcău sdravăn şi înalt ca un brad; ne privi puţin, lăsă putina în mijlocul drumului şi se făcu nevăzut în pădure.

— Dar asta? zisei eu, vorbindu-mi singur.

Ajunserăm lîngă putină,— o putină cu lapte acru, în adevăr,—ne uitarăm în toate părţile, dar nu văzurăm pe flăcău nicăiri. Ne puserăm la umbră pe marginea potecii, şi aprinserăm cîte o ţigară. Un foşnet de frunze îmi trase luarea aminte. Intorsei capul şi zării pe flăcăul nostru tupilat şi privindu-ne dintre nişte tufe dese şi apropiete. Fără să fi băgat el de samă, scosei revolverul, şi-l întinsei spre locul cu pricina.

— Stăi că trag, strigai eu.

Flăcăul încremeni pe loc. Mă sculai cu revolverul tot întins, mă apropiai de tufişul în care stătea ascuns, şi îl silii să iasă la lumină; era galben cum îi ceara şi tremura ca varga.

— Ia şezi colea jos, flăcăule, zisei eu, lungindu-mă cel întăiu pe iarbă. Nu îndrăzni, şi rămase în picioare.

— Şezi, cînd îţi zic; nu face marafe-

www.dacoromanica.ro

turi; n'am obiceiu să poruncesc un lucru de două ori.

Se lăsă mai mult să cadă, decît să se aşeze lîngă noi.

— Ce ai în putină?

— Lapte acru.

Şi nu-ţi venea să crezi, că un glas aşa de moale, de tremurător şi de sfios, poate să iasă dintr'un piept al unui voinic cît brazii munţilor lui.

— Lapte acru, în luna lui Cuptor? cui spui tu prujituri, mă?

— Zău boerilor, lapte acru pentru gloată.

— A! vra-să-zică voi sînteţi oameni cuprinşi, aveţi şi gloată?

— Nu, zău, nu, boerilor; tata-i beteag şi mama-i vadană.

— Cum vădană mă-ta, flăcăule? da' tată-to nu-i bărbatu mă-tii?

— D'apoi că nu-s luaţi cu cununie.

— Ş'apoi? da' tot nu-i vădană, că are bărbat, măcar că-i fără cununie.

— Tata şade la vite şi n'o dat de zece ani pe-acasă; îi beteag de picioare.

— Dar mă-ta nu se duce pe la el?

— Nu se duce niciodată; cică-i departe.

— Ei bine, fie şi cum zici tu. Dar spu-

www.dacoromanica.ro

ne-mi, însă drept să-mi spui, cam ce ne socoteşti tu pe noi!

— Eu... mă rog de ertare... eu nu socotesc nimica, cuconaşilor.

— Nu umbla cu fleacuri; ţi-am spus că n'am obiceiu să poruncesc un lucru de două ori; spune-mi, cînd ne-ai văzut, cam drept ce ne-ai luat?

— Mă rog de ertare, zise flăcăul tremurînd, am chitit că sînteţi nişte... boeri.

— Bine mă, mai văzut-ai tu boeri cu opinci în picioare şi cu boccelele'n spinare ca noi?

— Eu.... n'am văzut, da' spun oamenii...

— Că boerii poartă opinci şi boccele?

— Nu... da' că...

— Că?...

— Că...

— Haide, spune-odată, sau... şi făcui o mişcare ameninţătoare.

— Că... zise flăcăul, ferindu-se mecaniceşte într'o parte, că boeri ca dumneavoastră mai trec cîteodată pe la noi.

Şi sudori cît bobul de mazăre curgeau de pe fruntea rece şi palidă a bietului flăcău.

— Şi nu ştii tu numele vreunuia din aceşti boeri, despre care ai auzit? Dacă spui drept, n'o să-ţi fac nimic.

www.dacoromanica.ro

— Spune tata de... Gheorghe a Nastasiei, de Profir, da' eu nu știu.

— Ei bine, zisei eu, dumnealui e Gheorghe-a Nastasiei și eu sînt Profir. Uită-te bine că e tuns, chiar acum a scăpat din Pîngărați.

Flăcăul se uita lung și țintă cînd la tovarășul meu și, pe măsură ce se uita, fața îi venea la loc și spaima ce-l cuprinsese părea că se împrăștie.

— Ei, și, adică, ce te uiți tu așa la noi, flăcăule? Poate ți'nchipui că nu sîntem cine ți-am spus?

— D'apoi că nu sînteți 'neavoastră Profir și Gheorghe-a Nastasiei...

— Și de unde aflași tu așa de iute, măi băete?

— D'apoi spune tata că Gheorghe-a Nastasiei are niște musteți galbene și lungi păn' la urechi, și pe Profir l-o'mpușcat jandarii, cînd îl duceau la gros. Degeaba, nu mă spărieți; știu eu că nu sînteți 'neavoastră potlogari ca de-alde dînșii; 'neavoastră se cunoaște, că sînteți dela tîrg...

— Ce zici, tovarășe? Fiindcă flăcăul vra numai decît să fim dela tîrg, hai să fim cum zice el. Ei bine, fie cum zici tu, sîntem dela tîrg, zisei adresîndu-mă flă-

www.dacoromanica.ro

căului, şi fiindcă tu ai făcut o descoperire aşa de mare, apoi eşti dator să ne îndrepţi, pentru desară, la vre-o gazdă în satul tău. Cred că eşti din Sabasa?

— Da' poftiţi, mă rog, la noi, avem unde vă găzdui şi cu ce vă ospăta.

— Bucuros, flăcăule, răspunsei eu: îţi mulţumim; desară sîntem oaspeţii tăi; uită şi tu năcazul ce-ţi făcurăm.

— Să-ţi spun drept, cucoane, că m'ai vîrît în spărieţi cu pistolul dumitale şi, dacă nu-l întindeai spre mine, cînd m'ai zărit în tufe, o luam la sănătoasa prin pădure.

— Şi cred că am făcut bine; altfel unde era să mînem noi în ias-noapte? ia să plecăm.

Flăcăul se sculă de jos, luă putina pe cap şi, formînd iarăşi ulciorul cu două picioare, mergea la o mică depărtare înaintea noastră. Soarele, păşind peste hotarele de foc ale meridianei, începuse a cumpăni spre apusul din stînga noastră.

www.dacoromanica.ro

IN VALEA SABASEI

Erau două ceasuri după amiază, cînd sosirăm în pitoreasca vale a Sabasei.

La spatele noastre, Hălăuca, cu nenumăratele sale trepte verzi, se rîdica în depărtare ca un nemărginit amfiteatru, care închidea cercul înalt al vederii despre răsărit. În față, pe stînga și'n dreapta noastră, munții Sabasei, Borcei și Fărcașei se întindeau pănă dincolo de hotarele ochilor, ca o mare încremenită de valuri violete cu nuanțe de aur; iar peste această privelişte neţărmurită, arşiţa de cuptor aruncase o reţea subţire de aburi fumurii, care dădeau întregului înfăţişarea unei mări de opal. Căldura era covîrşitoare şi întreaga natură părea că răsuflă greu...

Intrasem pe prundul Sabasei, un pîrău limpede, care purcede din fundul munţilor Fărcaşei, se furişează repede pe subt umbra pădurilor întunecoase, ce înçunu-

www.dacoromanica.ro

nează înaltele sale maluri de stînci calcarice şi se aruncă în Bistriţa drept Borca.

— Nu mi-ai putea spune, frumosul meu Adonis, ce mînă binefăcătoare a umplut cu rouă această cupă de mozaic? Zisei, adresîndu-mă tovarăşului meu şi arătîndu-i cu degetul spre pîrău.

— Nu ţi-aş putea spune hotărît lucrul acesta, răspunse el foarte serios; dar tot cu aceiaşi nedumerire, ca şi dumneata, te-aşi putea ruga să-mi spui, cam ce minte nesăbăduită a aşternut cu pietre aşa de ascuţite cărările acestor munţi, fără să se gîndească cel puţin că opincile mele vor călca odată pe aici şi că, rupîndu-se, mi se vor beşica tălpile şi voiu rămînea olog? Ia uită-te.

Şi cu o îndemănare, de care nu l-aşi fi crezut destoinic, ridică talpa piciorului său lung ca un catarg pănă la înălţimea nasului meu; opinca lui era, în adevăr, ferfeniţă.

— Cele mai din inimă ale mele păreri de rău pentru actualele tale opinci şi pentru viitoarele tale picioare ologe; totuşi nu te împutina cu sufletul; opinci cred că vom găsi la casa flăcăului nostru cît despre picioare, o să îngrijim de

www.dacoromanica.ro

altă pereche, îndată ce vom întîlni în drum vre-o turmă în care, afară de oi, să mai fie şi... capre, spre pildă... Până atunci însă eu aşi fi de părere să ne scăldăm.

— Cum? aşa înferbîntaţi şi asudaţi cum sîntem?

— Da!... Nu cumva te ei, din greşală, drept Alexandru Machedon ori Frederic Barbă Roşie şi te temi, prin urmare, să nu mori de friguri sau de apoplexie? Hai să ne scăldăm.

— Flăcăule! strigai eu către băetanul, care mergea înaintea noastră, vre-un loc mai bun de scăldat nu ştii tu pe-aici?

— Da' cum nu, răspunse el oprindu-se şi întorcîndu-se către noi; uite, o ţi-mai la vale este un loc bun de scăldat.

După un pătrar de oră sosirăm la umbra unei stînci enorme de calcar, unde pîrăul făcea un cot limpede şi adînc. Meşteacănii bătrîni şi pletoşi cu trunchiuri netede şi albe, uitîndu-se parcă în apa de subt stînca pe care se născuseră, atingeau cu vîrful celor din urmă ramuri crestele fugătoare ale undelor. Ai fi zîs că te afli subt una din acele bolţi de umbră şi verdeată. pe care o nimfă pudică o al-

www.dacoromanica.ro

căteşte, la loc tainic, pentru oara misterioasă a băilor sale.

— Iată-ne, junele şi graţiosul meu Faun, zisei adresîndu-mă tovarăşului meu, sosiţi la locul unde nimfele acestor păduri obişnuesc a-şi desvăli, cîteodată, comorile lor de graţii; desfă deci cununa de ederă şi lăuruscă ce încinge fabuloasele tale tîmple, leapădă această piele de leu, care acopere jumătatea de moale alabastru a corpului tău, aruncă departe băţul tău încovoiat şi nodoros, şi hai să cercăm dacă aceste unde de cristal rece şi curgător mai păstrează încă urmele îmbălsămate ale vreunei nimfe sperioase cu sînuri crude şi sălbatice.

— Ştii, răspunse el, că nu-mi plac parfumurile; prin urmare hărăzesc mai dinainte nasului dumitale orice soiu de mirezme ar fi lăsat, în undele acestea de cristal rece şi curgător, nimfele dumitale cu sînuri crude şi sălbatice.

După o jumătate de ceas, răcoriţi şi întremaţi, ne urmarăm drumul înainte. Soarele sta să apună, cînd sosirăm la casa părinţilor flăcăului nostru. Mama lui vitregă ne eşi întru întîmpinare; era o femee naltă, bine făcută, cu ochi negri şi mari, cu gura mică, cu nasul drept şi

www.dacoromanica.ro

potrivit; în toată înfăţişarea ei, femeia de ţară se ameteca cu cea de tîrg.

Curat îmbrăcată într'o fustă de cit şi o cămeşă de subţire şi albă pînză de casă, vrîstată cu borangic, avea părul cu îngrijire pieptănat şi adus pe tîmple cu oarecare cochetărie; iar pe creştet era strîns în conciu şi străpuns cu un ac de păr, cu gămălia de sticlă roşie. Cînd intrarăm în ogradă, ea şedea pe un lăvicer aşternut pe prispă şi împletea la un colţun.

— Apoi, dragă jupîneasă, zisei eu de departe, cu voe fără voe, bucuroşi sau nebucuroşi, iată-ne oaspeţii dumitale pentru noaptea asta; cel puţin flăcăul dumitale, dupăce i-am tras o spaimă ţapănă s'a hărăzit să ne găzduiască.

— Bucuroşi, poftim, zise femeia, sculîndu-se şi venind să ne întîmpine. Bine aĭ făcut, Ioane; poftiţi! — Ce face tată-to? zise ea, adresîndu-se către flăcău.

— Tot cum îl ştii, răspunse Ion, punînd putina pe prispă.

Pănă ce să lepădăm din spate boccelele noastre, femeia intră în casă şi mai aduse vre-o două lăvicere curate, pe care le aşternu afară pe prispă.

Un băeţăl ca de opt ani, îmbrăcat în

www.dacoromanica.ro

cămeşuţă şi izmene de pînză de casă, ca ghiocul de albe, încins peste mijloc cu un chimir mic şi cu părul în plete lungi lăsate pe spate, după obiceiul muntenilor noştri, şedea pe prispă mai de-o parte şi, mirat, se uita la noi cu ochi negri, nevinovaţi şi mari.

— D'apoi bine, Vasilică mamă, îi zise femeia cu un glas în care duioşia nu lipsea, tu nu gîndueşti nimica?

Fără să zică ceva, băeţelul se sculă, intră în casă şi eşi cu o cofiţă; apoi plecă cu ea la un şipot din apropiere, de unde se întoarse iute, aducînd-o plină cu apă rece. Tot el se duse în casă şi veni cu două pahare, pe care le umplu cu apă. Ni se aduse zahar şi ni se făcură, astfel, întăile onoruri ale ospitalităţii.

— Şi de unde veniţi astăzi? ne întrebă gazda noastră, luîndu-şi din nou colţunul şi aşezîndu-se pe prispă aproape de mine.

— Astăzi venim de pe Hălăuca, dragă jupîneasă, unde am mas peste noapte; în drum am întîlnit pe Ion a dumitale şi, fără multă vorbă, iată-ne în gazdă la dumneata. Cam pe neaşteptate, nu-i aşa?

— Cum socotiţi, da' oaspeţii nu se prea îmbulzesc, şi cînd ne vine cîte unul,

www.dacoromanica.ro

sîntem bucuroşi; să poftiţi ca la dumnea-voastră acasă.

- Ba poate şi mai bine, căci la noi acasă nici dormim pe ostenite nici mîncăm pe flămînzite; ia numai cît încurcăm lumea degeaba. De cîţi ani să fie Vasilică al dumitale?

— De opt pe nouă; opt o'mplinit la Simedru; da' aşa-i el rîdiche, nu creşte.

— A fi sămănînd tată-so, căci pe Dumneata te văd naltă şi voinică; dar pe omul dumitale nu-l văd, se vede că dă rar pe-acasă?

— Or hi vr'o zece ai de cînd nici nu l-am văzut; i-o căzut un butuc peste picioare şi l'o lăsat olog; şade la vite şi eu nu mă pot duce să-l văd, că-i departe.

— Vra-să-zică Vasilică nici nu cunoaşte pe tată-so; d'apoi bine, moş Vasilică, zisei întorcîndu-mă către băet, un flăcău aşa ca tine de opt ani să nu vadă pe tată-so de zece, se poate? D'apoi atunci cine ţi-o cumpărat ţie chimirul ista aşa de frumos?

— Mama, răspunse băetul, fără să se gîndească.

— Şi nea-ta! zise femeia scălîndu-se

www.dacoromanica.ro

şi făcîndu-şi treabă, d'apoi cum să-l vadă, dacă l-am făcut după ce-o plecat tată-so?

— Uite, nevastă, la asta nu mă gîndeam; ş'apoi mi se pare că vreau şi eu să ştiu cam multe deodată.

— D'apoi aşa sînteţi dumneavoastră, tîrgoveţii, vă place să iscodiţi toate.

— Şi să năcăjim lumea; uite, cum te năcăjesc eu pe dumneata; dar, mai la urmă, mi se pare că am dreptate; Vasilic'a dumitale e un băet frumos ca o floare şi curat ca un ghioc.

— Ai să-mi diochi băetul, zise femeia cu un soiu de mînie glumeaţă în glas. Vasilică mamă, ia du-te de vezi ce face frate-to? şi zi-i să prindă vre-o doi pui, să gătim ceva pentru gustare; ajută-i şi tu.

— Parcă ţi-a eşit un porumb din gură, dragă jupînească. Cînd ai şti cît sîntem de flămînzi! Tovarăşul ista al meu, pe care-l vezi că şede cu nasul în jos, e ruşinos ca o fată mare, dar la altele se pricepe ca o catană bătrînă; o să-l vezi la masă, cum întoarce capul cînd înghite şi cum se şterge cu mîneca la gură cînd bea, ca să nu se cunoască c'o băut; dar bea al dracului, nu vezi ce nas roş are?

www.dacoromanica.ro

Şi, de lumeţ, nici un vrăbioiu nu-l întrece.

— O începi bine, zise tovarăşul meu, răsturnîndu-se într'un cot pe prispă.

— Dă... răspunse femeia la vorbele mele, dă... cui i-i foame mînînca, cui i-i sete bea şi cui i-i somn doarme.

— Şi cîte altele n'or mai fi, dragă jupîneasă!

— D'apoi or hi, de ce să nu hie? răspunse femeia roşindu-se puţin.

Tocmai atunci Vasilică se ivi de după colţul casei, ţinînd, spînzuraţi de picioare, doi pui care se zbăteau în mînile lui.

— Vasilică, mamă, ia fă-te'n coa' mai iute, strigă femeia către băet, mai mult spre a schimba vorba, decît de nevoe, căci Vasilică, dela sine, venea spre mă-sa.

— Ţine-i bine, Vasilică, că sboară cu tine, adăugai eu; mi se pare că mai degrabă te-au prins ei pe tine decît tu pe dînşii.

— Pe-aista l-am prins eu, zise băetul cu aer victorios şi rîdicînd mai sus un cucoşel vînăt, care se zbătea mereu în mînile lui mici, şi se lipi de mă-sa cu un soiu de îngerească nevinovăţie.

— Bravo, Vasilică, tu eşti uliu ori vindereu?

www.dacoromanica.ro

— Şi nea-ta! ce tot îmi necăjeşti băetul? Ţi-am spus c'ai să-l diochi, zise femeia; şi apucîndu-i capul între palme, îl sărută cu duioşie în creştet.

— O să-i stîngem trei cărbuni în apă neîncepută şi are să-i treacă.

Soarele dispăruse acum după munţii Borcei şi numai cîteva raze împrăştiete tiveau încă cu aur marginile rupte ale norilor care, în straturi lungi şi viorii, se întindeau deasupra apusului; geana de azur limpede a cerului depărtat părea acum că se pleacă şi se uneşte cu geana de umbră a pămîntului... S'ar fi zis că abisul închide porţile sale aeriene, aşezate pe hotarele dintre noapte şi zi, sau că natura îşi pleacă, pentru odihnă, ochiul său înflăcărat. Amurgul sării sosise pe înălţimi, iar din văi se ridica noaptea către adîncurile largi ale văzduhului; nici un glas nu se mai auzea, nici o mişcare nu se mai simţea. Firea întreagă îşi pleca spre odihnă capul său.

Cu privirea pierdută în albastrele deşerturi ale cerului, stăteam pe prispă răzămat pe un cot; iar sufletul meu, ca discul mai greu al unei cumpene, se pleca pe nesimţite din lumea reală spre lumea visurilor şi a contemplaţiunii Sînt mo-

www.dacoromanica.ro

mente, cînd fiinţa noastră se moae, se topeşte, se împrăştie şi se pierde în nemărginitul tot al lucrurilor; cînd sufletul nostru străbate pănă în cele mai ascunse şi tainice fibre ale materiei inerte; cînd natura moartă, galvanizată parcă de curentul viu al propriei noastre cugetări, pare a se înfiripa şi a trăi, în mod inconştient, viaţa scurtă a unui vis sau a unei colosale fantasmagorii. Tăcerea îmi ţiuia în urechi, iar privirea scînteetoare a milioanelor de stele mă ţinea amorţit subt imperiul unei estatice contemplaţiuni.

— Ei, bătrînule fachir, strigă tovarăşul meu într'un tîrziu, în Brahma sau Nirvana te-ai cufundat? Ia trezeşte-te puţin şi nu mai visa în limba sanscrită pe care n'o înţelegi, nici te mai strămuta cu închipuirea în umbra pagodelor, pe care nu le-ai văzut. Ai face mai bine să îngădui un moment măcar de îngrijire şi păcătoasei vieţi de toate zilele... Mie mi-i foame şi mi-i somn.

— Eşti totdeauna ridicol, scumpul meu. Ai aerul de a mă lua drept bunică-ta, îi răspunsei eu cam supărat că mă trezise din visurile mele; dacă ţi-i foame, vrai să-ţi dau ţîţă, şi dacă ţi-i somn, vrai să te legăn? Mînîncă şi te culcă pur şi

www.dacoromanica.ro

simplu, sau du-te la dracu şi mie dă-mi pace!

— Iată ceiace nu pot face pentru moment, răspunse tovarăşul meu, răzămîndu-se cu spatele de păretele casei, cu ţigara în gură şi picior peste picior. Ce vrai? Am şi eu gusturile mele... da, am gusturile mele şi chiar nostime cîte odată; în astă seară, spre pildă, mi-am pus în gînd să-mi fie dor de bunică-mea.—Sărmana mea bunică! dacă n'ar fi murit prea de timpuriu, nu m'ar fi lăsat desigur să plec fără ea în această lungă şi primejdioasă călătorie, şi n'ar fi îngăduit să încredinţez nobila mea persoană fantaziei dumitale vagabonde. Ea m'ar fi însoţit pănă la marginile pămîntului, m'ar fi ţinut pe palmă şi m'ar fi apărat de lupi de care, în paranteză vorbind, mi-i grozav de frică.

Şi cine ştie cît ar fi urmat între noi acest dialog banal, dacă femeiă de gazdă n'ar fi trimes pe Vasilică să ne cheme la masă. Era o masă în regulă, cu farfurii, cuţite, linguri, furculiţi, pahare, solniţi şi chiar cu şervete şi faţă de masă. Nu mă înşelasem, cînd presupusesem, necăjind pe Ion în pădure, că părinţii lui sînt oameni cuprinşi. Curăţenia era desăvîrşită şi, ca

www.dacoromanica.ro

pentru locul unde ne aflam, luxul şi îmbelşugarea se întîlnise pe această masă ţărănească. Căci e o adevărată îmbelşugare şi, mai la urmă, chiar un lux, să mînînci în Valea Sabasei brînză cu smîntînă, scrob cu unt proaspăt, borş de puiu dres cu ou şi cu smîntînă, pui fripţi şi, dacă nu e ceva neobişnuit, e cel puţin de mirare, ca toate acestea să-ţi fie gătite şi puse înainte de o femee curată. Curăţenia e o virtute, pe care o întîlneşte cineva foarte rar la muntenii noştri. Cina fu scurtă şi presurată cu glume. Vasiliçă, de pildă, se pusese la masă între mine şi mă-sa şi, deşi copil de ţară, mînca totuşi foarte sistematic şi cu multă chibzuială.

— Bine moş Vasilică, zisei eu copilului, cînd începurăm a lua din borş, da' tu mînînci borşul pe dos; bine, mai văzut-ai tu pe cineva să vîre întăiu mămăliga în gură ş'apoi să soarbă borşul? Întăiu borşul ş'apoi mămăliga!

Copilul îşi opri lingura la jumătate calea spre gură şi se uită lung la mine; şi în privirea lui se cetea o neîncredere aşa de nevinovată, încît şi lingura mea se opri la jumătatea drumului dintre farfurie şi gură. Stăturăm un moment uitîndu-ne

www.dacoromanica.ro

unul la altul şi nu ştiu, dacă rîdeam eu de Vasilică ori Vasilică de mine. Oricum însă, fie din greşală, fie după sfatul meu, Vasilică sorbi întâiu borşul şi cînd să vîre mămăliga, scăpă borşul din gură; toţi izbucnirăm de rîs, singur Vasilică, ruşinat şi cu ochii înotînd în lacrimi, se înroşi şi rămase nedumerit.

— Dacă eşti prost, îi zice mă-sa, ştergîndu-l la gură şi pe dinainte; nu vezi că te năcăjeşte şi vra să-şi rîdă de tine? Vezi ce păţeşti dacă nu te gîndeşti la ce-ţi spun oamenii? Cată-ţi de mîncare şi ia sama cum mînînci.

In zadar căutai să mai înşel pe Vasilică: el nici nu se mai uita la mine, ci-şi căuta de mîncare cu băgare de samă.

Incheiarăm cina sculîndu-ne şi făcîndu-ne cruce. Dintre toţi, Vasilică nu-şi făcu cruce, ci se trase mai la o parte şi se părea că aşteaptă ceva.

— Dar bine, moş Vasilică, zisei, adresîndu-mă băiatului, pe cînd cei de casă strîngeau masa; bravo! se vede c'au mîncat căţeii crucea.

Şi cu mînile la spate, mă uitam la el de sus în jos; el se părea că nici nu m'aude; de cînd cu borşul devenise duşmanul meu de moarte.

www.dacoromanica.ro

— Iar te-ai apucat să-mi năcăjeşti băetul? Zise femeia trăgînd cu Ion, la locul ei, masa din mijlocul casei; dă-i pace, că ştie el socoteala lui.

— A! vra-să-zică dumneata, moş Vasilică, eşti om cu socoteală? Bravo!

Vasilică însă nici nu gîndea să bage în samă vorbele mele.

Trecură cîteva momente cheltuite în banalităţi cu tovarăşul meu de drum. Cînd întorsei capul, văzui pe Vasilică îngenunchiat în mijlocul casei, cu faţa spre răsărit, cu mînile împreunate, cu marii săi ochi pironiţi în văzduh, zicînd cu glas tare o rugăciune de mulţămire către Dumnezeu... Şi avea Vasilică nişte ochi aşa de mari, de limpezi şi de nevinovaţi! Şi aceşti ochi umbriţi de nişte gene lungi şi negre, erau pironiţi atît de adînc în sînul unui Dumnezeu necunoscut! In liniile de marmoră ale feţei sale de o ideală frumuseţă, aşa de întipărit era extazul credinţii! îmi încrucişai mînile pe piept şi, fără voe, întorsei faţa spre răsărit.

— Bravo! moş Vasilică, zisei eu băetului care, după ce-şi mîntuise rugăciunea, sărutase mîna mă-sii şi rămăsese lipit de dînsa. Bravo!... dar ia spune-mi tu, cine te-a învăţat să te rogi aşa de

www.dacoromanica.ro

frumos? Drept răspuns, copilul se lipi şi mai tare de mă-sa, privindu-mă pe subt gene, fără a-şi rîdica faţa. De cînd cu borşul, Vasilică devenise duşmanul meu de moarte.

— Eu, răspunse femeia, uitîndu-se la copil de sus în jos şi depărtîndu-i cu mîna părul ce-i căzuse şi-i acoperea fruntea.

— Atunci aşi putea să te întreb şi pe dumneata cine te-a învăţat?

— Eu sînt din Fălticeni, şi-am învăţat la şcoală...

— Cu alte cuvinte dumneata ştii şi carte?

— Cîtă n'am uitat-o, o mai ştiu şi eu.

Nu mersei mai departe cu cercetările în această privinţă. Mă mulţămii a rămînea foarte mirat. De altfel această descoperire mă bucură fără să ştiu pentruce.

— Şi demult ai schimbat Fălticenii cu valea Sabasei?

— Or hi vre-o unsprezece ai.

— Va-să-zică, cînd ai venit în Sabasa, aveai pe Ion cu dumneata? Ai fost măritată în Fălticeni?

— Eu n'am fost măritată niciodată şi nu sînt nici amu. Pe Ion l-am luat odată cu tată-so, îmi răspunse femeia roşindu-se puţin şi făcîndu-şi treabă prin casă.

www.dacoromanica.ro

Ştiam mai mult decît trebuia: o gospodărie ca multe altele între ţăranii noştri, o mică aventură de amor între o fată săracă dela tîrg şi un văduvoiu bogat dela ţară; iar, ca încheere, un concubinaj, pe care un pîrdalnic de butuc venise să-l turbure puţin: omul trăia olog la vitele lui, iar femeia cu picioarele întregi la casa omului. De altfel, Vasilică era totdeauna faţă spre a mărturisi că femeia nu-şi pierduse tocmai în zădar cei 28 de ani, ce părea că-i are. Fu un moment cînd crezui că Ion se uită la mine cam chiorîş şi că priveşte cam aprins pe mama lui vitregă; eram pe punctul de a crede cine ştie ce; iute însă mă dezamăgii.

— Poate-ţi odihni oleacă, zise femeia; îţi fi obosiţi?

— E şi vremea, dragă jupîneasă, îi răspunsei; eu, unul, m'aşi culca afară, dar s'a cam înorat şi noaptea poate să aducă ceva.

— Dar nici nu-i nevoe, se grăbi a-mi răspunde ea; trei paturi sînt deajuns pentru trei oameni.

— Dar sîntem patru cu Ion.

— Ion se culcă afară, numai iarna doarme în bordeiu.

Şi în timpul acestui dialog, Ion se şi

www.dacoromanica.ro

duse să se culce. Un fior rece îmi străbătu tot corpul. Făcui cîţiva paşi prin casă, fără a zice nimic.

— Mai la urmă culcă-ne cum vrei şi unde vrei, adăogai eu; pentru noaptea asta sîntem ai dumitale.

Femeia începu să aştearnă pe paturi.

— Mă rog, zisei eu, urmărind cu o-ochii pe femee care trebăluia, nu mi s'a întîmplat să văd pe la ţară, niciodată, paturi aşa de late; ar putea, pe paturile dumitale, să doarmă doi alături în voia ţea bună.

Femeia se uită ţintă la mine, fără să zică nimic.

— Dacă vraţi să vă culcaţi, zise ea peste puţin, iaca, paturile sînt gata...

Şi cînd deschise gura spre a vorbi, zării strunga dintre dinţii ei de deasupra.... pe cîmpul alb era însemnată cărarea neagră a păcatului...

Cerul prevestea o noapte furtunoasă; prin întuneric ajungea până la noi fîşîitul colosal al vîntului, care se scurgea ca o mare aeriană printre frunzişul ascuţit al codrilor de brazi. Zigzagul de lumină al cîte unui fulger rar, tăia brazde de foc în întunericul adînc, iar în răstîmpuri huruitul depărtat al unui tunet străbătea

www.dacoromanica.ro

creştetele înalte ale munţilor pierduţi în noapte.

Pe cele trei paturi erau făcute acum trei aşternuturi; cîteva poclăzi care, împreună, atingeau grosimea unei saltele, erau curat acoperite cu cîte o prostire, iar la căpătăiu erau puse cîte două perne, atunci chiar înfăţate. Fără multă ceremonie, tovarăşul meu se descălţă, se desbrăcă şi se trînti în pat cu faţa la părete. După un sfert de oară, pănă ce să mă desbrac şi eu, fericitul meu tovarăş fosăia ca o cucuveică subt streşina unei biserici.

— Ostenit trebue să fi fost cuconaşul ist tînăr, observă femeia, privind pe tovarăşul meu cum dormea de adînc.

— Cînd tot sui şi tot scobori, cum a făcut el astăzi, nu-i de mirare să fii ostenit; doar n'a fi cumpănă de fîntînă, căci numai ea nu osteneşte, deşi veşnic sue şi scoboară...

— Vasilică, mamă, închide ochii şi dormi, zise femeia băetului care, după ce se suise în pat, se şi culcase la părete. Băetul închise ochii.

Cam pe-o parte, cam cu faţa 'n sus, se culcă şi femeia la margine lîngă băet,

www.dacoromanica.ro

aducîndu-şi mîna stîngă subt cap, iar cu dreapta acoperindu-şi picioarele cu fusta.

— Dar dumneata nu te culci? mă întrebă ea fără să se uite la mine. Eu trăsesem, în adevăr, masa lîngă pat, pusesem lumînarea pe masă şi scosesem cîteva foi de hîrtie pentru a scrie.

— Mi-a fugit somnul deocamdată, nevastă dragă, dar o să mă culc şi eu mai acuş.

— Hm! făcu femeia şi nu mai zise nimic.

Se făcu linişte.

Intr'un tîrziu mă culcai şi eu... Dormii somnul omului fericit..

Cînd mă sculaĭ adouazi, cerul era limpéde şi soarele sus. Tovarăşul meu se sculase mai înainte şi posomorît stătea afară pe prispă, plecat asupra unei opinci, pe care o tot sucea şi o tot învîrtea şi pe o parte şi pe alta.

— Cu ce ţi-a greşit biata opincă de-o tot sucești aşa, amice? îl întrebai eu.

— Cu ce greşesc toate opincile universului; s'a rupt şi uite ce spărtură mare tocmai în talpă!

— Dragă jupîneasă, zisei eu gazdei noastre, care tocmai atunci se ivise în prag, gătită spelcă, nu cumva Ion al

www.dacoromanica.ro

d-tale o fi avînd vre-o păreche de opinci de prisos? cu plată, bine înţeles.

— Da' cum să nu aibă, răspunse femeia.

Peste un ceas, tovarăşul meu se afla încălţat cu opinci nouă de piele de porc, întocmite de Ion cu multă măestrie pe tălpile late şi lungi ale tovarăşului meu. Ne luarăm rămas bun dela gazdă, dela Ion şi dela Vasilică, şi plecarăm.

Tovarăşul meu o apucă înainte cu toată iuţala paşilor săi largi şi a picioarelor sale lungi; şi toată silinţa ce-mi dădui ca să-l pot ajunge, rămase zădarnică. Il strigai, dar nu mă auzi, sau se făcu că nu mă aude... Aşa ceva nu se întîmplase încă între noi. Poate că voia să ajungă mai repede la Bistriţa, să se sue pe plută şi să plece la Piatra, după cum îmi dăduse a înţelege încă de pe Hălăuca; poate... dar tovarăşul meu era fricos ca un epure şi nu-mi venea să cred că va îndrăzni să străbată el singur inima pădurilor pănă la Borca, şi cu atât mai puţin să înfrunte primejdiile unui drum pe plută pănă la Piatra; şi cu toate acestea zbura ca o săgeată, fără să-şi arunce măcar ochii în urmă, spre mine. Cînd văzui, în sfîrşit, că toate străduinţele mele, spre a mă ţi-

www.dacoromanica.ro

nea de el sînt de prisos, rării pasul şi-l lăsai să se tot ducă.

— Ce naiba să fi păţit tovarăşul meu? mă întrebam eu nedumerit, din cînd în cînd. Parc'o dat strechia 'ntrînsul! Mi se pare, totuşi, că gazda noastră din Sabasa e de vină; poftim! dracul i-a şoptit să se uite la mine mai galeş decît la dînsul?

Mersesem numai vre-o două ceasuri şi mă simţeam obosit ca după o întreagă zi de drum. Mă hotărîi să poposesc undeva la umbră, spre a-mi împrospăta puterile. Mă abătui din drum şi intrai în pădure; întîmplarea mă duse subt un pîlc de mesteacăni, unde pămîntul era aşternut cu o pajişte deasă şi moale; îmi luai bocceaua din spate, o aşezai în chip de pernă la rădăcina unui mesteacăn, îmi desfăcui opincile şi mă lungii cu faţa 'n sus şi cu capul pe boccea...

— Ce dracu să-l fi apucat pe tovarăşul meu?

Incepea să-mi fie somn... Scosei carnetul şi trimisei tovarăşului meu din depărtare următoarea scrisoare în versuri:

Nu poţi să-mi spui, amice, cam unde o s'ajungi
Pe drumul ars de soare cu paşii tăi cei lungi?
Te du.... la revedere şi nu fii amărît,
Bocceaua ta din spate să-ţi ţie de urît!

www.dacoromanica.ro

Iar cînd te-a 'nvinge drumul şi nu vei mai putea,
Lungeşte-te ca mine, cu capul pe boccea,
Desfă-ţi dela picioare opincile uscate
Şi'n umbră de mesteacăni, întinde-te pe spate.
Şi dăcă ai, ca mine, poetice simţiri,
Inalţă-te la ceruri prin crengile subţiri...
Eu chiar acum avut-am, în depărtatul cer,
O taimică 'ntîlnire cu vechiul Jupiter...
Şi poate vrai, şi ţie, să-ţi spun ce-am sfătuit?
Să-ţi spun: Bătrînul Zeus e foarte amărît;
E veşnic dus pe gînduri, cu capul între mîni,
De cînd l-au lăsat Grecii şi s'au făcut păgîni.
La cine, nu mai are, sărmanul să-şi încrunte,
Cum şi'ncrunta odată, sprincenele-i cărunte
S'asupra cui nu are, sărmanul, să trimeată
Vr'un fulger de urgie, cum trimetea odată;
Şi stă plecat şi gîrbov pe ruginitu-i sceptru,
Cum stă'n Carnac, la lună, un palid rege spectru;
Şi'n sufletu-i nu are decît un singur dor:
Să moară; dar nu poate, căci e nemuritor.
Sărmanul, cu basmaua — căci are şi basma —
Ştergîndu-şi de plîns ochii, Olimpu mi-arăta
Cu slăbănogu-i deget. Păcat că nu am timp
Să-ţi spun cu deamănuntul tot ce era'n Olimp.
Să-ţi spun, doar, că Junona se dă cu suliman,
Că Marte se întrece cu Venus în cancan,
Că Ganimed, ştrengarul, îşi pune toată verva
Să scoată din sărite pe pudica Minerva;
Că Hermes bate ceardaş cu Apolon din pinteni,
De nici n'ating pămîntul, atîta sînt de sprinteni!
Că Baccus e Egumen, Silen Mitropolit,
Că Proserpina trage pe Aides la chit,
Că cele nouă Muze un dinte n'au în gură,
Şi că Vulcan la toate le-a făurit dantură;

www.dacoromanica.ro

Că ambrosia-i rară, nectar nu se găseşte,
Că Poseidon în ceruri e negustor de peşte,
Şi că, de cînd vaporul eşit-a la iveală,
Naiadele fugit-au în cer cu pelea goală;
Că Pegaz e o gloabă, ce zace de răpciugă;
Că Faeton l-înhamă de trage la cotiugă;
Că şi-a pierdut Diana şi arcul şi ogarii,
Ş'acum desculţă mînă la păşunat măgarii;
Că tot, precum odată, ş'acum Endimion,
Lungit la umbră, doarme ş'a'mbătrînit în somn;
Că Cerber e o javră cu coada între vine;
Că Hebe-i tot frumoasă şi mă 'ntrebă de tine;
Că Momus sta deoparte şi, cînd a auzit,
A rîs, a rîs, sărmanul, a rîs păn'a pocnit!...
Ş'acum, fiindcă Zeii s'în doliu după Mom,
Îi las ca să-l jălească şi eu mă culc să dorm...

Şi cred că cel din urmă vers îl scrisei horăind... Atît îmi era de somn... Adormii. Şi cine ştie cît aşi fi dormit, dacă prin vis nu mi s'ar fi arătat o fiară îngrozitoare, ce-şi deschisese de departe gura-i plină de colţi şi venea asupra mea, gata să mă'nghită. Sării arsa drept în picioare... Un cîne, care mușluise pe la capul meu în timpul somnului, fugea spre pădure, spăriet de năprasnica mea deşteptare...

— Dar dacă cînele era lup, mă gîndii eu, aşa-i că existenţa nasului şi a urechilor mele ar fi devenit foarte problematică?

Umflai bocceaua în spate şi mantaua

www.dacoromanica.ro

pe umeri şi plecai. Soarele era drept la amiază şi razele lui perpendiculare ardeau ca nişte săgeţi de foc; arşiţa era covîrşitoare şi subt umbra deasă a pădurilor, vîntul părea că adormise; nici o frunză nu se mişca; cel mult dacă o foae de plop, fără echilibru, se clătina repede şi fără pricină pe o ramură înaltă.

In pajiştea, ce mărginea drumul, cîţiva rari cosaşi sau greeri ţîrîiau a arşiţă. Tot încotro mergeam eu, curgea şi Sabasa cu unde repezi şi clare; privind-o numai cum se strecoară iute şi murmurătoare pe subt umbra deasă şi tăinuită a pădurilor, îmi pricinuia o simţire de dulce răcoare subt arşiţa caniculară a verii. Mă aşezai pe un bolovan la umbră şi, dus pe gînduri, priveam nemişcat apa care fugea. Pe cursul ei neoprit, mi se părea că fuge şi sufletul meu; şi o melancolie neaşteptată mă cuprinse...

Peste cîteva minute, îmi urmai drumul pe valea strîmtă şi lungă a Sabasei.

Munţii păduroşi, ce se ridicau deoparte şi de alta, formau o alee pitorească de mesteacăni blonzi şi de brazi posomorîţi; pe alocurea, o stîncă enormă de calcar alb se ivea dintre negrul-verde al brazilor nemişcaţi; ici-colea, din cîte un unghiu mai adăpostit al păretelui de stîncă, ră-

www.dacoromanica.ro

sărea, ca în familie, dintr'un strop de ţărînă, un smoc de flori albastre cu corola ca un păhăruţ de azur. S'ar fi zis că e o sărutare fragedă a naturii, depusă pe sînul sterp şi dezolat al morţii... Cine ar crede că dintr'un sentiment de milă nu m'am atins de una, măcar, din aceste flori? Nu erau ele oare singura podoabă, singura mîngîere a stîncii pe care crescuseră?

Sosisem acum la gura Sabasei, la vărsarea ei în Bistriţa; mă aflam, cu alte cuvinte, la Borca. Potopul lui Noe n'ar fi putut îngrămădi într'un singur loc atîţia butuci, cîţi erau sămănaţi fără regulă, şi unii peste alţii, pe prundurile Bistriţei şi ale Sabasei. Păduri întregi, abătúte la pămînt, se scoborîseră din munţi în vale şi nu aşteptau decît să intre pe dinţii ascuţiţi ai ferestrăului, care ţipă de foame pe malul drept al Bistriţei, la gura Borcei.

Mă uitai în toate părţile ca să văd pe tovarăşul meu, dar nu-l văzui; întrebai pe nişte plutaşi de pe mal, care-mi spuseră că un tînăr, aşa cum întrebam eu, se află la crîşmă. Trecui podul de pe Bistriţa şi urcai la crîşma din deal. Tovarăşul meu rodea un covrig şi sorbea dintr'un pahar cu vin.

— Bun'ajunsa, amice, zisei luîndu-i paharul de dinainte şi vărsîndu-i-l; am în-

www.dacoromanica.ro

tîmpinat, urmai eu, multe secături în viaţa mea; mi-a fost, însă, dat, în cursul acestei călătorii, să fac cunoştinţa celei mai desăvîrşite...

— Secături, mă întrerupse el; foarte bine, de secătură, secătură, da' vinul de ce mi l-ai vărsat?

— Fiindcă ai obiceiul de a te îmbăta şi fără să bei... Mă rog, n'ai putea să-mi lămureşti ce fuse asta?

— Aveam de gînd să mă suiu pe plută şi să plec la Piatră.

— Ei, şi ce te-ai oprit? Nu cumva crezi că era să mor de dorul tău?

— Tocmai fiindcă lucrul acesta era să se întîmple, de aceia m'am răzgîndit!

— Foarte rău te-ai răzgîndit; de plecai, aveam pe cap o belea mai puţin.

— Şi pentruca să ai o belea mai mult, de aceia am rămas... Băete!... o garafă de vin.

Peste puţin, un băetan murdar, vîrît în nişte ciobote unse cu dohot şi croite dintr'o vacă întreagă, ne puse dinainte o garafă cu vin, de pe care zoile se prelingeau în toate părţile, cîţiva covrigi uscaţi şi pătaţi de muşte, şi două păhare, copii în dreptate ai gărăfii cu vin...

Băurăm, plătirăm şi plecarăm.

www.dacoromanica.ro

PE ȘEȘTINA

Pentru a merge din Borca la Șarul Dornei, ținta călătoriei noastre, am fi putut ține sau drumul înainte, pe la Broșteni, și de aici pe valea Negrei, sau puteam face baza triunghiului, tăind de-adreptul peste Cerbul, pe poteca de picior a munteniloг; cel dintâiu mai lung și mai ușor, cea de-a doua mai scurtă și mai anevoioasă. Ne oprirăm la umbra unei sălcii de lîngă o fîntînă și ținurăm sfat. Tovarășul meu era pentru drumul pe la Broșteni, eu pentru cel de peste Cerbul. Părerea mea izbuti, cu condiție numai ca să luăm cai, de oarece opincile noastre erau aproape ferfeniță și, prin urmare, tălpile noastre în primejdie.

Peste drum de fîntîna, lîngă care sfătuiam, se afla o casă țărănească cu o înfățișare curată pe dinafară. Sărirăm un pîrlaz și intrarăm în ogradă. După pri-

www.dacoromanica.ro

mireą obişnuită, pe care ne-o făcură doi cîni hărţăgoşi, ne eşi sprinten înainte, de după casă, o femee tînără, subţirică şi nu tocmai naltă.

— Bine-am găsit, nevastă, — zisei eu — bucuroşi la oaspeţi?

— Bine-aţi venit; bucuroşi, poftim, îmi răspunse ea, cu glas ascuţit şi mlădios.

— Poftim pe-aici, repetă femeia, cu acelaşi glas; şi apucînd înainte, ne duse subt o şandrama, în dosul casei. De-o parte fumegą un foc pe sfîrşite, iar de alta şedea bărbatul pe un scaun lung de ţară cu patru picioare, înaintea unei mese rotunde. O mămăligă răsturnată chiar atunci şi o strachină cu borş de fasole şi perje verzi alcătuiau ospăţul frugal al acestei părechi de oameni.

— Bine-am găsit şi poftă bună, zisei intrînd subt şandrama şi adresîndu-mă romînului.

— Foarte mulţămim, şi bine-aţi venit, ne răspunse el, abia urnindu-se de pe scaun. Poftim şedeţi; şi ne arătă o laviţă.

— Mult n'o să stăm, că ne grăbim.

— Poftim de hodiniţi şi, dacă nu vi-i cu supărare, poftim de gustaţi ceva cu noi. Ia mai dă două linguri, Axinio, pen-

www.dacoromanica.ro

tru dumnealor şi caută ceva de şezut, zise romînul femeii lui.

Nici mămăliga şi nici borşul romînului nu mă prea ispiteau; totuşi mă aşezai la masă pe un scaun cu trei picioare, care slujea la mestecat mămăliga. Tovarăşul meu se puse pe scaunul Axiniei, iar Axinia pe o cofă cu apă.

— Şi'ncotro mergeţi? mă întrebă romînul.

— Spre Şarul Dornei, răspunsei, şi ne-ar trebui nişte cai ca să putem tăia peste munte, în valea Negrei.

— Vreţi să mergeţi prin Şeştină?

— Nu cunoaştem locul; dar prin Şeştină sau pe altundeva, destul că voim să fim în Şar pe poteca cea mai scurtă.

— Atunci peste Cerbul şi prin Şeştină; scoborîţi în Neagra la Mîrcu, ş'apoi apucaţi valea spre Dîrmocs, Panaci, Păltiniş şi eşiţi în Şar.

— Şi cai unde-am putea găsi? întrebai eu.

— Dacă vă trebue numaidecît, avem şi noi.

— Atunci treaba merge de minune; cît o să plătim?

— Cîte cinci franci de cal, ca să vă ducă pănă'n Neagra Şarului.

www.dacoromanica.ro

— Plătim cinci franci; dar ce facem cu caii acolo?

— Apoi merge Axînia cu dumneavoastră pe jos.

— Atunci ne-am înţeles; cînd putem pleca?

— O să zăboviţi numai păn'om prinde caii de pe deal; păn'atunci îţi hodini o ţîră'n casă.

Ne scularăm dela masă. Axinia plecă la deal după cai, noi intrarăm în casă şi ne culcarăm, romînul rămase afară.

Dormirăm două ceasuri bune. Cînd ne scularăm, erau patru ceasuri după-amiază; iar caii gata înşeuaţi.

O tarniţă de lemn acoperită cu o pocladă subţire, strînsă cu o curea de piele adusă pe subt pîntecele calului şi înodată la o parte, alcătuia ceia ce noi am numi o şea. Pănă ce să cercetăm noi caii, pănă ce să mai punem cîte o pernă peste pocladă şi pănă ce să închingăm caii din nou, Axinia se duse subt şandramaua de dindos, intră apoi în casă şi, cînd eşi în pragul uşii gata de plecare, cît pe ce să n'o mai cunoaştem. Se spălase, se pieptănase şi se îmbrăcase. Era o femee ca de douăzeci şi cinci de ani cu faţa lungăreaţă şi trăsături foarte re-

www.dacoromanica.ro

gulate; nasul, mai cu samă, drept şi proporţionat, îndeplinea ceiace lipsea ochilor ei prea mici, dar negri, vii şi scînteetori; gura mică, părul negru, trupul sprinten... Pe vîrful capului, înodat cu oarecare neîngrijire şi cochetărie, avea un tulpan undelemniu şi nou de tot; gîtul îi era încărcat cu mărgele de toate feţele şi o cămeşă vîrstată cu burangic îi îmbrăca jumătatea de sus a corpului său; dela brîu în jos, două fote se scoborau pănă deasupra gleznelor; picioarele îi erau goale dar curate; iar cruciş peste umăr, atîrnată la şoldul stîng, purta o geantă de lînă vărgată cu negru şi roş; astfel, Axinia era gata de drum. Plătirăm 10 lei romînului, încălecarăm şi plecarăm.

Erau cinci ceasuri după amiază.

Cît-colea, Axinia ţesea iute din picioare şi sînurile-i tari săltau în cadenţă subt cămeşa-i albă şi subţire.

Muntele Cerbu începe drept în loc; şi aproape-mi strîmbam gîtul, uitîndu-mă spre vîrful lui. Suisem atîţia munţi călare sau pe jos; îmi venea totuşi greu să-mi dau samă, cum era să urcăm noi pe spatele Cerbului. Caii de munte însă, au ceva din firea caprelor: cu piciorul subţire şi nervos, cu unghia fină şi sen-

www.dacoromanica.ro

sibilă, deştepţi din fire, cuminţi din împrejurări, caii de munte sînt un dar nepreţuit. Fără să-i cîrneşti din frîu, ei aleg singuri poteca cea mai bătută. Totuşi, niciodată n'am înţeles pentruce caii aceştia merg pe marginea despre prăpastie, cînd drumul e tăiat în coasta muntelui; e adevărat că oarecare fiori îţi răcesc inima, cînd te uiţi în jos; poţi însă, fi pe deplin încredinţat că niciodată calul de munte nu va călca greşit.

Cerbul e un munte urît. Prea înclinat, ploile torenţiale i-au săpat coastele, şi mîncături adînci de lut galben cu gingini verzi şi sărăcăcioase îl brăzdează din creştet pănă'n poale; iar poteca de suit şerpueşte, de regulă, pe fundul adînc al acestor mîncături. Lut la dreapta, lut la stînga, tufe de mesteacăni nevoiaşi deasupra capetelor noastre, nici o privelişte pentru ochi, nici un orizont pentru suflet... toate acestea făceau drumul nesuferit. Strîns între tovarăşul meu, care mergea înainte pe roaiba lui mică şi slabă, şi între Axinia care se acăţase de coada calului meu, mă simţeam arestat. Fu un moment, cînd crezui că mă duc pe spate; poteca suia prea pieptiş şi Axinia atîrnîndu-se prea greu de coada calului meu,

www.dacoromanica.ro

bietul dobitoc se lăsă pe picioarele de dinapoi.

— Bine, Axinio, fată hăi, o să cădem şi eu şi calul peste tine, ş'o să-ţi fie cam greu, zisei eu, cumpănind calul înainte.

— Nu te teme, cucoane, nu te teme că nu cazi; numai ţine-te bine, că e cam cheptiş.

— Da' lasă-te de coada calului, c'ai să mă dai de rîpă, du-te mai bine şi te ţine de coada epei, că boerul cel tînăr îi mai uşor.

Acest argument convinse pe Axinia care, trecînd iute ca o suveică pe lîngă mine, se agăţă de coada epei tovarăşului meu fără ca el să bage de samă. Rămăsei puţin în urmă. Tovarăşul meu, lung şi subţire, şi cu picioare lungi, se ţinea plecat înainte şi ghebos pe roaiba lui mică şi slabă. Axinia, silită de natura drumului şi de mijlocul ce-şi alesese ea pentru a urca la deal, mergea plecată înainte, iar trupul ei rotund şi învălit în fotele-i strîmte, sucindu-se cînd la dreapta, cînd la stînga, urma în mişcare şi cadenţat, mecanismul picioarelor.

După un ceas şi jumătate de un mers anevoios eşirăm deasupra Cerbului. Şi de unde credeam că vom întîlni vre-una din

www.dacoromanica.ro

acele aşezături limpezi, ce de regulă se deschid pe vîrful munţilor, ne trezirăm în faţă cu o nesfîrşită încurcătură de poteci înguste şi cotigite, care şerpuiau, se încrucişau şi se pierdeau pe subt tufele dese de mesteacăni, ce ne împrejmuiau mersul. Axinia, care poate să fi avut ceva din firea stîlpului de foc, ce călăuzea pe Maghii din răsărit, apucă înainte pe una din poteci şi dispăru în desimea mestecănişului mărunt din calea noastră; iar ochii noştri nu se deslipeau de capul ei, care ne slujea de cîrmă în această mare de frunziş numai atîta de adîncă pe cît era şi Axinia de înaltă.

Tulpanul ei undelemniu ne făcea o mulţime de şotii: aproape de aceiaşi faţă cu frunzele de mesteacăn, de multe ori îl perdeam din vedere; şi, luîndu-ne atunci după clătinarea frunzelor, care putea fi pricinuită de vînt, apucam cîte o cărare greşită; Axinia însă avea grijă să se uite înapoi din cînd în cînd.

— Nu pe-acolo, nu pe-acolo! striga ea, cînd ne vedea că apucăm rău; faceţi după mine.

Şi cînd noi căutam capul Axiniei la dreapta, glasul ei răsărea la stînga. Ciuda noastră şi necazul cailor, care trebuiau să

www.dacoromanica.ro

tae deadreptul prin tufe, nu erau proaste.

— Bine, Axinio, fată hăi, zisei eu, cînd putui fi mai aproape de dînsa:

Cine dracu ți-o șoptit
Tulpan verde ți-ai făcut?

Nu vezi că cuconașul ist tînăr te prăpădește din ochi prin mestecănișul ist broticiu ca și tulpanul tău? Batîr, de te făcea mă-ta mai naltă, ca să-ți răsară părul și ochii tăi negri deasupra frunzișului! Dar așa? Pare-că ești un buratec, fa, la cap; el verde, frunzele verzi; mesteacănii mărunți, tu numai cît dînșii... O să ne rătăcim, fată hăi!

— Las' că mă uit eu înapoi și vă strig, cînd îți apuca rău.

— Ba să strigi tu pe naiba; cu strigătul tău ne bagi prin toate tufele. Ia să faci bine să nu te deslipești de botul calului, ori te leg la oblînc! Ce dracu, parcă ești o suveică.

— Haide, hai, că înoptăm în pădure și ne mînîncă ursu', zise ea iuțindu și pasul și fără a se uita îndărăt.

Și, după cum pămîntul era de undulat, tot așa și ea, acum se cufunda în frunzișul ca o apă, acum numai capul i se arăta pe deasupra.

www.dacoromanica.ro

— Mare lucru, să nu fi dat strechia peste tine, Axinio, zisei eu ţinînd calul şi căutînd a mă ţinea cît mai aproape de dînsa.

Ea îşi căuta însă de drum, ţesînd iute din picioare şi lunecînd ca o svîrlugă pe poteca strîmtă şi cotigită, ce şerpuia pe subt mestecăniş. Înţelesei că cu Axinia n'o poate cineva scoate la capăt aşa de uşor... Mă mulţumii, deci, a căuta să mă ţin cît mai aproape de dînsa. Cît-colea tovarăşul meu înota şi el prin desişul verde cu roaiba lui mică şi slabă. In cele din urmă, ne ajunse şi el.

— Ufff!... făcu Axinia, scoţînd din geantă o basma albă cu horbotă groasă pe margini şi ştergîndu-şi faţa de sudoare; uf, ce zăpuşală! Şi se lungi pe iarbă subt o tufă de mesteacăni.

— Vezi, dacă ţeşi prea iute, suveica dracului, c'ai ostenit? zise tovarăşul meu, descălicînd.

— Ei şi pe 'neata te-o pălit *nila;* parc'ai să faci pînză cu mine.

— Pînza ca pînza; vi'ţi înţelege voi mai pe urmă, Axinio, zisei descălecînd şi eu; dar păn'atunci, n'ai face rău să-mi spui unde-o să mînem noi în ias' noapte?

— Unde? La Avrum în Şeştină, răspunse ea cu siguranţă.

www.dacoromanica.ro

— Şi, mă rog, ce mîncare-i Avrum al tău din Şeştină, despre care îmi spui ca de un om, pe care toată lumea e datoare să-l cunoască ?

— Da' ce ? 'Neata nu ştii ? Avrum din Şeştină, crîşmariu.

— Da' cum să nu-l ştiu ! Mi se pare că sînt chiar o leacă de cimotie cu el.

De altmintrelea, întrebarea mea era de prisos şi răspunsul putea fi dela sine cunoscut. Cine zice, în satele şi localităţile noastre de munte, Avrum, Iţic, Leiba, Burăh, Şloim, zice crîşmar, adică un fel de paingăn, care-şi ţese pînza lui la locul cel mai prielnic, pentru a-i cădea în mreajă tot felul şi, pe cît se poate, mai multe insecte ; şi precum paingănul stă la pîndă în mijlocul pînzei sale, tot aşa Avrum sau Iţic pîndesc pe trecători dela umbra crîşmei lor.

— Şi mai avem mult pănă la Avrum al tău ?

— A mai hi pe jumatate cît am mărs.

După cîteva minute de odihnă, încălecarăm şi plecarăm.

Soarele cumpănise acum după dealuri şi nu mai poleia, cu cele din urmă raze ale sale, decît piscurile munţilor din răsăritul ce se întindea la spatele noastre.

www.dacoromanica.ro

Pe nesimţite, însă, îşi stînse şi apusul lumina sa şi liniştea amurgului cuprinse nemărginitul ocean de munţi, ce ne înconjura din toate părţile. Axinia îşi vîrîse în geantă basmaua sa albă cu horbotă groasă pe margini ; tovarăşul meu începuse să-şi închee, cu îngrijire, la piept, vengherca lui soldăţească ; eu îmi aruncasem mantaua pe umere; sudoarea se uscase de pe cai...

In munte, radiarea nocturnă se face repede şi răcoarea nopţilor senine e cu atît mai mare, cu cît ziua a fost mai călduroasă.

Cînd părăsirăm mestecănişul spre a intra în Şeştină, înoptase de tot şi frigul se făcuse simţitor. Luna plutea slobodă în depărtările umbroase ale spaţiului deşert, împrejmuindu-şi chipu-i mort şi palid cu o fantastică ramă de întuneric şi lumină. Inaintea noastră, lungă, largă şi pleşuvă se întindea Şeştina ca un luciu de apă, încremenit subt o reţea de umbră; ai fi zis că o iarnă prea timpurie aruncase un giulgiu de brumă peste umerii goi şi pustii ai Şeştinei !...

Subt razele piezişe ale lunii, umbrele înalte ale ierburilor închipuiau figuri întunecoase şi nemăsurat de lungi pe întin-

www.dacoromanica.ro

derea sură a cîmpiilor ; iar vîntul uşor, clătinînd alene aceste ierburi, pricinuia un joc fantastic de umbre bizare.

După două lungi şi friguroase ceasuri de mers subt întunericul nopţii, descălecarăm dinaintea crîşmei lui Avrum din Şeştină. Avrum însă se culcase şi crîşma, sau—mai bine zis—cocioaba lui de scînduri dormea dusă şi ea, sgribulindu-se de frig şi înghemuindu-se, parcă de frică, în umbra uneia din îndoiturile mai apărate de vînturi ale Şeştinei.

— Ei, şi acum, zisei descălecînd, unde e Avrum al tău, Axinio ?

— S'a hi culcat lifta cea jidovească, da' las' că mă duc eu amu şi-l scol.

Şi, în adevăr, pănă să legăm noi caii de cîte un par al unui gard de răzlogi, Axinia se şi duse la uşa crîşmei, fără a se îngriji de cînii cu care, pe cît înţeleserăm, avea o destul de veche cunoştinţă.

— Domnu' Avrum, domnu' Avrum ! auzirăm noi pe Axinia strigînd şi bătînd cu pumnul în uşa crîşmei.

Nici un răspuns.

— Domnu' Avrum, domnu' Avrum !..

Aceiaşi tăcere.

— Pîrli-te-ar para focului, perciunatule !... Domnu' Avrum, domnu' Avrum !...

www.dacoromanica.ro

Şi pumnul Axiniei mic şi nervos izbea repede şi puternic în uşa hodorogită a crîşmei.

Un glas gros şi somnoros păru că se aude din lăuntru.

— Eu, eu Axinia din Gura Borcii; deschide.

Acelaşi glas din lăuntru rîdică diapazonu-i răguşit şi somnoros.

— Da' deschide, că-s cu doi boeri şi n'au unde mînea.

— Hîîî? Da' ce caută boerii pe vremea asta aici? Du-te, nu deschid, răspunse el cu accentul particular jidovilor din Galiţia, care deabia rup romîneşte.

— Jupîne Avrum, zisei eu bătînd în uşă, cu dosul a două degete, deschide, sîntem oameni buni, am înoptat aici şi n'avem unde mînea; deschide, te rog, să ne dai ceva de-ale mîncării şi vre-o odae de mas; plătim.

— Eu nu zic că nu sînteţi oameni buni, răspunse el din lăuntru şi cu acelaşi accent, da' eu nu văd noaptea şi n'am unde să vă primesc; să vă duceţi dumneavoastră alăturea să mîneţi.

— Da' ce? este vre-o casă alăturea, Axinio? întrebai eu pe femee.

— ...Cornu' lui cel jidovesc! I-auzi

www.dacoromanica.ro

spurcatu' dracului, vă trimete alăturea să mîneţi cu ţiganii, răspunse ea scoborînd glasul.

— Cum cu ţiganii?

— Doar alăturea sînt nişte lăeşi, care s'o aşăzat aici cu cortu' de potcovesc, vara, caii omeneşti.

— Ş'or fi potcovind şi pe oamenii care le cad la îndămînă?

— D'apoi?

Înţelesei că vorba de „boer" nu prea fermecase auzul lui Avrum, şi pănă într'atîta nu-l fermecase încît ne trimetea să mînem alăturea cu ţiganii...

Aşi fi trecut uşor peste dispreţul ce arăta Avrum pentru toţi „boerii" concentraţi de astă dată în una şi singura mea persoană şi chiar aşi fi închis gura amorului meu propriu jignit, dacă cel puţin pîrdalnicul de stomah nu s'ar fi împotrivit!...

— Domnule Avrum, deschide te rog, numai să cumpărăm ceva şi ne ducem, zisei, fără a schimba bătaia în uşă şi fără a ridica glasul.

— Nu văd noaptea, nu deschid, mă rog să vă duceţi de-aici.

— De dus ne-om duce, da' de deschis trebue să deschizi şi de vîndut trebue

www.dacoromanica.ro

să vinzi; aprinde lumînarea şi deschide, zisei bătînd cu pumnul în uşă.

— Hîîî ?... Da' ce ? Parc'am să deschid de frică ? Dă' dumneavoastră sînteţi boeri, mă rog ?

— Frică-nefrică, boeri-neboeri, deschide, ori stric uşa ; şi izbeam cu pumnul în uşă de se zguduia cocioaba întreagă.

— Hîîî ? Sură !

— Vuus ! se auzi întrebînd din fundul crîşmei un glas de femee speriat.

— Bate la uşă, vra să strice uşa ! Aprinde lumînarea ! Iaca, deschid.

Cînd păşirăm pragul, o duhoare alcătuită din toate mirezmele pămîntului îmi străbătu pănă'n creeri; nu te pricepeai dacă miroase a pămînt, a ouă clocite, a grăsime rîncedă, a peşte sărat, a piele nedubită, a brînză iute, a curechiu murat... nu mirosea a nimic din toate acestea, dar mirosea a toate aceste la un loc... Trebue să recunosc nasului meu, însă, gloria de a fi înfruntat cu un adevărat eroism această duhoare ciumată, fără ca totuşi să se strîmbe cîtuşi de puţin.

— Buna vremea, domnule Avrum, zisei intrînd; se vede că nu-ţi prea plac muşterii de noapte, de te culci aşa de vreme ?

www.dacoromanica.ro

Jidovul, înmărmurit de spaimă, stătea nemişcat şi nu răspunse, deocamdată, nimic. Tăiat pe fundul de lumină roş palid al lumînării somnoroase de său, pe care Sura o ţinea în mînă la spatele lui, Avrum rămăsese ca trăsnit subt înfăţişarea mea.

Ş'apoi, peste urmele ce spaima întipărise fiinţei sale întregi, întîmplarea mai aruncase o păreche de „neexprimabili" *couleur Isabelle*, o cămeşă ce bătea în floarea unui roş spălăcit, nişte papuci de teletin şi nişte aţe ce-i spînzurau de toate părţile... Cu mînile în aer, cu trupul plecat spre dreapta, caşi cum s'ar fi ferit de-o lovitură, cu picioarele desfăcute larg, Avrum avea aerul unui semn de întrebare; iar deasupra tuturor, răsărea capul lui Avrum înzestrat cu toate podoabele tipice ale rasei sale : cu fruntea înaltă şi acoperită de-o piele subţire şi des încreţită, cu ochii mici ce se mişcau iute şi neastîmpărat în dosul unor pleoape pleşuve şi îmbujorate, cu nasul uscat şi coroiat, cu faţa lungă şi înfăşurată într'o barbă sălbatică şi terminată în furculiţă, dar mai ales cu nelipsiţii săi perciuni care în şuruburi lucioase, tremurătoare şi pline de puf, se scoborau dela înălţimea tîmplelor pănă în josul urechilor.

www.dacoromanica.ro

De altmintrelea, Avrum avea tot dreptul să facă cu mine pe semnul de întrebare ; şi nu numai Avrum, dar orice muritor ar fi rămas nedumerit asupra soiului de om ce putea să se ascundă subt o manta lungă şi largă, subt o pălărie vastă, cu revolver la stînga, cu un ciomag în dreapta, cu raniţa'n spate şi cu opinci la picioare. Mai pune pe lîngă acestea o faţă posomorîtă, o barbă grozavă, nişte ochi încruntaţi şi, deasupra, ceasul tîrziu de noapte la care noi băteam desnădăjduit în uşa lui Avrum,şi oricine înţelege că toate Surele şi toţi Avrumii pămîntului datori erau să simtă fiori de groază prin oasele lor... Şi cînd te gîndeşti că mie nu mi era decît foame şi că nu jucam, poate, această comedie decît pentru un covrig uscat şi trei masline sbîrcite sau pentru o şuşăniţă de păstramă, cu care la nevoe mi-aşi fi putut cîrpi opincile rupte !...

— Putem găsi la dumneta ceva de-alę mîncării, domnule Avrum ? zisei aşezîndu-mă pe un scaun de lemn unsuros, ce se afla lîngă tejghea, în partea despre uşă.

Jidovul păru că-şi vine în fire.

— Da', mă rog, cine sînteţi dumneavoastră şi ce vraţi dela mine ?

www.dacoromanica.ro

– Deocamdată, domnule Avrum, nu sîntem decît niște oameni flămînzi, și vroim să cumpărăm ceva de-ale mîncării; cred că cu parale o să ne dai.

Și pusei pe tejghea o piesă de 5 lei.

— Doar ți-am spus eu, domnule Avrum, că dumnealor sînt niște boeri dela oraș, și dumneta te-ai spăriet degeaba, zise Axinia amestecîndu-se în vorbă.

— Da' eu nu m'am spăriet, numai n'am știut cine sînt dumnealor, răspunse desmeticindu-se Avrum, ai căruia ochi recăpătase privirea lor vicleană și lacomă la sclipirea, pe care piesa de 5 lei o arunca subt flacăra lumînării de seu așezate de Sura pe tejghea.

— Domnu' Avrum are dreptate, Axinio; acum însă, cînd ne cunoști cine sîntem, domnule Avrum, poți să ne dai ceva ? cu parale, bine înțeles; sîntem cam flămînzi.

— Poftim, mă rog, ce vrați ca să vă dau ?

— Mai întăiu cîte un păhăruț cu rachiu și cîte un covrig; da' rachiu să ne dai de cel care bei dumneta Sîmbăta.

— Bucuros... Sură, adă garafa cu rachiu din dulap.

— Și altceva ? întrebă Avrum, rezemîndu-se cu amîndouă mînile pe tejghea

www.dacoromanica.ro

şi, plecîndu-şi spre noi jumătatea persoanei sale, care răsărea de după aceiaşi tejghea întocmai ca a unui orator de după tribună.

— Apoi multe am vrea noi ; dar dă-ne şi dumneta deocamdată ce ai mai bun în crîşma dumitale.

— La mine este tot bun... Am pastramă bună, am brînză bună, am ghedem tare bun, am masline, am scrumbii la putină, am sardele de cutie tare bune...

— Sardele de cutie ? Ai sardele de cutie, domnule Avrum ? ia să-ţi vedem sardelele.

— Sardele proaspete, tare bune.—Sură, zise el femeii lui care pusese pe tejghea. o garafă cu rachiu verde de mintă, adă cutia cu sardele.

Şi pănă ce să bem noi cîte un pahar de rachiu verde cuşăr şi pănă ce să muşcăm odată din cîte un covrig fosil, Sura, o femee clorotică cam de 30 de ani, cu o cămeşă cum numai la jidoafce se poate vedea, cu o fustă lustruită de slin pe la şolduri şi cu picioarele goale, se duse, scotoci prin rafturile întunecoase ale crîşmei, găsi, scoase, aduse şi puse pe tejghea o cutie în adevăr cu sardele.

Nu ştiu dacă regii egipteni mîncau sar-

www.dacoromanica.ro

dele de cutie; sînt însă încredinţat că cutia, pe care Sura o pusese pe tejghea, ar fi putut prea bine figura în orice muzeu de antichităţi, ca o piesă arheologică din timpurile faraonice; şi de nu mi-ar fi fost prea foame, cine ştie? pe lîngă atîtea frigări luate drept săbii dace sau romane, pe lîngă atîtea hîrburi de oale rîdicate la glorie de vase grece sau troene, pe lîngă atîţia bolovani ciopliţi de fantazia întîmplării şi pedepsiţi pe sfînta dreptate să reprezinte epocile preistorice, pe lîngă atîtea trenţe cărora li se acordă rara glorie de a fi învălit oare cînd coapsele eroice ale vreunui antic cuceritor de popoare,—cine ştie, zic, dacă printre toate acestea n'aşi fi strecurat şi eu cutia mea cu sardele? Imi era însă prea foame, şi trebui deci să las văduve toate muzeele de o piesă în adevăr unică şi de o reală valoare arheologică. De altmintrelea, celebra cutie cu sardele a lui Avrum din Şeştină purta pe fruntea ei toate semnele caracteristice şi distinctive ale unei adînci antichităţi.

Mai mult lungă decît lată, şoarecii sau gîndacii, ce locuiau cu drepturi de prescripţiune în crîşma lui Avrum, rosese cingătoarea de hîrtie tipărită din jurul ei

www.dacoromanica.ro

şi crîmpee numaì de litere se mai puteau deosebì din inscripţia aproape dispărută ; ar fi trebuit pătrunderea unui mare arheolog, ca să reconstruiască acest document insultat de vremuri... Iar trîntiturile, pe care biata cutie le mîncase, poate, în lunga ei viaţă, precum şi încercările celor ce în deşert căutaseră s'o deschidă în deosebite timpuri, atîtea urme lăsase pe amîndouă feţele ei, atîtea împusături în lung şi în lat, atîtea crestături pe margini, încît nu te pricepeai, dacă această cutie a putut avea cîndva o formă. E de prisos să mai spunem că deosebite generaţii de muşte şi ţînţari ce trăiseră şi muriseră subt acoperemîntul ospitalier al lui Avrum, făcuseră din ea albumul lor !...

— Şi alte sardele n'ai, domnule Avrum ? zisei eu privind cutia pe toate părţile.

— Numaì asta a mai rămas ; dar sînt tare bune.

— Cred.

Scosei cuţitul meu şi pănă ce să taiu, cu vai nevoe, capacul de deasupra, Sura aduse o farfurie şi două furculiţi ruginite. Cînd răsturnai cutia şi vărsai sardelele pe farfurie, o duhoare grea de untură de peşte mă izbi în nas.

www.dacoromanica.ro

— Dacă faci cură de untură de peşte, amice, zisei adresîndu-mă tovarăşului meu,— iată, ai prilejul de a n'o întrerupe nici chiar pe Şeştină; îţi hărăzesc şi partea mea. Tovarăşul meu luă farfuria şi o duse la nas.

— Ţi-i foame, Axinio? zise el adresîndu-se femeii; dacă ţi-i foame şi vrai să mînînci, iaca; şi-i întinse farfuria; cere pîne şi mînîncă.

Femeia, mirosind-o de asemenea:

— Da' nu mînînc eu, cucoane, zise ea scuipînd, peşte putred cu undelemn împuţit; n'am mîncat de-aista de cînd sînt.

— Şi numai sardele ai, domnule Avrum? Altă-ceva nu mai ai? ia dă-ne altă-ceva.

— Poate-ţi vra o bucăţică de pastramă, ori brînză bună, ori ghedem tare bun, ori scrumbii de putină, tare bune.

— Ia să-ţi văd pastrama.

— Sură! *bring aran dus ghite dar flaiş.*

Peste cîteva minute, nelipsita Sură se întoarse din fundul crîşmei, cu o şuşeniţă de carne uscată, neagră-verde, şi cu vine gălbii pe deasupra. Fără să mai iau în seamă marafeturile nasului meu, tăei cu cuţitul o bucată şi o crestai în felii subţiri. Ni se dădu o pîne neagră şi uscată

www.dacoromanica.ro

şi făcînd masă din tejgheaua unsuroasă a lui Avrum, isprăvirăm în cîteva minute cina de sară de pe Şeştină.

— Acuma, domnule Avrum, de mîncat ne-ai dat; da' de culcat, o să ai unde să ne culci? Plătim cît vrei, numai să dormim oleacă.

— Hîîî? Sură? făcu Avrum, uitîndu-se interogativ la clorotica lui jumătate.

Sura îşi preumblă iute ochii săi albicioşi pe toată întinderea persoanelor noastre şi, după un repede şi neobservat studiu psihologic, propriu numai femeilor, se uită la Avrum şi-i spuse ceva jidoveşte.

— Iacă, aveţi odaia din fund ca să vă culcaţi şi am să ieu numai 5 lei pentru Dumnevoastră.

— Mai eftin nici că se poate! iacă, poftim, domnule Avrum, zisei, împingîndu-i piesa, pe care dela capul locului o scosesem pe tejghea. Jidovul o luă, o întoarse, o suci, o sună pe tejghea, o cercetă aproape de para lumînării; şi dupăce se încredinţă că nu e nici ştearsă, nici de plumb, îi dădu drumul în cicmigea, unde căzînd trezi din somn pe o mulţime de franci şi gologani, care, sărind speriaţi de năprasnica ei sosire, scoaseră un uşor ţipet metalic; şi apoi din nou

www.dacoromanica.ro

căzură în somn adînc, împreună cu noua sosită.

— Da' eu oare unde m'oiu culca, madamă Sură ? întreabă Axinia pe evreică.

— Da' ce am eu cu dumneta, jupineasă Axinie ? culcă-te unde ştii, răspunse jidoafca cu mînie şi răutate.

— Da' n'ar putea să se culce şi femeia aici în casă, undeva ? întrebai eu.

— Da' unde să se culce ? N'are unde să se culce; răspunse Sura ; poate dumneei să doarmă afară.

— Apoi afară îngheaţă femeia de frig.

— Da' ce am eu dacă îngheaţă ?

— Cum „ce am eu" ? da' moare femeia de frig, jupineasă Sură.

— Da' ce am eu, dacă moare ?

— D'apoi îmi găsesc beleaua cu bărbată-so : mi-a dat-o vie, şi să i-o dau moartă ?

— Da' ce am eu, dacă ai să i-o dai ? eu n'am treabă.

— Du-te, Axinio, şi regulează caii, ş'apoi vino să te culci jos, în odae cu noi, zisei eu, fără a mai lua în seamă nepăsarea răutăcioasă a jidoafcei !

— Da' nu se poate să se culce în odae, n'are unde, nu se poate...

— Cum n'are unde ? Dacă n'a avea

www.dacoromanica.ro

loc jos, o culc alăturea cu mine ; ei, cum n'are unde? am plătit cît ați cerut ; pentru noaptea asta odaia-i a mea, și am să culc pe Axinia cu mine.

Se încinse între Sura și Avrum un dialog foarte viu, în limba lor... Ai fi zis că mai degrabă se sfădesc ; fără îndoială că era în joc culcatul Axiniei...

— Du-te, Axinio, și vezi de cai ș'apoi întoarce-te să ne culcăm, că-i tîrziu, zisei eu, ne mai luînd în seamă jidoveasca lui Avrum și a Surei.

Pană ce să se ducă Axinia să împiedece caii și să le dee drumul în Șeștină, până ce s'o aștepțăm noi să se întoarcă, Sura dispăru. Peste jumătate de ceas, Axinia se întoarse. Trecurăm prin cuibul de pupăză al lui Avrum și intrarăm într'o odae mică, în care abia te puteai învîrti. O masă de lemn naltă și îngustă pe care ardea o lumînare de său într'un sfeșnic de alamă, lîngă masă un scaun de brad și lîngă scaun un pat cu capătul la o fereastră mică, jumătate de sticlă, jumătate de hîrtie,—alcătuiau toată îmbrăcămintea noului nostru culcuș. Pe de altă parte, Sura, folosindu-se de lipsa noastră din odae, pe cînd așteptam în crîșmă întoarcerea Axiniei dela cai, luase de pe pat

www.dacoromanica.ro

salteaua, — de va fi fost vre-o saltea, — şi lăsase numai un lăvicer spart, care avèa toată bunăvoinţa să acopere goliciunea celor patru scînduri, aşezate pe trei capre, ce-şi arătau cu neruşinare de subt pat picioarele lor desfăcute ; iar ca odihnă capului nostru, lăsase şi trei perne mari, desfăţate, unsuroase şi roşii ca pieptarul lui Avrum. In colo, ai fi putut prea bine învîrti o mîţă de coadă şi n'ar fi avut de ce se prinde.

Fără să mai stau de vorbă, luai una din perne, o aşezai la părete în curmezişul patului, lipii de pat şi în direcţia pernei scaunul cel de lemn, rîdicai guleruĺ la manta în care mă înfăşurai, şi mă lungii cu capul pe pernă şi cu picioarele pe scaun. Trebue să mărturisesc că la voiaj sînt de un egoism revoltător ; în nici o altă împrejurare a vieţii nu mă slujesc, mai mult decît la drum, de maxima: „Fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru toţi".

— O ! o ! zise tovarăşul meu, văzîndumă chiar culcat ; ai prins jumătate din odae, ai luat şi scaunul şi acum rîzi de mine şi de biata Axinie, pe subt pălărie.

Imi trăsesem, în adevăr, pălăria peste ochi, ca să nu mă bată lumina.

www.dacoromanica.ro

— De loc, scumpul meu, am simţit numai că-ţi puseseşi ochiul pe scaun şi că ai fi avut poftă să-ţi întinzi cataligele pe el; de aceia am apucat să-mi instalez eu mai înainte opincile pe dînsul, spre a vă ţinea de urît, ţie şi Axiniei, de cumva veţi avea gustul să faceţi priveghiu în ias' noapte.

Şi pănă ce tovarăşul meu să se mai învîrtească prin odae chibzuindu-şi locul de dormit, Axinia, care adusese înlăuntru pernele şi poclăzile dela cai, îşi aşternu în ungherul de după uşă una din poclăzi, îşi aşeză pernele căpătăiu, se culcă, se făcu ghem, îşi trase fotele pe picioare, se învăli cu cealaltă pocladă şi nu mai zise nimic.

Bietul meu tovarăş rămăsese stîlp în lumînare şi, ciupindu-şi o musteaţă închipuită, plănuia, cu mintea şi cu ochiul, un loc unde să-şi poată şi el aşeza imensa sa persoană. In cele din urmă, păru că ia o hotărîre: caşi mine, aşeză şi el perna la părete în curmezişul patului şi se culcă; dar patul era aşa de îngust şi picioarele lui aşa de lungi, încît îi fu peste putinţă să-şi găsească echilibrul de dormit.

— N'ai să eşi la nici un capăt, amice, zisei eu, tot sucindu-te aşa. Cel mai bun

www.dacoromanica.ro

lucru era să-ţi fi închipuit, pentru această călătorie, o altă pereche de picioare. Părinţii tăi, cînd au ridicat planul persoanei tale, s'au luat, pe cît se pare, după uriaşii din poveste şi nu s'au gîndit că vor veni şi vremuri, cînd va trebui să mai dormi şi pe cele patru scînduri ale lui Avrum din Şeştină. Înţelegi, prin urmare, că pentru timpul de faţă picioarele tale îţi sînt o adevărată nenorocire. Totuşi, fiindcă necazul tău îmi face milă, apoi îţi pot da un sfat prielnic de tot: cere o pocladă Axiniei, ia-ţi perna şi te culcă jos; să stîngi, însă, lumînarea.

Şi mă întorsei cu faţa la părete, spre a dormi.

— Cînd n'ai de primit, răspunse el, bag de seamă că eşti foarte meşter în a da sfaturi altora.

— Orice băgări de seamă ai mai avea de făcut, adresează-le, te rog, opincilor mele; eu te las şi plec în împărăţia trandafirie a visurilor.

Cîteva minute încă, simţii în mod vag pe tovarăşul meu mişcîndu-se prin odae; apoi totul intră în linişte... Adormii.

Dimineaţa, cînd mă sculai, tovarăşul meu dormea încă lungit jos la pămînt şi cu faţa în sus pe pocladă, cu care Axinia se învălise de cu sară.

www.dacoromanica.ro

— Ei, amice! Axinio! ia sculaţi-vă să plecăm, că-i ziua albă, strigai eu, dîndu-mă jos de pe pat şi împingîndu-i cu piciorul pe rînd.

Axinia se sculă iute, îşi îndreptă fotele pe ea, se frecă la ochi, îşi întocmi tulpanul pe cap, umflă pernele şi poclada ce-i slujiseră de aşternut, şi eşi din casă fără să zică nimic.

Tovarăşul meu se întinse de-i pîrîiau încheeturile şi-i ajunse capul în uşă iar picioarele subt masă; se sculă pe jumătate, se frecă la ochi...

— Că rău am mai dormit, zise el, căscînd şi întinzîndu-se, spre a-şi trezi muşchii adormiţi.

— Te cred, cu singura deosebire că eşti foarte meşter în a primi sfaturile, cînd nu poţi să le dai.

— Ei, nu cumva ai fi vrut să-mi pun picioarele 'n cuiu ca să mă pot culca pe pat?

— Bine, bine, cînd cineva nu se poate ascunde după deget, se ascunde după picioare... ia să plecăm!

Caii erau gata.

Cînd puneam piciorul în scară pentru a încăleca şi a pleca, Avrum eşi din crîşmă şi-şi scrise în privazul uşii somno-

www.dacoromanica.ro

roasa sa persoană. Cu perciunii în neregulă, cu barba şi părul ninse de puf, cu ochii îmbujoraţi, mici şi leneşi, cu mînile la spate şi cu pîntecele înainte, îşi desfăcuse compasul picioarelor, formînd, cu pragul de subt ele, un triunghiu cu totul original. Stăteam nemişcat şi nu mă puteam sătura de privit pe Avrum, cît se ţinea el de ţanţoş şi de mîndru de clasica lui murdărie...

— Ei, bătrînule Fachir, auzii deodată pe tovarăşul meu strigîndu-mi dela spate, ia să plecăm; nu vezi că biata Axinia a 'nlemnit de frig, şi eu...

– Şi tu, preacinstită Pasifae, îl întrerupsei eu, care te-ai făcut scoabă de frig, ai dori, pe cît se pare, să guşti încă odată plăcerile de a te prăji în pîntecele de aramă al taurului dela Creta. Subt mîngîerile îngheţate ale acestui Iuliu de contrabandă, gustul tău e tocmai la timp; nu pierde însă nădejdea; soarele, care împarte viaţă şi căldură tuturor jivinelor deopotrivă, cred că peste puţin va răsări şi pentru sărmanele tale spate.

Plecarăm.

Dimineaţa era rece de tot şi munţii uriaşi din urma noastră făceau faţă soarelui, care trebuia să fi fost răsărit pen-

www.dacoromanica.ro

tru locuitorii din şesuri. Un vînt pătrunzător de rece adia din miază-noapte; peste întinderea moartă şi fără hotar a Şeştinei, răsuflarea vaporoasă şi nemăsurată a văzduhului de noapte aruncase un linţoliu sur de rouă fină; iar subt greutatea aceloraşi bobiţe de rouă, negara cu paiul subţire îşi mlădia dulce şi molatic spre pămînt spicu-i rar şi violet; drumul nostru părea tăiat pe un covor moale de azur bătut cu mărgăritare.

— Şi, serios — zisei, urmînd drumul la vale şi adresîndu-mă tovarăşului meu — nu te mişcă de loc senina şi nemărginita privelişte, ce se deschide ochilor tăi ? Ia priveşte colo, între apus şi miazăzi, fruntea pleşuvă a Călimanilor, cum se rîdică limpede şi mîndră în văzduhul fără nori; ia priveşte cum se ascund, în negura depărtării, pietrele roşii şi cum Panaghia Ceahlăului, ca o săgeată de aur, spintecă deşerturile albastre şi fără fund ale cerului! Roua de noapte ţi-a aşternut covoare de mărgăritare subt paşii tăi, iar depărtatul apus şi neguroasa miază-noapte au mînat în grabă pe cele mai mîngîioase dintre vînturile lor, spre a desmerda şi a săruta faţa mîndră a blondului Adonis.

www.dacoromanica.ro

— Fără îndoială, răspunse el, că toate acestea mă mişcă peste măsură; decît dumneata, domnul meu, care cugeţi lucrurile cu capul unei generaţiuni dispărute şi care eşti un anacronism de carne şi de oase, îmbrăcat pe deasupra cu o manta cît toate zilele, poţi prea bine privi lucrurile numai pe partea lor poetică; eu însă, care am cinstea de a fi om din timpul meu, cu o simplă venghercă de doc pe spate, am nevoe de ceva mai substanţial pentru a-mi hrăni cugetarea. Dumneata te poţi mulţumi, spre pildă, cu nectar, cu flori şi cu raze de soare, şi poate că n'ai da o bobiţă de rouă pe una de mărgăritar; toate saltelele cele moi ale regelui Solomon n'ar preţui, poate, la dumneata, cît muşchiul cel plin de gîndaci al Şeştinei, pe care te-ai întinde mai oriental decît molatecul amant al reginei din Saaba; murmurul apelor şi suspinul frunzelor te-ar rîpi, poate, mai mult decît cele mai sublime melodii omeneşti; — ştiu eu, în sfîrşit pănă unde te-ar mai duce acest amor desfrînat pentru tot ce e din lumea închipuirii ? Cît pentru mine, eu rămîn în cercul strîmt al lumii mele... Iată pentruce, bătrînul meu visător, în loc de rouă aşi fi preferat să fi fost iarba stropită cu le-

www.dacoromanica.ro

şie, numai caldă să fi fost; căci, mai la urmă, nu înţeleg ca copitele epei şi opincile mele să prindă reumatism, numai pentruca fantazia dumitale să se poată da de-a tumba în lungul şi în latul întregii creaţiuni...

— Şi eu te las în cercul strîmt al lumii tale, cu singura condiţie de a te îngriji puţin şi de opinca ta dintre umere, care, pe cît se vede, e serios atinsă de reumatism.

— Te salut! Te salut!—izbucni deodată tovarăşul meu într'un monolog inspirat, fără a băga în seamă vorbele mele.— Te salut, soare sfînt, făclie aprinsă de însuşi Dumnezeu în adîncurile reci şi neguroase ale spaţiurilor sale! Foebus, Apollon, Osiris, Brahma, Ormuz, oricine ai fi tu, te salut! Ţie, ca unui idol de foc, mă închin şi, depe această Şeştină, altar imens rîdicat de însuşi Dumnezeu, spre a se înălţa depe el fumul de jertfă al negurilor către ceruri, îţi aduc prinosul inimii mele!...

Soarele îşi rîdicase, în adevăr, geana înflăcărată a discului său deasupra liniei albăstrii a munţilor Sabasei şi ai lui Petru-Vodă; iar lumina lui, încă rece, poleia piezîş Şeştina, acest pustiu imens şi

www.dacoromanica.ro

verde, suspendat de Dumnezèu însuşi în larga înălţime a văzduhului... Incepusem a scoborî la vale spre Neagra Broştenilor. Soarele se rîdicase de-o suliţă şi razele lui binefăcătoare spintecau seninul depărtat al unei dimineţi fără de nori. Şeştina îşi desfăşura înaintea noastră nemărginita ei întindere verde şi rourată; dincolo de hotarele ei, negurile plutitoare, ca o mare frămîntată de vînturi, umpleau cupa imensă a adîncului; mai departe, creştetele vaporoase ale munţilor Transilvaniei tăiau o dungă violetă şi dulce ondulată pe adîncimea cerului albastru; iar dincolo de această linie,—şi însufleţit, poate, numai de ochiul lui Dumnezeu,—se deschidea nesfîrşitul gol şi tainic... şi în el neînfrînata mea închipuire se pierdea, tîrînd în urma ei întreg sufletul şi inima mea...

Soarele era la amiază şi razele lui cădeau aproape drept peste capetele noastre. Căldura începuse a fi covîrşitoare. Caii mergeau în voe şi a lene pe poteca îngustă, tăiată cotigit în iarba înflorită şi adîncă a Şeştinei; nici o adiere de vînt nu răcorea văzduhul înflăcărat; cerul era limpede şi aerul părea încremenit. Pe întinsa faţă a scînteetorului ocean de flori,

www.dacoromanica.ro

zefirii obişnuiţi ai locului nu mai săpau nici o undă, nici o încreţitură. Mica noastră Axinie se înecase în noianul de verdeaţă şi înţelepciunea cailor noştri era singura busolă, după care ne cîrmuiam în încurcata reţea de poteci ce se ascundea subt iarba deasă şi înaltă a Şeştinei. Totuşi, la o cotitură a potecii, dădurăm peste Axinia lungită la pămînt, răsuflînd greu şi ştergîndu-se de sudoare cu vestita ei basma.

— Bine, sfîrleaza dracului, îi zise tovarăşul meu, iar a 'ncălecat Aghiuţă pe tine ? Ce-o împungi aşa de fugă, fa, şi ne laşi singuri ? Ori vrai să ne rătăcim pe meleagurile aistea ?

— Da 'mneta, răspunse ea neturburată şi fără a se urni de jos, nu poţi merge mai repede ? Nu vezi c'are să ne-apuce ploaia ? Şi de adăpostit n'avem unde, fără cît la Mîrcu pe Neagra ? Ş'avem mult de mărs păn'acolo.

— Da' de unde, naiba, vezi tu c'are să ploae, suveica lui Scaraoschi ? pe la voi se vede că plouă fără nori; ori poate că ai tu vr'un calendar al tău, care scrie ploae pe ziua de azi ?

— Eu nu ştiu ce spui 'mneta, fără numai c'are să ne apuce furtună şi ploae

www.dacoromanica.ro

mare, cum a scăpăta soarele de-amiază ; nu vezi 'mneta cum se 'nourează la Cornul Caprei ?

— Ce capră, visezi tu, fa Axinio ?

— Ia colo, la Cornul Caprei, hăt, departe, zise Axinia sculîndu-se şi arătînd cu degetul ei mic un punct spre miază-noapte.

Privirile noastre se îndreptară pe linia degetului Axiniei ; la punctul arătat de ea, zărirăm marginile de aur ale unui nour mic şi conic, care răsărea de subt orizont şi-şi lărgea temeliile în văzduhul depărtat.

— Şi crezi tu, Axinio, că nourul acela, care de-abia a plecat dela marginile lumii, are să ne calce înainte de-a ajunge noi la Mîrcu ?

— Ei, d'apoi 'mneta nu ştii că nourii vin călare pe vînt ? Cum a scăpăta soarele de-amiază, are să ne răstoarne furtuna la pămînt şi are să ne mureze ca pe nişte şoareci. Ia mai bine să plecăm, că poate om avea noroc să ajungem înainte de ploae într'un loc unde ştiu eu că este o tîrlă părăsită ; de n'or fi stricat-o, avem să găsim o ţi' de adăpost.

Axinia apucă înainte, tovarăşul meu după ea şi eu rămăsei mai în urmă. A-

www.dacoromanica.ro

xinia lăsasè de astă dată ceva din firea ei de sfîrlează şi mergea cuminte la trei paşi înainte de botul epei tovarăşului meu; şi, deşi nu păşeam tocmai unul pe urmele altuia, părea totuşi că se născuse în noi ceva din firea Peilor-Roşii; — atîta mergeam de tăcuţi şi atîta călca de uşor şi om şi cal.

— Şi mai avem mult pănă la tîrla ta, Axinio, întrebai, ridicînd glasul pe de-asupra tovarăşului meu.

— Ajungem amu; iaca, ia, se vede colo în adîncătura ceia, răspunse ea, arătînd cu degetul înainte.

Şi avea Axinia un aşa fel de arătat cu degetul că parcă tot ce arăta, răsărea la vîrful degetului ei. La o depărtare în adevăr nu tocmai mare, se vedea o adîncătură plină cu bălării înalte, dar nimic mai mult.

Legiuni de nouri cu forme fantastice, ridicîndu-şi unul de după alţul fruntea lor tivită cu aur, cuprinsese acum toată partea cerului dintre apus şi miază-noapte; alţi nouri răsăreau dela celelalte margini ale cerului şi, parcă grăbiţi, veneau pe aripi de vînturi să-şi dee întîlnire de-asupra capetelor noastre, cu tovarăşii lor din apus; şi, deşi pentru noi soarele mai

www.dacoromanica.ro

păstra cîteva din razele sale, deşi natura din jurul nostru nu se deşteptase încă din încremenirea sa, totuşi umbre prevestitoare de rău învăluiseră şi un vuet surd şi nehotărît frămînta depărtările zărilor. Eu am fost întotdeauna amantul nestrămutat al marilor privelişti ale naturii şi, deşi eram încredinţat că nu voiu avea nici un punct de razim împotriva deslănţuirii nebune a puterilor văzduhuluj, simţeam totuşi în sufletul meu o neînţeleasă mulţumire. Nu cred să fi moştenit mare lucru din firea vre-unui erou antic; ştiu însă că cumpăna sufletului meu e atît de simţitoare, încît e de ajuns să arunci pe unul din discurile ei un grăunte de siguranţă, oricît de mic, spre a hotărî precumpănirea curajului asupra fricii; şi cînd te gîndeşti că, de astă dată, mă adăposteam subt o manta, care de atîteaori înfruntase biruitor potopurile cereşti; cînd te gîndeşti că mă umbream subt o pălărie, care-şi rîdea şi de ploae şi de soare, —înţelege oricine că colosala tragedie a naturii, pe care stihiile se pregăteau s'o joace pe imensa scenă a văzduhurilor, scăzuse în ochii mei, la treaptă unei drame ordinare şi nu aşteptam decît ca cortina să se rîdice...

www.dacoromanica.ro

Descălecarăm.

Cotigirăm la stînga şi intrarăm în înfundătura sau, mai bine zis, în ceiace Axinia numea o tîrlă părăsită.

De părăsită, părăsită era ea, căci cucuta, brusturul şi urzica moartă creşteau în voe, şi cu bună înţelegere domneau peste locul acesta. Intrucît se atinge de existenţa de altădată a vre-unei tîrle, cel mult dacă un colţ arheologic al vre-unei opinci rupte mai rîdica glasul din gunoiul animal, în care stătea înmormîntată până la gît; mai deoparte, un par al vre-unui gard dispărut avea pretenţia să-ţi deştepte în suflet amintirea vre-unei vechi coloane de templu, cruţate încă de timpuri; un cerc desfăcut răsărea pe jumătate din mormanele de gunoiu heteroclit şi se părea că cheamă încă odată, în braţele sale, bărbinţa de brînză, pe care odinioară o strînsese la piept.

Un vînt de miază-noapte ne călcase grăbit şi suflarea lui vijălioasă săpa valuri adînci cu feţe schimbătoare în fineţele înalte şi înflorite ale Şeştinei. Pe subt soarele, care numai la depărtate răstimpuri se mai arăta, nouri de plumb îşi tîrau, cu o iuţeală nebună, umbra lor pe

www.dacoromanica.ro

pămînt. Vîntul îşi îndoise furia şi nici o pată de lumină jos, nici o pată de azur sus nu se mai zărea. Puterile adîncului trăsese în faţa cerurilor perdeaua lor de neguri...

In depărtările pline de umbră, stăteau munţii încremeniţi şi un fulger iute brăzda, ca o cordea de lumină orbitoare, frunţile lor posomorîte... Un tunet mai apropiat şi cîteva mari bobiţe de ploae hotărîră pe Axinia şi pe tovarăşul meu să-şi ia măsurile cuvenite. In cîteva minute caii fură deschingaţi, tarniţele cu pernele lor puse la pămînt; iar pe ele, ca pe nişte scaune, se aşezară fiecare de-oparte şi fiecare cîte cu o pocladă în spate. Axinia ce făcu, ce drese, se strînse ghem şi, mică cum era, dispăru aproape toată subt pocladă. Tovarăşul meu, subt ploaia care se îndesea, căuta cît mai iute să-şi adăpostească şi el imensitatea persoanei sale subt poclada prea scurtă şi prea îngustă pentru dînsul: trudă zădarnică: — cînd îşi acoperea spatele, i se dezvăleau genunchele; cînd o trăgea pe dreapta, stînga-i rămînea goală... şi ploaia se îndesea. Desfăcui repede tafturul calului meu, luai poclada şi i-o aruncai peste lipsurile celei dintăiu.

www.dacoromanica.ro

— Şi acum, defunctul meu amic, zisei eu, cu cine vrei să mai împărtăşesc simţirile adînci, pe care mi le deşteaptă în suflet sublima frămîntare a naturii? Cine ar crede că subt porcoiul acesta de poclăzi vărgate îşi doarme somnul său de veci vlăstarul cel mai gingaş din viţa blondului Apollone? Tot aşa îmi închipui că trebue să se fi întîmplat şi cu divinul tău strămoş, subt ploile Arcadiei, cînd se tocmise văcar la regele Admet.

Nici un răspuns.

Rămăsesem singur în picioare cu calul de frîu; şi fu de ajuns ca, între mine şi tovarăşii mei de drum să se întrepună o pocladă, pentruca, în mijlocul nemărginirii frămîntate de furia elementelor deslănţuite, să mi se umple sufletul de iluziunea unei desăvîrşite singurătăţi...

Furtuna se schimbase în vijelie şi pe mii de glasuri fantastice şuera, se tînguia şi gemea a pieire şi a pustiu.

Fulgere lungi de lumină frîntă şi orbitoare spintecau adîncurile, fără răgaz; clocoteau văzduhurile de tunete fără răstîmpuri, iar piscurile depărtate ale munţilor păreau că se prăbuşesc subt trăsnetele cereşti; şi ploaia, cu picături dese

www.dacoromanica.ro

şi măzărate, bicîuită de vijelie, ca o pînză fără sfîrşit, se depăna pieziş din ceruri pe pămînt. Axinia şi tovarăşul meu stăteau înghemuiţi subt poclăzile lor vărgate şi apa ciuruia depe dînşii în toate părţile. După un ceas de frămîntare nebună a firii întregi, ploaia începu a se rări şi vijelia a-şi ostoi furia ei; numai din depărtare se mai auzea glasul răzleţ al cîte unui tunet; zăbranicul de neguri se rărise, iar printre petele mari de azur ale cerurilor soarele începuse iarăşi a trimete pămîntului razele sale. Ca o armată de fantome uriaşe, umbrele nourilor, grăbite şi uşoare, se strecurau din miază-noapte peste Şeştina şi se pierdeau în miazăzi; boabe mari de ploae limpede atîrnau pe firele de iarbă şi, subt razele soarelui, Şeştina lua înfăţişarea unui verde şi înflorit covor bătut în diamante; o răcoare fragedă şi curată împrospăta întreaga fire.

Ploaia contenise de tot şi vîntul se potolise.

— Axinio, zisei eu femeii, care eşise de subt pocladă, murată ca un şoarece, ia vezi de pune şelele pe cai şi să plecăm, că n'aş voi să ne apuce noaptea uzi şi flămînzi. Mai este mult pănă la Mîrcu?

www.dacoromanica.ro

— Ia a mai hi ca pe jumatate cît am mărs, da' o s'ajungem iute, că scoborîm la vale.

In cîteva minute caii fură gata. Incălecarăm şi plecarăm.

In mai puţin decît credeam, furăm la Mîrcu, în valea Negrei Broştenilor.

www.dacoromanica.ro

JUPÎNEASA ZAMFIRA

Mîrcu e un han aşezat pe valea Negrei, cam la jumătate calea dintre Şarul Dornei şi Broşteni.

Eram la 18 Iulie, cu două zile adică înainte de iarmarocul dela Fălticeni şi prin urmare o mulţime de care ţărăneşti, încărcate cu de-ale vînzării, se opriseră aici din drumul lor spre iarmaroc. In mic, se putea vedea tot comerţul şi toată industria muntelui: oale, străchini, mangal, doage, cofe, putini, piei de oae, sucmane, ţăsături groase de cînepă, pînză de bumbac, ştergare de burangic, lăvicere, ţesături mai subţiri de lînă vărgată, opinci nelucrate de piele de porc, linguri grosolane, scăfiţi, coveţi, ştiubee de salcie, chersine şi alte cîteva produse ale unei industrii cu totul primitive.

Aşa, călare cum mă găseam, stătui un

www.dacoromanica.ro

moment să privesc cu de-amănuntul la toate acestea.

— Ei, şi ce-ai rămas ţintuit în drum? auzii deodată pe tovarăşul meu, strigîndu-mi dela spate. Nu cumva ai de gînd să te faci negustor de opinci sau de doage?

— Şi de una şi de alta, scumpul meu spectru; de opinci spre a-ţi pregăti cataligele pentru călătoria pe lumea cealaltă; de doage, pentru a meremetisi, pe cît cu putinţă, bărbînţa hodorogită dintre umerele tale; cine ştie? poate vei fi nevoit să duci lui Pluto puţin lapte acru ca plocon, spre a-ţi face şi ţie loc în al optulea cerc al iadului, lîngă Tais, vechea ta amantă, care—pe cît am aflat—face de două mii de ani o bae, care nu miroase tocmai a parfum de roze.

— Fără să te măgulesc, trebue să-ţi mărturisesc, zise tovarăşul meu, că—din cîţi cunosc—dumneata eşti cel mai tare în anacronisme; de astă-dată, însă, o să-mi dai voe să restabilesc puţin ordinea cronologică a faptelor: despre Tais, Lais, Phrinea şi alte Aspasii, vom sfătui *pleno ventre;* nu bagi de seamă, se vede, că am devenit străveziu de foame?

Descălecarăm la uşa crîşmei; lăsarăm frîele cailor în mînile Axiniei şi întrarăm

www.dacoromanica.ro

înlăuntru. Un miros de rachiu mă izbi în nas. Crîşmarul, un romîn, de astă dată, răsărea ca de obiceiu, pe jumătate de după tejghea şi, c'o îndemînare vrednică de cel mai desăvîrşit Avrum, mînuia un întreg popor de păhare şi de gărăfi. Toate curcubeele păreau că-şi dăduseră întîlnire şi se vîrîseră, pe colori, în sticlele cu rachiu ale crîşmarului dela Mîrcu. Cei cîţiva dulapi unsuroşi, aşezaţi în chip de mese, pe cîte patru picioare bătute în pămînt, erau cuprinşi, pe toate părţile, de bărbaţi şi de femei cu măsuri şi cu păhare de rachiu dinainte. In munte vinul nu are trecere; se pare însă, că s'a făcut un fel de învoială între vin şi rachiu: rachiul să se bea, iar vinul să-i împrumute păharele; şi după modul cum Romînul din munte măsoară din cap pănă'n picioare litrul de rachiu ce i se pune dinainte, s'ar părea că o singură părere de rău i-a mai rămas — aceia, adică, de a se fi înlocuit patriarhala ocă a lui Cuza, printr'o blăstămăţie nemţească pe care şi el, de ciudă şi pentru a mai mări cuprinsul măcar în gînd, a botezat-o cu numele de „chilă"; şi iată-l deci pe Romînul nostru din munte bînd rachiu, nici cu stamboala, nici cu merţa, ci numai cu chila. Şi se face la

www.dacoromanica.ro

noi, în toate zilele şi pe toate drumurile, un foarte hazliu patriotism : se strigă şi se scrie că crîşmarul jidan otrăveşte populaţia noastră rurală; şi pe tema aceasta se tună atîta, încît ai crede că ultimul cuvînt al regenerării noastre naţionale trebue căutat în fundul şipului cu rachiu al lui Iţic sau Şloim. E o greşală. Badea Ion, crîşmarul nostru naţional, are tot atîta de puţini Dumnezei, dacă nu chiar mai puţini, decît cel mai perciunat Avrum : păpuşoiul, găina, oul, lăvicerul, năframa, cojocul, sucmanul nimeresc tot aşa de bine drumul spre badea Ion, caşi spre jupînul Iţic ; singura deosebire ar fi poate aceia că otrăvitoarele dresuri ale rachiurilor, în loc de a fi jidoveşti, ar fi în cazul celălalt curat romîneşti ; şi deşi lucrul acesta ar fi, în adevăr, un mare pas făcut pe calea regenerării, ar trebui totuşi să se considere că Romînul, sceptic cum e, dă foarte puţină însemnătate faptului că otrava, de care moare, e jidovească sau curat romînească.

Şi deşi spre cea mai mare glorie a neamului romînesc, ţăranul nostru se pare înzestrat cu un stomah de tinichea, aceasta nu împiedecă, totuşi, ca bărbaţii de munte să aibă faţa arsă şi îmbătrînită,

www.dacoromanica.ro

iar femeile să pară ca niște capre cu picioarele etice și cu sînuri lungi, ascuțite și sălbatice. Mi s'a întîmplat să întîlnesc, de multe ori, babe purtînd în brațe copii mici.

— Al cui e copilul, mătușă, o întrebam eu, dorindu-i cale bună.—Al cui să hie ? ia a neu, răspundea ea cu glas subțire și înțepat, lăsînd să se întrevadă o raghilă ruginită de dinți, în dosul a două buze albe cu pete roșii-vinite.—Prea cu putință, ziceam eu în gînd, căci și copilul însuși e bătrîn...

— Noroc bun, zisei intrînd în crîșmă, urmat de tovarășul meu, și adresîndu-mă crîșmarului.

— Foarte mulțămim, răspunse el mecanicește și urmînd a deșerta gărăfi și a umplea păhare și măsuri de rachiu pentru numeroșii săi mușterii.

Imi era, în adevăr, foame; dar nu mă ispiteau deloc cei cîțiva cîrnați lungi, colbăiți, subțiri și cu pîntecele lipit de spate, ce atîrnau pe cue deasupra tejghelei ; ai fi zis că lor înșiși le era foame, atîta erau de costelivi!... Oricum, tovarășul meu îi măsura cu ochi scînteetori și lacomi și era cît pe ce să întindă mîna și să înhațe unul.

www.dacoromanica.ro

— Puţină răbdare, zisei eu, dîndu-i mîna la o parte, hămesitule antropofag ; ia seama că ceiace vezi înaintea ochilor tăi nu sînt decît toate rudele tale înşirate pe aţă şi spînzurate pe cue în crîşma dela Mîrcu.

Tovarăşul meu mîrîi ceva printre dinţi, dar se stăpîni.

— Jupîneasă, jupîneasă, zisei eu, strigînd pe femeia crîşmarului, care umbla de colo pănă colo, slujind pe muşterei; jupîneasă, ia poftim o leacă 'ncoace.

Şi femeia se apropie de mine. Crîşmarul se părea că-şi caută de treabă.

— Mă rog, zisei eu, cînd femeia fu lîngă mine, am voi să mîncăm ceva ; venim de departe şi sîntem osteniţi şi flămînzi ; n'ai vre-o odae mai de-o parte ?

Crîşmarul însă, care auzise întrebarea mea şi care cu o repegiune de maestru, cîntărise cîştigul ce i se înfăţişa, zise femeii lui :

— Du pe dumnealor în odae, Zamfiră, şi vezi ce poftesc.

Ne scularăm şi urmarăm pe crîşmăreasă.

Sînt dator să însămn în treacăt că Zamfira lui Ilie Filipoiu, crîşmarul dela Mîrcu, se deosebia mult de Sura lui Avrum, din Şeştină : statura mijlocie, sprincene ne-

www.dacoromanica.ro

gre îmbinate, păr castaniu, ochi căprii, nasul drept, gura mică, faţa ovală, cîte o gropiţă în fiecare obraz cînd rîde, vîrsta 25 de ani... Şi dacă mai adaugi că viaţa sedentară şi bunul traiu îi păstrase toată plenitudinea, rotunzimea şi frăgezimea formelor femeeşti, dacă mai adaugi tonurile trandafirii care răsăreau de subt pielea albă şi curată a feţei şi a braţelor ei, apoi cu drept cuvînt te-ar fi prins mirarea şi n'ai fi putut să-ţi dai socoteală, cum de se rătăcise această mieluţă ţigae printre atîtea capre fără barbă.

— Jupîneasă Zamfiră, zisei intrînd în odae şi adresîndu-mă crîşmăresei, nu căuta că sîntem aşa prăpădiţi; ia pîrdalnica as'de ploae ne-a apucat pe Şeştină şi ne-a murat ca pe nişte şoareci; dumnealui, îl vezi? şi arătai la tovarăşul meu, e căprar în armata lui Vodă, şi eu sînt revizor de drumuri; călătorim pe socoteala stăpînirii şi, fiindcă norocul ne-a adus în casă la dumneata, apoi dă-ne ceva să mîncăm; plătim oricît, numai să fim mulţumiţi.

— Da' ce-ţi pofti dumnevoastră? ne întrebă ea.

— Asta-i asta, jupîneasă Zamfiră; doar ştiu că n'o să ne dai borş de ochi căprii şi friptură de obraji trandafirii; ia dă-ne

www.dacoromanica.ro

şi dumneata vr'un scrob, vr'un borş de puiu, nişte brînză cu smîntînă, dă-ne ceva, că sîntem aşa de flămînzi, încît de mai stai mult cu noi te mîncăm cît ai clipi.

Şi o strînsei uşor de obraz cu dosul a două degete.

— Da'ţi aştepta o ţîră ? mă 'ntrebă ea zîmbind şi dîndu-mi jos mîna cu o lovitură uşoară.

— Da om aştepta şi două, numai cît mai degrabă, că tovarăşul isfa al meu are obiceiu de moare cum apune soarele şi n'aş vrea să moară flămînd, sărmanul.

— Indată, închee Zamfira noastră, eşind iute şi trăgînd uşa după dînsa.

Peste puţin Axinia intră în odae.

— Da' neavoastră, mă întrebă ea, îţi rămînea aici ori merem înainte ?

— Da' tu, Axinio, undé crezi că e mai bine de mas ? Prin pîrloage ori la jupîneasa Zamfira din valea Negrei Broştenilor ?

— Cum îţi vra 'neavoastră.

— Foarte bine, mînem aici. Du-te şi cere să-ţi dee să mînînci ; cere să-ţi dee şi vin, dacă bei ; pune-te bine la cale şi, dacă nu-i avea unde dormi, vino aicí în odae.

www.dacoromanica.ro

Axinia păru că vrea să zică ceva, dar se răzgîndi, eşi, şi se duse.

Tovarăşul meu se lungise cu faţa'n sus pe unul din cele două paturi ce se aflau în odae şi stătea nemişcat, cu ochii în podele şi cu ceafa rezemată între degetele încleştate ale amînduror mînilor sale, în loc de pernă. Mă lăsai şi eu într'un cot pe celalt pat; mă simţeam obosit. Peste puţin, uşa se deschise şi jupîneasa Zamfira intră cu ceiace s'ar putea numi tacîmuri. Trase masa de lîngă fereastră în mijlocul casei, aşternu pe ea ceva care semăna a o faţă de masă şi puse două tacîmuri alcătuite fiecare din cîte două talgere, unul întins şi altul adînc, care se înrudeau cu farfuriile prin formă, iar cu strachinile prin florile lor de smalţ albastru şi gros; furculiţile şi cuţitele, deşi cam ruginite, erau totuşi cuţite şi furculiţi; lingurile de tisă, cu coadă în formă de şarpe săpat în lemn, dovedeau munca stăruitoare a vre-unui călugăr; iar deasupra tuturor, domnea cîte un gros şi mare şervet de cînepă strîns în patru.

— Bravo! jupîneasă Zamfiră, zisei eu, privind pe crîşmăreasă cum punea masa, şi fără a mă urni depe cotul pe care stăteam rezemat, bravo! pe cît văd, dum-

www.dacoromanica.ro

neta ai de gînd să ne ospătezi ca pe niște feciori de Domn. Vezi dumneta pe tovarășul ista al meu, care stă lungit ca o tînjală? Să știi că, pănă acuma, el a și suflat cu gîndul o mămăligă întreagă și-o oală cu borș; pentru el prin urmare, și fiindcă sîntem, cum s'ar zice, la Sf. Ilie, să n'aduci la masă decît două mere, da' știi dumneta de cele sîntilieşti, pe-o parte gălbii și pe alta trandafirii și, dacă fragii nu s'au trecut, n'ai face rău să-i aduci vr'o doi, că-i plac strașnic.

— Ei, dumitale nu ți-e foame, zise ea roșindu-se ușor și sfîrșind de pus masa.

— Cam ai dreptate, jupînească Zamfiră, eu sînt de cei care se satură cu lumina luceferilor de sară.

— Ai să mînînci trînteală dela Badea Ilie, zise tovarășul meu, întorcîndu-se pe o parte și cu fața'n casă.

Crîșmărița eși și, după cîteva minute, întră cu o femee după ea, amîndouă încărcate cu de-ale mîncării. Ni se puse pe masă o coșcogea mămăligă pe un fund de lemn, un scrob la care se părea că luase parte găinile unui sat întreg, o mare strachină cu caș frămîntat chiar atunci și o strachină și mai mare încă plină cu un ocean de borș. Tovarășul meu se sculă

www.dacoromanica.ro

iute, se puse la masă şi începu să mînînce cu o lăcomie şi o furie vrednică de un sălbatec.

— Bine, jupînească Zamfiră, zisei aşezîndu-mă şi eu la masă, pe cît văd, dumneta îţi baţi joc de noi; am uitat, ce-i drept, să-ţi spun că dumnealui e Flămînzilă din poveste, care numai pe-o măsea pune nouă cuptoare de pîne şi nouă ialoviţi fripte; şi dumneta ne'ncurci c'o lingură de borş şi c'un strop de brînză? Ia stăi numai o leacă, ş'ai să vezi cum o să sufle într'o clipă şi scrob, şi brînză, şi borş, şi mămăligă.

— Şi dumneta, ce nu-i dai pace? Dacă i-i foame, cum n'are să mînînce?

— A! Vra să zică pe dumneta, jupînească Zamfiră, te-a pălit mila de dumnealui! Bine, am să te aşăz la Badea Ilie.

— Ei! Parcă Badea Ilie altă grijă n'are.

Şi răspunsul acesta atît de simplu mă lăsă pe gînduri.....

— Hm! cugetam eu, pişcînd din mămăligă şi sorbind subţire borşul de pe vîrful lingurii; mi se pare că jupîneasa Zamfira are ochi destul de căprii şi, dacă cerurile s'ar hotărî să-şi amestece cu mările culoarea şi adîncimea lor, ar trebui să se iee puţin după ochii sprintenei jumă-

www.dacoromanica.ro

tăți a lui Badea Ilie de pe valea Negrei Broștenilor ; nu știu însă, în cazul acesta, cu ce lumini tainice și cu ce viață arzătoare ar însufleți ele moarta lor adîncime... Și în ochii jupînesei Zamfirei e atîta taină și atîta viață arzătoare !... Sînt atît de mici gropițele din obrajii ei cînd rîde !... Am văzut în viața mea atîtea sprincene îmbinate și, totuși, nici unele din ele n'au avut darul de a-mi strînge ființa atît de puternic în arcul lor fermecat, după cum găsiră cu cale s'o facă într'o clipă sprincenile jupînesei Zamfirei. Toți trandafirii pămîntului s'ar vesteji de ciudă, dacă s'ar uita la gura mică și înflorită a crîșmăresei.....

Și nu băgam de seamă că duceam la gură lingura deșartă și că, în mod inconștient, luam de două ori din mămăligă și nici odată din borș. Și poate că aveam dreptate ; căci, mai la urmă, cine pusese pe jupîneasa Zamfira să stee înfiptă în fața mea și, mai ales, cine poftise pe sfîntul soare care apunea, să se strecoare prin fereastră și să amestece nuanțele de aur antic ale razelor sale cu tonurile albe și trandafirii, care răsăreau de subt pielea fină a femeii acesteia ?

— Mă rog, jupînească Zamfiră, zisei eu

www.dacoromanica.ro

lăsînd lingura, punînd mînile în buzunări şi răsturnîndu-mă în cumpănă pe speteaza scaunului, mă rog, nu crezi dumneta că soarele, acest Făt-Frumos din poveste, a pierdut urma Ilenei Cosinzene şi că s'a vîrît pe fereastră la dumneta, ca s'o caute ? Eu te sfătuesc să tragi perdeaua, că tare mă tem să nu te văd zburînd pe fereastră călare pe-o rază de lumină...

— Ei !... zise ea c'un fel de cochetărie proprie orcărei femei, ia lasă-mă 'n pace ! Şi un fel de mînie prefăcută se cetea în ochii ei.

Strînse iute de pe masă şi eşi.

Peste puţin uşa se deschise şi Axinia intră.

— Da'...

— Da' bine, sfîrleaza dracului, zisei eu luîndu-i vorba din gură, alt drum nu era de mers la Şar ?

Axinia se uită lung la mine, neînţelegînd de ce-o luam aşa repede.

— Cată-ţi treaba, Axinio, zise tovarăşul meu bătînd-o uşor pe umăr; nu te sperla ; ia, jupîneasa Zamfira nu-ş' ce-o făcut, nu-ş' ce-o dres cu ochii dumisale cei în floarea fuiorului de cînepă, că l-a săgetat prin inimă. Nu cumva ştii tu să descînţi de săgetătură ?

www.dacoromanica.ro

— D'apoi să-i descînte cine l-o săgetat, zise ea jumătate glumind, jumătate muşcată de un fel de gelozie înăscută oricărei femei.

— Mă rog, zisèi eu pe un ton de o seriozitate silită; n'o să sfîrşeşti cu fleacurile? Du-te, Axinio, şi zi cuiva să ne aştearnă ceva pe paturi să ne culcăm, că eu cad de somn. Tu unde te culci?

— Da' m'oiu culca şi eu undeva.

— Foarte bine, numai să nu te culci cu nasul la stele, să te găsesc mîni dimineaţă cu fluer de argint între dinţi; nu de alta, da' n'aş vrea să-ţi văd epele şi pe coconaşul ist tînăr bocindu-te.

— Lasă, nu purta neata grijă de asta, zise ea roşindu-se uşor şi eşind din odae.

Peste puţin, jupîneasa Zamfira şi cu Axinia intrară cu de-ale aşternutului. Puseră pe fiecare pat şi la căpătăiu cîte o pernă mare şi vîrtoasă, iar în lung cîte două poclăzi una peste alta, una ca prostire şi alta ca oghial. Ni se puse pe masă un sfeşnic de lut cu o lumînare de său şi cîteva chibrituri.

— Iaca aşa, jupînească Zamfiră, zisei eu uitîndu-mă la paturi, nici Impăratul turcesc nu cred c'o să doarmă noaptea asta mai bine decît noi. Un lucru numai;

www.dacoromanica.ro

cu poclada asta—şi arătai pe cea cu care era să mă învălesc eu — s'a mai învălit cineva ?

— D'apoi ne-am învălit noi, răspunse ea, uitîndu-se lung la mine şi neînţelegîndu-mi rostul întrebării.

— Nu glumeşti ?... Chiar dumneta singură, jupînească Zamfiră ?

— Ei, zise ea ca înţepată de întrebarea mea, dumitale ţi-i de glumit, nu ţi-i de dormit.

— Ba de loc, jupînească Zamfiră ; eu n'am glumit de cînd sînt.

— Ba, jupînească Zamfiră, întrerupse tovarăşul meu, ia să-ţi spun eu una şi bună : vrai să n'auzi la noapte trăsnind pe acoperemînt şi hodorogind prin pod ? Unge ferestrele cu usturoiu şi pune cruce de ceară galbănă pe borta cheii ;—altmintrele, toate bufniţele şi toate cucuveicile, de pe unde-or fi, toate-or să se strîngă în preajma casei dumitale ; ş'ai să vezi sticlind toată nopticica lumini albastre pe la fereşti... Trebue să ştii că dumnealui îi lunatec şi noaptea stă la sfat cu strigoii, cu bufniţele şi cu liliecii.

— Da' poate că n'o mai hi tocmai aşa cum spui dumneta, zise ea cam în bătaie de joc.

www.dacoromanica.ro

— Vra să zică...

Şi tovarăşul meu îşi puse mînile la spate şi privi pe crîşmăreasă drept în ochi.

— Vra să zică, zisei eu apucîndu-l de vîrful urechii şi făcîndu-i vînt, vra să zică stînga 'n preee...jur ! şi la culcare... marş !.

Amîndouă femeile eşiră din odae rîzînd cu hohot.

Cînd ne scularăm dimineaţa, soarele încă nu răsărise ; caii erau dinaintea crîşmei şi Axinia-i înşeuase. Badea Ilie şi jupîneasa Zamfira erau sculaţi şi trebăluiau prin crîşmă.

Plătirăm şi eşirăm să plecăm.

— Apoi mai rămîneţi sănătoşi, zisei încălecînd şi cîrnind calul spre drum.

— Să mergeţi sănătoşi şi drum bun, ne doriră într'un glas Badea Ilie şi jupîneasa Zamfira,—şi mai poftiţi cînd v'îţi întoarce, adăogă aceasta din urmă.

— Bucuroşi, să vă găsim sănătoşi.

Plecarăm.

Pentru întăia oară, poate, în zilele mele mergeam pe un drum de munte în o strălucită dimineaţă de vară, fără să-mi dau samă de frumuseţa locurilor ce străbăteam... Gîndurile mele rămăseseră departe de mine... Şi cine ştie cît aşi fi mers astfel,

www.dacoromanica.ro

dacă tovarăşul meu nu s'ar fi însărcinat să mă smulgă dintr'un soiu de toropeală sufletească...

— Ei ! bătrînule Isac Lachedem, îl auzii deodată strigînd dela spatele mele, ei ! legendarule jidov rătăcitor, ia priveşte şi-mi spune, te rog, dacă subt cerul veşnic de primăvară, care pluteşte peste fericitele văi ale Caşmirului dumitale asiatic, unde închipuirea a aşăzat raiul pămîntesc, ai văzut un răsărit de soare sau o privelişte mai măreaţă decît pe valea Negrei Broştenilor noştri ? Oare Himalaele şi Hinducuşii misterioasei dumitalĕ patrii îşi înalţau mai mîndri spre cerul limpede piscurile lor aeriene ? Şi aurul idealizat al razelor de soare poleesc acolo mai fermecător decît aice creştetele lor neguroase ? Oare e acolo mai molatec şi mai cu măestrie ţesut din ceaţă şi lumină vălul străveziu şi imens aruncat de Dumnezeu peste adîncuri ? Oare spiritul care suflă peste ape în zorile creaţiunii, era mai dulce şi mai lin decît adierile depărtatului nostru apus ? In ce pîrău de răce şi curgătoare rouă a pus natura un suspin mai adînc de dureroasă dragoste decît în glasul Negrei Broştenilor noştri ? Şi dacă faţă de toate acestea, rămîi încă nepăsă-

www.dacoromanica.ro

tor, dacă idila biblică a lui Booz şi Ruth nu-ţi înfloreşte închipuirea, dacă din zarea veacurilor nu-ţi răsar în suflet ochii negri ai Indianei Tamar, dacă nu întrevezi subt alba stolă asiriană chipul fermecător al Chaldeianei Rachel, dacă însfîrşit sufletul dumitale mai rămîne, faţă de toate acestea, lănţuit în sînul crîşmăresei cu ochii în floarea fuiorului de cînepă...

— Dacă toate acestea se întîmplă sau nu se întîmplă, îl întrerupsei eu, tu rămîi totuşi cea mai mare secătură din univers...

— Tocmai cînd...

— Tocmai cînd şi destul, ori te umflu de urechi.

— Foarte bine; iată un argument în faţa căruia trebue să-mi plec capul şi...

— Să taci...

www.dacoromanica.ro

Ion Rusu

După un ceas de drum, ajunserăm la gura Dîrmocsului, un pîrău care-şi face drum prin cotiturile de miază-zi ale munţilor şi se varsă, pe dreapta, în Neagra-Broştenilor; iar în unghiul pe care-l formează Dîrmocsul cu Neagra, se află aşăzată crîşma. O singură grindă înalt suspendată, rămăşiţă a vre-unui pod desfiinţat de vechime, unea cele două maluri ale Negrei, ca un fel de punte aeriană. Noi tăiarăm prin apă, suirăm malul drept şi ne îndreptarăm spre crîşmă; iar Axinia, deşi apa nu era mai adîncă decît pînă la genunchi, împinsă de natura ei de veveriţă, găsise nimerit să treacă pîrăul pe punte; şi cînd ne uitarăm noi îndărăt, o văzurăm prin aerul înalt, străbătînd cu pas uşor şi sigur grinda îngustă de peste Neagra.

— Bine, custura lui Scaraoschi, îi zise

www.dacoromanica.ro

tovarăşul meu, cînd ea ne ajunse din urmă, dar dacă te duceai de-a tumba în apă ? Adică tu nu poţi trece peste Neagra decît numai prin văzduh ? Ori vrai să nu-ţi vadă lumea picioarele ? Să-mi fi spus, că te luam călare.

— la dă-i pace, îl întrerupsei eu ; Axinia a făcut, se vede, multe păcate şi se deprinde, de pe lumea asta, ca să treacă peste cele nouă vămi ale văzduhului din lumea cealaltă. Nu-i aşa, Axinio ?

— A hi, răspunse ea înţepat.

Descălecarăm dinaintea crîşmei.

Pînă ce Axinia să vadă de cai, noi ne aşăzarăm la un fel de masă, subt umbra unui mesteacăn. In crîşmă, tot la o masă, chefuiau cîţiva ţărani. Mai de-o parte, ca la o svîrlitură de băţ, o mulţime de femei erau strînse ciotcă şi făceau nu ştiu ce. Axinia luase şelele de pe cai, îi legase la gard, le dăduse puţină iarbă şi se întorsese unde eram noi.

— la vezi, fată hăi, dacă putem găsi ceva de-ale mîncării la crîşma asta.

Axinia se răsuci într'un picior, plecă şi dispăru în crîşmă. Peste cîteva minute se întoarse.

— Vai de mine ! zise ea spărietă şi cu mîna la gură, vai de mine ! Ion Rusu i-aici...

www.dacoromanica.ro

— Ei, şi ce te apucă, fa? ce-i cu Ion Rusu al tău? o întrebai eu.

— Ion Rusu din gura Dîrmocsului...

— Foarte bine, din gura Dîrmocsului; dar în sfîrşit, cine-i Ion Rusu al tău, de parcă te-a apucat toate năbădăile?

— D'apoi neata ştii? să te ferească sfîntu' de el, cînd îi cu chef; se leagă de toată lumea ş'un sat întreg n'are ce-i face.

— Ei, şi de asta te-ai spăriet?

— D'apoi?

— Bine, bine, o să vedem; pîn'atunci, ia vezi, nu ne mai aduce ceva să mîncăm?

— Iaca vine.

In adevăr, crîşmarul, un Romîn cam de patruzeci de ani, venea cu de-ale mîncării.

— Bună ziua, prietine, îi zisei eu, cînd fu lîngă noi.

— Mulţămim dumneavoastră! ne răspunse el scurt, punînd fără altă vorbă dinaintea noastră o pîne uscată, o bucată de cîrnaţ şi mai uscat încă, nişte brînză într'o strachină şi o legătură de ceapă verde.

— Da' vin îţi pofti? ne întrebă el.

— De-ocamdată să ne dai apă rece: sîntem înferbîntaţi de drum; vinul o să-l cercăm mai pe urmă.

Şi nepăsător ne lăsă şi, cu paşi greoi şi largi, se întoarse în crîşmă.

www.dacoromanica.ro

— Ia cearcă-ţi dinţii în cîrja ias' de corn a bunicî-to, fa Axinio, zisei eu, dînd femeii o bucată de cîrnaţ ; uite pîne, uite ceapă, uite brînză, mînîncă, sfîrleaza lui Scaraoschi, pănă ce nu dă Rusu cu crucea peste tine. Auzit-ai tu de Ivan Turbincă ? Ei bine, să ştii tu că acela era tot Rus şi-l chema tot Ion, ca şi pe Rusu tău ; şi avea o tolbă blagoslovită de Dumnezeu, în care vîra pe toţi dracii. Pe cît am aflat, şi Ion Rusu din gura Dîrmocsului are o tolbă, în care s'a hotărît să te vîre şi pe tine, cu dracii tăi cu tot.

— Ei, neatale ţi-i a pruji, da' neata ştii pe Ion Rusu ? Las' c'ai să vezi.

— Cine ţi-a spus ţie că nu-l ştiu, fa ? D'apoi eu nu-s Rus ?

— Neata Rus ?...

— Ba încă de cei cu coadă, Axinio.

— Ei las'... zise ea uitîndu-se la mine cu un zîmbet de ironică neîncredere şi oprind la jumătate cale spre gură o ceapă, din care mai muşcase odată.

Sfîrşisem aproape de mîncat, cînd îmi aruncăi, din întîmplare, ochii spre crîşmă. Un Romîn de o înfăţişare atletică care, deşi în crîşmă, se părea totuşi acasă la dînsul, umpluse golul negru al uşii şi, cu picioarele desfăcute în compas pe pragul

www.dacoromanica.ro

de desupt, stătea şi se uita ţintă la noi; cu o mînă la spate şi cu alta răsucindu-şi o musteaţă stufoasă şi galbănă, părea că plănueşte ceva ; de subt cămeşa lui albă şi scurtă pănă deasupra genunchilor, de subt brîul verde şi lat ce-i încingea şălele, de subt iţarii lui creţi şi curaţi, răsărea o musculatură sculpturală, care ar fi făcut gloria unui statuar; un cojocel scurt fără mînici, aruncat cu neîngrijire mai mult pe-un umăr, se silea să acopere nişte spate pe care, ca şi pe umerii anticului Atlas, s'ar fi putut rezăma cerurile; o frunte netedă şi largă se ivea în trei pătrimi de subt căciula lui mare şi neagră, care cu greutate se ţinea în cumpănă cam pe ceafă, cam pe-o ureche ; iar pepţii albi ai cămeşii lui, întredeschise la gît şi dinainte, păreau prea strîmţi pentru sînurile lui puternice... Să fi avut patruzeci de ani.

— Nu cumva acela-i Rusu tău, Axinio ? întrebai eu pe femee, arătîndu-i-l.

— Ba el, uci...

— Taci că te-aude şi te vîră 'n tolbă, prîsnelul naibii.

— Iaca vine, zise ea spărietă,—şi voi să plece.

O apucai de mînecă şi o ţinui pe loc, fără a zice nimic. Ion Rusu părăsise în

www.dacoromanica.ro

adevăr privazul uşii şi, cu paşi greoi şi legănaţi, se îndrepta spre noi. Din chipul cum mergea şi cum se ţinea Rusu, înţelesei repede că nu era beat, ci numai cu chef, adică cum îi şede Romînului mai bine, dar şi cum era mai de primejdie, după spusa Axiniei. Şi cu tot gustul de bocluc şi de gîlceavă, ce se cetea pe faţa lui, nu mă putui totuşi opri de a mă simţi atras către acest om plin de viaţă şi cu tot sufletu-i vesel în ochi şi pe figură. Mă hotărîi să-i iau apa dela moară.

— Buna ziua, Rusule, îi zisei cînd fu la cîţiva paşi de noi.

Rusul nostru se opri pe loc şi, cum era el cu mînile înfipte în brîu în loc de buzunare, rezămat mai mult pe piciorul stîng şi cu dreptul înainte şi puţin cam slobod, mă privi un moment fără a-mi răspunde, după obiceiu, la buna-ziua mea.

— Mulţumesc dumitale, zise el în sfîrşit, scoţînd dreapta din brîu şi răsucindu-şi musteaţa stîngă; da' adică de unde mă cunoşti dumneta, cucoane, de-mi zici aşa de-odată pe nume, mă întrebă el cam răstit şi privindu-mă ţintă.

— De un' te cunosc ? Bravo, Rusule! zisei eu sculîndu-mă, apropiindu-mă de el şi bătîndu-l uşor peste umăr; da' cine nu

www.dacoromanica.ro

cunoaşte pe Ion Rusu din gura Dîrmocsului? Oare este un Romîn mai verde şi mai chipeş, pe toată valea Negrei-Broştenilor, decît Ion Rusu din gura Dîrmocsului? Doar cred că satul de frica lui ştie şi nu de-a buhaiului popii; şi mi se pare mie că fetele şi nevestele se cam sfădesc după musteţile tale cele galbene şi stufoase; uite, biata Axinia numai cît te-a văzut ş'a şi apucat-o tremurul lui Cain.

— A! haaa! Axinia din gura Borcei, zise el făcînd un pas spre femee şi privind-o scînteetor; ia mai stăi tu, fa, să-ţi sucesc eu gîtul ca la şopîrle, amu; ce cauţi tu aici?

Axinia, sprintenă cum era, o rupse de fugă.

— Ia ascultă, Rusule, zisei eu apucîndu-l de braţ, las' că i-i suci gîtul mai pe urmă.

Şi cum se uita Rusu după Axinia care fugea, dădu cu ochii de grămada de femei strînse ciotcă mai deoparte, împrejurul a nu ştiu ce.

— A! ha! zise el, iar o venit aici cotoroanţa de vrăjitoare.

Şi pe cît îi îngăduia starea lui de ameţeală, se smulse din strînsoarea mea şi se îndreptă repede spre grămada de femei.

www.dacoromanica.ro

— Ia mai staţi să v'arăt eu amu, ameninţă el de departe.

— Iaca Rusu ! iaca Rusu ! auzii strigînd spăriet pe o femee din grămadă.

Toate femeile întoarseră capul şi, cînd văzură pe Rusu venind, iute se sculară ş'o împunseră de fugă care încotro. O babă, care părea că formase centrul grupului de femei, se sculase şi ea, strînse repede nu ştiu ce şi, pe cît îi îngăduiau bătrînele ei picioare, o luă şi ea la fugă spre Neagra, îşi ridică fusta pănă la genunchi, întră în apă şi, luptîndu-se cu repegiunea curentului, se silea să ajungă cît mai iute la malul celălalt. Nu cunosc obiceiul cînilor de vînat, dar îmi închipuesc că tot caşi Rusu trebue să fi rămînînd pironit un ogar, care vede o sută de epuri ţîşnind de-odată din toate părţile şi nu ştie după care să se iee. Şi Rusu, mînios şi ruşinat, poate, de neizbînda sa, se întorcea mai încet decît se dusese.

— Da' ce-i, Rusule, zisei eu, cînd fu lîngă noi, ce te-ai apucat de spăriet femeile satului ?

— Ce-i ?... D'apoi că doar n'oiu da eu cu crucea peste spurcăciunea cea de cotoroanţă, zise el arătînd spre baba care trecea Neagra prin vad ; şi o sudalmă,

www.dacoromanica.ro

care dovedea că Rusu nu era în termeni tocmai excelenți cu crucile, cu Dumnezeii, cu icoanele și cu tămîia, căzu ca o grindină pe capul babei, care trecuse apa și se depărta repede pe drum la vale. Am să-i descînt eu de baghiță unde-o miruit-o cu lapte acru popa ei cel țigănesc.

— Da' ce ți-a făcut baba, Rusule, de o tămîezi așa ?

— Hei ! d'apoi că doar asta-i Marula, vrăjitoarea din Păltiniș ; dupăce poartă toată noaptea pe Sarsailă după gît, vine de 'ncheagă apa prin sate.

— Las'o la pîrdalnica, dacă-i vrăjitoare, măi Rusule, că ți-a face vr'o farmazonie și te-i trezi într'o bună dimineață din om neom.

— D'apoi că doar nu mă tem eu de farmazoniile ei ; eu îs cîntărit în ziua de Paști și nu se prind de mine drăcoveniile ei.

Și-mi închipui că Rusu trebuia să fi fost cîntărit și în ziua de Crăciun ; căci îmi făcea impresia unui om care era în stare să svîrle cu barda și în Dumnezeu și în dracu.

— Hei ! Axinio, fată hăi, hai vino 'ncoace, zisei strigînd pe femee, care sta lungită pe iarbă mai încolo, la o depărtare anume

www.dacoromanica.ro

aleasă în vederea Rusului ; hai, vino 'n-coace, că Rusu s'a hotărît să-ţi sucească gîtul mai tîrziu.

Axinia se sculă şi, cu băgare de seamă, se apropie de noi pe la spate.

— Ia du-te şi spune crîşmarului să vie cu socoteala, îi zisei întorcîndu-mă la ea.

Axinia făcu un ocol larg şi chibzuit pe la stînga Rusului, dela care nu-şi luă ochii până ce nu se simţi în afară de sfera primejdiei şi, apropiîndu-se de uşa crîşmei, strigă pe crîşmar fără a intra înlăuntru. Acesta veni numaidecît, plătirăm şi ne scularăm să plecăm.

— D'apoi că doar n'îţi pleca neavoastră fără să vă opriţi pe la palaturile Rusului, zise acesta înfingîndu-şi provocător amîndouă mînile în brîul său verde şi lat.

„Rîndul nostru", cugetai eu... — Nici nu rămîne vorbă, Rusule, să trecem noi prin gura Dîrmocsului şi să nu vedem palaturile Rusului, se poate ? Numai să mergem mai repede că ne-apucă noaptea şi trebue să fim în iastă sară la Şar.

— Da' ce-aşa mare grabă, mă rog ? Doar Şaru' n'o să fugă peste graniţă : tot acolo o să-l găsiţi şi mîni-dimineaţă.

— Aşa-i, Rusule ; dar, vezi tu, noi sîntem cu trebi de-ale stăpînirii şi nu putem întîrzia.

www.dacoromanica.ro

— D'apoi că, de, nu-i hi dumneta ingineriu care croeşte şuşaua?

— Ba, de nu ţi-ar fi cu supărare, Rusule, chiar eu sînt cel cu şuşaua; uite, şi arătai la tovarăşul meu, dumnealui e storăş la suprefectura dela Broşteni şi are de dus nişte porunci la primăria din Şar.

Rusu se uită lung şi bănuitor la tovarăşul meu.

— Mă!... izbucni Rusu de-odată, făcînd un pas spre tovarăşul meu care, în faţa acestei explozii de o familiaritate îndoioasă, făcu şi el un pas îndărăt.—Mă storăş, mi-ţi tămîia şi parastasu...

Şi nelăsîndu-l să mai adauge a cui, anume, tămîe şi parastas:

— Ian ascultă, Rusule, zisei eu, am luat pe storăşul aista dela suprefectura din Broşteni, cu chezăşie c'am să-l dau înapoi cu ciolanele nerupte; şi tu, fiindcă n'ai sucit gîtul Axiniei, ai voi să-mi vîri storăşul în spărieţi? Fii cuminte şi ia, mai bine, hai să vedem palaturile Rusului din gura Dîrmocsului.

— Mă storăş...

— Hai Rusule, hai, zisei apucîndu-l de mînică şi trăgîndu-l mai mult cu sila după mine.

— Da' de unde găsişi dihania aşta cu

www.dacoromanica.ro

musteţile roase de molii ? zise el aruncîndu-şi încă odată ochii spre tovarăşul meu şi lăsîndu-se a fi mai mult tîrît decît să meargă de bună voe.

— Bravo! Rusule, d'apoi de ce-a mai lăsat Dumnezeu molii pe pămînt ? ia, ca să mai roadă şi ele cîte-o leacă de musteţi, pe unde găsesc. Ş'apoi doar nu-i fi vrînd tu să aibă toată lumea musteţi ca tine; a cui e vina, dacă tu te-ai dus cel întăiu, cînd a împărţit Dumnezeu musteţi oamenilor pe pămînt ?

— Hm ! făcu el răsucindu-şi cu mîndrie musteaţa-i galbănă şi stufoasă.

Şi cît pe ce s'o păţască tovarăşul meu din pricina musteţilor.

Ajunserăm la palaturile Rusului. Nu e vorbă, aceste palaturi nu erau împrejmuite cu ziduri, metereze şi bastioane tocmai medievale ; în schimb însă un gard de răzlogi, veşnic beat, de abia se ţinea pe picioare şi, cutrierînd locuinţa Rusului, şovăia şi se cumpănea cît de cît să cadă ; pe alocurea chiar vacile şi porcii, cu un dram de îndrăzneală, ar fi putut sări neopriţi pe domeniile Rusului ; se vede însă că nici cucuta, nici brusturul, nici urzica moartă şi nici hreanul porcesc nu ispiteau fie foamea unora, fie lăcomia altora. Şi,

www.dacoromanica.ro

deşi am fi putut tăia de-adreptul spre locuinţa Rusului, prin una din miile de spărturi făcute de vechime sau putrejune în gardul de răzlogi al despotului dela Dîrmocs, avurăm totuşi înţelepciunea de a intra pe poarta de onoare; sărirăm, cu alte cuvinte, peste un pîrlaz cu două trepte înţepenite, fiecare, pe cîte doi ţăruşi înfipţi în pămînt, şi fiecare treaptă străbătînd prin gard de-oparte şi de alta; şi mi'nchipui, că Rusul nostru trebuia să fi numărat printre strămoşii săi vre-un Oleg sau Rurik, de oarece izba sau, mai bine zis, cocioaba lui nu se depărta de loc, de tipul patriarhal al primelor locuinţi slavice; cel mult dacă vechimea îi dăduse o brîncă şi, hîind-o într'o parte, îi hîise, în acelaşi timp şi în sens oblic, liniile odată perpendiculare ale uşii şi ale ferestrelor sale; aşa încît acestea, ca o gură şi doi ochi de un alt gen, apucate parcă de spasmuri, se strîmbau la trecători. Şi dacă Rusu nu avea femee şi copii, avea cel puţin o familie: un purcel, cu o rămăşiţă de murdărie pe sfîrcul rîtului, răsări de după casă şi, cu gîtul întins, veni grohăind pănă subt genunchile noastre. O găină şi un cocoş scurmau mai de-oparte, ca pe propriile lor domenii, gunoiul hete-

www.dacoromanica.ro

roclit din jurul unei coteneţe sparte, iar din cînd în cînd, cîte o rîndunică, venind la cuibul său, se înfigea ca o săgeată în capătul înegrit al grinzilor de brad, eşite afară de subt vechiul acoperemînt de şovar.

— Bravo, Rusule! zisei eu, îmbrăţişînd cu privirea tot coprinsul lui domestic; ştii că-mi plac palaturile tale?

— Hm... făcu el răsucindu-şi eterna-i musteaţă stufoasă şi galbănă; ia poftiţi ş'iţi sta o ţîră; şi ne arătă prispa jerpelită a cocioabei lui.

— Mult n'om sta, Rusule, zisei aşăzîndu-mă pe prispă, că ne grăbim; ia, cît om face o ţigară; tu fumezi? Şi-i întinsei tabacherea.

— Mulţămesc dumitale. Eu nu beau *tiutiun.*

Şi se puse şi el pe prispă între mine şi tovarăşul meu.

— Mă!... izbucni el de-odată, întorcîndu-se răstit la tovarăşul meu, care se mulţămi de astă dată să tresară şi să scape cît pe ce, dintre degete, ţigara pe care se pregătea s'o aprindă.

— Bine, Rusule, zisei eu, apucîndu-l cam de după gît, da' dacă mi-i spărie storăşul şi l-a apuca frigurile, cu cine mă duc eu păn' la Şar? l-a lasă-l şi spune-mi, stai tu singur în palaturile aistea?

www.dacoromanica.ro

— D'apoi ? şi, după un moment de gîndire, uitîndu-se ţintă la mine,—mă rog, zise el, dumneta eşti chiar ingineriul cu şuşaua ?

— D'apoi doar ţi-am spus odată, Rusule ; ce ? vrai să ţi-o spun de două ori ?

— Apoi, dacă-i aşa, cînd îi veni cu linia pe-aici, să pui să tae colţul ist de deal, că se năme peste mine, zise el, arătîndu-mi cu degetul spre drum şi drept în faţa cocioabei lui.

In unghiul repede ce făcea drumul de la apus spre miază-noapte, intra în adevăr, înalt şi ameninţător, piciorul unui deal cu povîrnişul sfărîmat, semn că dealul se lăsa încet la vale pe pătura lunecoasă de lut ce-i slujea de temelie.

— Bucuros, Rusule, zisei, uitîndu-mă la piciorul cel de deal şi dîndu-mi aerul, că mă gîndesc asupra lucrului ; după aceia scosei carnetul şi trăsei cu creionul cîteva linii fără înţeles.—Bine, Rusule, continuai eu, cu aerul celui mai desăvîrşit inginer ; bine, îţi făgăduesc c'o să caut să nu se năme dealul peste tine ; dar ia să plecăm că ne apucă noaptea ; cînd m'oiu întoarce, o să trec iar pe-aici, Rusule ; am prins dragoste de tine, şi pace.

www.dacoromanica.ro

Rusu își răsuci de astă dată amîndouă musteţile sale cele galbene și stufoase și se păru că rămîne un moment cu ochii în pămînt și gînditor; apoi, repede:

— Să mai aşteptaţi numai o ţîră, zise el, sculîndu-se, îndreptîndu-se spre uşa cocioabei lui și intrînd în lăuntru.

— Mă storăș... zisei eu cu glas înăduşit și simulînd un ghiont cătră tovarăşul meu; mă storăș... mi-ţi tămîia și parastasu...

Tovarăşul meu se mulţămi să-mi întoarcă o păreche de ochi, subt fulgerele cărora s'ar fi topit piscurile de granit ale Horebului, și era pe punctul de a formula un răspuns, subt trăsnetul căruia s'ar fi zguduit din temelie turnul Faselus; dar nu avu timp; Rusu apăru în cadrul strîmt al uşii cu amîndouă mînile strălucind de un fel de unsoare și aducînd ceva rotund și învălit între două frunze de brustur.

— Ia na colea, mă storăș, zise el punînd, fără multă ceremonie, boţul în mînile tovarăşului meu, că doar nu-ţi pleca cu mîna goală dela palaturile Rusului, continuă el, aşăzîndu-se iar între mine și tovarăşul meu.

— Cu mîna goală?... cugetai eu; nu cumva, Rusu dracului ne ia drept cerşetori?

www.dacoromanica.ro

— Şi cu ce ne dăruești tu, Rusule? ce-ai pus tu în frunzele cele de brustur?

— Ce să pun? ia o ţî' de unt dela oiţele mele. He, hei! parcă ce? crezi dumneta că Rusu-i aşa numai cu degetu'?

Şi la un moment dat, ne trezirăm, şi eu şi tovarăşul meu, cu labele unse ale Rusului, căzînd greu şi în toată lăţimea celor cinci degete răsfirate ale lor, pe spatele noastre, ca semn al unei familiarităţi, la care Rusul binevoise a se scoborî până la noi dela înălţimea darului princiar înfăţişat prin boţul de unt de oae... Şi pecetea de unsoare a Rusului, tipărită pe spatele noastre, rămase neştearsă; iar surtucele noastre, păstrînd-o ca amintire, trăiră şi murîră cu ea.

Apoi trăgîndu-mă spre el cu acea căldură de dragoste spontanee, ce se naşte la unii oameni subt imperiul băuturii:

— Mă... ingineriu... zise el, vîrîndu-şi faţa lui mustăcioasă până subt nasul meu; mă ingineriu... mi-ţi tămîia şi parastasu... şi scrîşnind din dinţi îşi înfipse ochii lui albaştri şi uşor înjectaţi până 'n fundul ochilor mei.

— Bine, Rusule, zisei eu cu răceală, proprie mie în împrejurări grele, ia să lăsăm tămîia şi parastasele pe sama popii;

www.dacoromanica.ro

de-ocamdată, şi fiindcă mă grăbesc, adăugăi sculîndu-mă în picioare, spune-mi lămurit pe unde vrai tu să taiu linia drumului? Să taiu dealul, sau mai bine să fac un zid ţapăn de piatră, care să oprească năruirea dealului?

— Ba să tai dealul.

— Bine; şi scoţînd carnetul mă făcui că însemn cu îngrijire dorinţile Rusului.

Tovarăşul meu, folosindu-se de încurcătura mea cu Rusul, o ştersese; sărise pîrlazul şi încălecase. Cînd Rusu băgă de samă că tovarăşul meu se şi suise pe cal, un fel de furie îl apucă; mă lăsă pe mine, se repezi şi sări pîrlazul. Tovarăşul meu, însă, dete călcăe epei şi o rupse de fugă.

— Mă storăş... Mă storăş... crucea şi icoana... şi se luă după el ca să-l prindă.

— Rupe-o de fugă peste deal, Axinio, zisei femeii, încălecînd şi eu repede.

Axinia zbură.

Arsei calul peste şale cu varga şi el înţelese că, de astă dată, trebuia să-mi pună la îndămînă toată iuţeala picioarelor sale; plecăi în goană. Rusu care-şi luase nădejdea dela tovarăşul meu, auzind în urmă-i tropotul calului meu, se întoarse şi se aşeză în drum aşa, ca să-mi poată

www.dacoromanica.ro

apuca din fugă calul de dîrlogi; cînd crezui însă potrivit, cîrnii puţin calul la stînga şi trecui ca vîntul; iar Rusu, în loc să apuce de dîrlogi, îmi apucă urma.

— Mi-ţi tămîia şi parastasu, îl auzii strigînd în urma mea; şi-mi închipui că trebue să se fi luat în goană după mine toate crucile şi toate icoanele; eram însă prea departe ca să mă ajungă.

Şi cînd mă gîndeam că o singură nesocotinţă a tovarăşului meu dăduse lucrului o întorsătură aşa de caraghioază !...

— Bine, rîsul moliilor, îi zisei ajungîndu-l din urmă, dracu te punea să pleci fără ştirea Rusului? Mi-ai zădărnicit toată iscusinţa mea diplomatică.

— Eram grăbit, răspunse el cu seriozitatea cea mai desăvîrşită, căci am de dus dela suprefectura de Broşteni nişte porunci la primăria din Şar.

— Bine, mă storăş, da' de m'apuca Rusu la bătae?

— Aş fi sacrificat pe altarul umanităţii 25 de parale şi aş fi pus pe Axinia să te frece cu rachiu şi cu sare; şi, mai la urmă, o bătae n'ar fi fost tocmai lucru de mirare, de vreme ce orice luptă de fineţă diplomatică se sfîrşeşte de regulă cu păruială, cînd mai ales e şi Rusul la mijloc.

www.dacoromanica.ro

— Şi untul ?

— I l-am lăsat pe prispă ca să-l trimeată Majestăţii Sale Împăratului tuturor Ruşilor, spre a-şi unge ciobotele cu el.

— Bine, şi acum, pentru toate aceste isprăvi, care vor forma una din paginile strălucite ale cavalerismului modern şi, în lipsa vre-unei Dulcinee de pripas, îţi permit să săruţi în bot pe năzdrăvana ta Rosinantă, care a ştiut cu atîta pricepere să scape din primejdie pe Don-Chijotul său.

Un şuerat puternic şi ascuţit sfîşie aerul în urma noastră. Cînd întoarserăm capu, văzurăm pe Axinia scoborînd iute şi sărind ca o ţarcă peste bolovănişul dealului sfărîmat, răsărind acum întreagă din îndoiturile lui adînci, acum numai tulpanul ei undelemniu zărindu-i-se pe deasupra: ai fi zis că se luptă cu înecul împotriva unor valuri, care se trudeau s'o înghită.

— Ş'ai scăpat cu gîtul nesucit, şopîrla naibii ? îi zisei eu cînd fu aproape de noi.

— D'apoi, zise ea gîfîind, parcă mă tem eu de Rusu ?... şi roşie ca un rac fiert,— ufff... făcu ea, ştergîndu-şi sudoarea de pe frunte cu basmaua ei groasă cu horbotă lată pe margini.

— D'apoi de cine, dracu, te temi tu

www.dacoromanica.ro

fa? Cînd tu eşti în stare să te mistui din ochi ca argintul viu, parc'ai avea chitia lui Aghiuţă pe cap? Doar numai Ochilă şi Lungilă din poveste să-ţi poată veni de hac, cît de iute scaperi tu din picioare!

— O! Pîrli-l-ar para focului, mustăciosu' dracului; nu v'am spus eu?

— De spus ne-ai spus tu; dar tot mi se pare că musteţile Rusului te cam gîdilă pe la inimă...

— Da' ducă-se pocnitului cu musteţile lui cu tot, şi să gîdile cu ele pe cine-o mai gîdilit. Las' să se mai lege el de mine, că de nu-l fac alb!... şi roşie ca racul fiert şi ştergîndu-şi într'una sudoarea depe frunte cu basmaua ei groasă, ţesea iute din picioare, mergînd alăturea cu noi.

— Da' ştiţi nevoastră că n'ajungem în ia'sară la Şar? zise ea într'un tîrziu.

— Ei bine, ne-om opri undeva; mai este vr'un sat păn'n Şar?

— Mai trecem prin Păltiniş şi prin Panaci.

Soarele scăpăta spre apus şi umbrele lungi ale munţilor din stînga noastră înaintau încet pe vale înspre munţii dimpotrivă, trăgînd pe pămînt o nesfîrşită şi

www.dacoromanica.ro

capriţioasă linie de umbră frîntă, tivită cu lumină. Peste înălţimile aeriene din dreapta noastră, frămîntate de văi adînci, ca peste o mare cu valuri încremenite, se întindea feeric şi fără sfîrşit o reţea imensă şi fin ţesută din flacările roşietice ale apusului. Un vînt uşor legăna molatec coamele despletite şi plîngătoare ale mesteacănilor blonzi cu trunchiuri de argint. In iarba înaltă şi de un verde gîngaş, aceiaşi suflare săpa unde fugătoare şi înflorite ; pe nota domoală şi adîncă a unei orgi colosale, se ridica de pretutindeni, în văzduhuri, şi se perdea în depărtările albastre, un murmur tainic şi neînţeles. Pe calea-i lungă şi fără sfîrşit, Neagra luneca pe lîngă noi cu undele-i grăbite şi etern murmurătoare... Şi cel mult dacă o rază rătăcită din apusul înflăcărat mai arunca un strop de lumină peste luciul ei cuprins de umbră... Mergeam tăcuţi, iar umbrele noastre, însoţindu-ne pe dreapta, îngînau, cu paşi de urieş, cadenţa leneşă a mersului nostru. Şi cine ştie, dacă înseşi sufletele noastre nu se molipsiseră de o simţire mai cucernică... Cel puţin Axinia, îşi strînsese basmaua în geantă, mişcările ei iuţi se domoliseră, privirile ei neastîmpărate lunecau larg pe

www.dacoromanica.ro

împrejurimi şi, cu amîndouă mînile ei mici încleştate pe baera de dinainte a gentei, cu pasul ei mărunt şi fin, se conforma, în mod inconştient, după mersul meditativ al cailor noştri...

— Cale bună, bade Gheorghe, o auzirăm noi strigînd deodată către un romîn, care tocmai trecea pe lîngă noi, mînînd boii din carul deşert.

— Mulţămim d-tale, jupîneasă Axinie; da 'ncotro?

— Ia pănă'n Şar cu 'mnealor. Da' lelea Catrina a hi acasă?

— Apoi acasă, că n'am mai luat-o.

— Da' 'ncotro bade Gheorghe?

— Ia pănă'n iarmaroc să prefac işti bouleni.

— Da' ori ne-a primi lelea Catrina să mînem la 'mneaei în ia'sară?

D'apoi va primi că doar sîntem oameni...

— Foarte mulţămim, bade Gheorghe, zisei eu; cînd ne-om întoarce, o să dăm iar pe la dumneta, cred că te-om găsi acasă.

— Poftiţi cînd îţi vra, şi noroc bun, zise el îndemnînd boii şi plecînd.

— Foarte mulţămim şi drum bun răspunsei, despărţindu-ne.

www.dacoromanica.ro

Un popas

Pe înoptate, ajunserăm în Păltiniș. Casele, rar semănate pe amîndouă lăturile drumului, începuseră a dormita în mijlocul ogrăzilor largi împrejmuite cu garduri de răzlogi în zig-zag; iar pe lîngă focurile aprinse mai de-oparte, și ale căror flacări roșietice jucau capriţios în întunericul împrejmuitor, stăteau cei de casă, pregătind cina de sară. Aninat de o cujbă înaltă, atîrna nemișcat, de-asupra focului, ceaunul negru într'o bae de flacări; un cîne cu urechile ascuţite și isteţe, conștient de locul ce-l ocupa în familie, stătea și el culcat în apropiere, cu botul pe labe și cu ochii ţintă la foc; un copil cu un băţ lung, mai mult de joacă, scormolea de departe jăraticul, și o puzderie de scîntei se rîdica, topindu-se în văzduhul înalt și întunecos...

— Jupînească Catrină, jupînească Ca-

www.dacoromanica.ro

trină! auzirăm de odată pe Axinia strigînd.

Cînd întorsei capul, o zării prin întuneric, acăţată de un gard de răzlogi şi suită pe el ca pe o scară.

— Jupînească Catrină, jupînească Catrină! şi cu pumnul ei mic bătea repede într'un răzlog, care răsuna înăduşit; jupînească Catrinăăă!...

— Da' cine mă strigă? auzirăm noi un glas de femee întrebînd din întuneric, fără a se apropia.

— Eu, jupînească Catrină, Axinia dín Gura Borcii. Duc pe doi boeri pănă'n Şar, şi'am înoptat aici; ne-am întîlnit în drum cu badea Gheorghe, şi'o zis să venim să mînem în ia'sară la 'neata.

— D'apoi că vi'ţi duce 'neavoastră, jupînească Axinie, în altă parte, că eu n'am unde să vă culc, răspunse ea scurt, înţepat şi mînios.

— Nu te supăra, jupînească Catrină, zisei eu, că nu-i nime de vină; ia, badea Gheorghe al dumitale o crezut c'are să-ţi fie urît singurică în ia'sară; păcat că nu ne primeşti; cînd ai şti ce oameni de treabă sîntem!...

Drept răspuns auzirăm o uşă trîntindu-se.

www.dacoromanica.ro

— Ei, sfîrleaza dracului, ai pus-o de mămăligă cu badea Gheorghe şi cu lelea Catrina ta! Unde, dracu, mînem noi în ia'sară?

— Da' las c'om găsi noi...

— Da', adică dece nu ne-a fi primit, fa Axinio?

— Da' mînca-o-ar jernii; parcă crezi 'neata că doarme singură, cînd nu i-i omu'acasă?

— Da?... Atunci să mergem în altă parte.

Cîrnirăm caii şi întrarăm într'o ogradă, care de-o-camdată părea pustie; înaintînd însă puţin, zărirăm la o parte un masiv de umbră. Era o casă. O lumină slabă ţîşnea din loc în loc prin pereţii ei şi, dacă această lumină ar fi fost mai puternică, ai fi crezut că arde casa pe dinlăuntru. Un cîne se însărcină să vestească pe cei din casă, despre sosirea noastră. Uşa se deschise largă, şi un flăcău voinic se arătă în privazul ei luminat.

— Buna vremea, voinicule, zisei eu apropiindu-mă; bucuroşi la oaspeţi?

— Mulţămim dumneavoastră, bucuroşi, poftim, răspunse el alungînd cînele.

Descălicarăm.

www.dacoromanica.ro

Eu şi tovarăşul meu intrarăm înlăuntru ; Axinia rămase la cai.

Pe o vatră mare, plină cu jăratec, subt un horn grosolan, aşezat pe un pop de stejar, un flăcăuan cu pieptul gol şi puternic, cu faţa rumănă şi plină de sudoare, pălea o mămăligă uriaşă. Un capăt de luminare de său, înfipt într'un poponeţ de lut, şi cu mucul mai înalt decît flacăra, mijea pe o masă asemenea unui trunchiu de căsăpie ; de jur împrejur pe lîngă păreţi, goale, unsuroase şi aşezate pe picioare de lemn bătute în pămînt, se întindeau nişte laviţi înguste. Bîrnele de brad, din care erau duraţi păreţii fără fereşti, îşi arătau pe alocurea goliciunea lor rotundă şi afumată de subt o lipitură coşcovită de lut galbăn, mînjit, odată, cu var. In cotlonul dintre horn şi păretele despre uşă, un teanc scorojit de piei miţoase de oae stătea înghemuit şi umplea casa de un miros pătrunzător de stînă. Cînd mămăliga fu gata, flăcăul o răsturnă fierbinte pe o masă mai mică şi rotundă, ce se afla în mijlocul casei. Celălalt flăcău scoase de subt laviţă nişte ceapă, ucise pe masă cu un petroiu nişte sare, aduse nu ştiu de unde o scafă de lemn plină cu brînză şi, poftindu-ne şi pe noi,

www.dacoromanica.ro

începurăm a mînca. Fără multe marafeturi, făcurăm cinstea cuvenită cinei frugale a flăcăilor; iar Axinia, intrînd cu tarniţele şi cu poclăzile dela cai tocmai la timp, putu şi ea să nu rămîe de căruţă.

Cina fu scurtă. Greul însă începea de aici înainte: erau unele probleme de călătorie, foarte încurcate, pe care însă tovarăşul meu le dezlega cu o iuţeală şi o îndemînare fară seamăn: aşa, de pildă, fu de ajuns ca somnul să-i facă chip pe la gene, spre a-l vedea, numaidecît, aşăzînd în lung o tarniţă pe una din lăviţi, potrivindu-şi în scobitura ei, plină cu o pernă vîrtoasă, capul său mic şi ţuguet, întinzîndu-şi, ca o rîmă, firul subţire şi lung al persoanei sale pe laviţa prea lată pentru dînsul, acoperindu-se pănă peste nas cu una din poclăzi, şi într'o clipă adormind. Tovarăşul meu era o alcătuire fericită în puterea cuvîntului. Axinia umflă şi ea o pocladă şi o pernă fără să zică nimic, eşi din casă şi se făcu nevăzută. Cît despre mine care, cînd e vorba de somn, am de împăcat o sută de ochi, chibzuiam un loc pentru acest soiu de moarte vremelnică. Lăviţile erau prea înguste pentru mine şi mă hotărîi, deci, să mă culc jos la pămînt.

www.dacoromanica.ro

— Măi băeţi, întrebai eu pe flăcăuani, da' o leacă de fîn nu s'a găsi pe la voi?

— Ba s'a găsi, cucoane, cum să nu se găsească?

Şi fără altă vorbă, eşi din casă unul din ei şi, peste cîteva minute, se întoarse cu coşcogea sarcină de fîn. Desfăcui fînul în o pătură groasă, jos în mijlocul casei, pusei şi eu o tarniţă drept căpătăiu, mă lungii pe mirositorul meu aşternut, mă învălii cu poclada rămasă, închisei ochii mei şi chemai somnul. Cei doi băetani se şi lungiseră cu faţa 'n sus şi cu pepturile desfăcute pe locurile depe lăviţi rămase slobode.

Stînsesem lumînarea demult, şi somnul, cu ameţitoarele lui mîngîeri, căuta să amorţască şi să închege cursul din ce în ce mai încet al gîndurilor mele. Eram, poate, pe punctul de a păşi în adînca linişte a somnului, dar mă opri o clipă zgomotul îndesat şi răguşit, ce-l făceau nişte picături, parcă de ploae, ce-ar fi căzut de sus, rar şi îndesat pe poclada, cu care eram învălit. Poate că afară ploua în adevăr şi, de prin acoperemîntul spart, picură înăuntru. Se poate... In tot cazul, scosei mîna de sub învălitoare şi, pipăind căutai să mă încredinţez... nici urmă de

www.dacoromanica.ro

udeală... şi, totuşi, picăturile nu încetau de a cădea peste mine din ce în ce mai des... Poate că vechimea lucra şi noaptea la desfiinţarea coşmoagei, în care mă adăpostisem, şi lutul din coşcovituri cădea peste mine în mici fărămături... Se poate. Scosei mîna de subt învelitoare şi căutai să mă încredinţez... Nici o urmă zdremţuroasă!... Şi, totuşi, micile fărămături nu încetau de a cădea peste mine din ce în ce mai des. O beldie mai îndrăzneaţă din fînul, pe care mă culcasem, mă înţepă, parcă, la ceafă; întorsei mîna, mă scărpinai şi impresia înţăpăturii dispăru. N'apucai bine să-mi aşăz mîna la locul ei subt învelitoare, şi înţepături simţii subt genunche şi pe la subţiori... Aproape în acelaşi timp, altele mă arseră în spate, pe piept şi după ureche... Şi ar fi trebuit să am o sută de unghii, spre a-mi putea apăra părţile atacate. Ca culme, simţii pe lungul nasului şi pe curmezişul frunţii mele, urma gîdilitoare a unui mers uşor şi grăbit...—O călătorie pe nasul meu? Iată, în adevăr, ceva cu totul original, cugetai eu. Şi nu mă dumeriam, de o camdată, care să fi fost natura fiinţelor silfice, ce lunecau atît de ideal pe căile fără de urmă ale frunţii şi ale nasului meu... Sării ars şi aprinsei capătul de lumînare...

www.dacoromanica.ro

Privelişte a ce se înfăţişă ochilor mei, îmi deşteptă în suflet şi groaza şi admiraţia. Intreg păretele din preajma culcuşului meu dispăruse subt negre şi nesfîrşite legiuni de ploşniţi late şi pînticoase care, în pas de voe, urcau la deal drumul bagdadiei; şi, de oarece ploşniţele trebue să fie mai vechi decît omenirea, mi'nchipui că meşteşugul şi înţelepciunea lor războinică trebue să fi slujit de noimă măestriţelor alcătuiri ale armatelor omeneşti. In adevăr, aproape de bagdadie, cîţiva din ploşniţoii cei mai iscusiţi erau trimeşi în recunoaştere şi, pipăind drumul, deschideau marşa neguroasei armate; în frunte şi pe flancurile legiunilor, se ţineau alţi ploşniţoi negri, graşi şi pînticoşi, care păreau că se bucură de înalte grade erarhice; iar duiumul armatei, în lungi, tăcute şi negre şiruri, urca la deal încet şi cu pas chibzuit; rezervele, care se ţineau la urmă, erau alcătuite din tineretul blond şi roşietec al naţiunii, înşiruit, şi el, după vrîstă, aşa încît la coada urdiei furnica iute şi neastîmpărat o sumedenie de ploşniţi mici cît gămălia boldului, prin a căror piele subţire transpira sîngele roş şi nemistuit încă, pe care-l supseseră cu o zi mai înainte. Ajunse la

www.dacoromanica.ro

bagdadie şi în dreptul poclăzii mele, ploşniţele, cu o neînchipuită iscusinţă, păreau că calculează perpendiculara şi, cu o preciziune matematică, dîndu-şi drumul de sus, cădeau drept peste învălişul meu. Numai atunci îmi putui da sama de picăturile îndesate, ce căzuseră din pod asupra mea, şi nu-mi rămase decît admiraţiune pentru iscusinţa, cu care aceşti mici, negri şi crînceni duşmani de noapte ştiuse să lese drumul anevoios al culcuşului meu de fîn, pentru drumul strategic al bagdadiei... Oricum, umflai tarniţa şi poclada şi eşii afară... Iar „visătoarea nopţii regină", care în drumul său etern plutea pe săninul adînc al cerurilor, avu de astădată prilejul să mă privească, din înălţime, în haina pe care nimeni n'o poate lua omului din spate; iar cînele de gazdă, drept pe picioarele de dinainte, se uita la mine cînd cu un ochiu, cînd cu altul, neputîndu-şi da samă pentruce-mi vînturam eu aşa de desnădăjuduit bulendrele în aer... Mă îmbrăcai şi, de nu mi-ar fi fost gîndul plin de ploşniţi, cine ştie dacă nu m'aş fi apucat să fac mărturisiri de dragoste „reginei blonde a nopţilor", de oarece prea galeş şi prea trist se uita la mine din înalta împărăţie a

www.dacoromanica.ro

umbrelor. Găsii însă mai nimerit să plănuesc un loc, unde să-mi pot sălăşlui, pentru ce-mi mai rămînea din noapte, zvînturata mea persoană.

— Măi Tărcuş sau Grivei, zisei, adresîndu-mă cînelui ; fiindcă tu eşti singura fiinţă din univers, care cunoşti nefericirile mele din noaptea aceasta, fă bine, te rog, şi-mi arată drumul spre vre-o căpiţă de fîn oarecare, de vreme ce tu trebue să ţii un catastih în regulă de toate culcuşurile mai călduroase din ograda stăpînilor tăi. Şi blînd îl netezii pe cap ; iar el, scheunînd uşor, dădu repede din coadă şi părea că se sileşte să priceapă înţelesul vorbelor mele. Cum însă nu ştiam nici unul limba celuilalt, nu ne puturăm înţelege şi căutai, deci, să es singur din încurcătură. Mă îndreptai aşa dar spre un masiv rotund de umbră, care părea a fi o căpiţă de fîn. Nu mă înşelasem. Fără să mai stau pe gînduri, dădui brînci căpiţii şi-o răsturnai.

— Ho, boală ! auzii de-odată, de subt fînul răsturnat, un glas subţire şi spăriet.

Şi într'o clipă, Axinia răsări drept în picioare în mijlocul vrafului de fîn.

— Ptiu! ucigă-te crucea; da' aici ai fost, sfîrleaza dracului ?

www.dacoromanica.ro

— Da 'neta ai fost? zise ea, scuturîndu-şi repede depe cap şi depe umeri fînul ce se acaţase de ea; am chitit că-i v'o boală de jită.

— Bine, bine, c'ai chitit, şopîrlă nebotezată; acum, însă, fiindcă nu-s nici boală, nici jită, ia să împărţim căpiţa 'n două şi să dormim.

— Da' ghine, 'neata nu te-ai culcat înuntru?

— Din lăuntru,—în lăuntru m'am culcat eu; dar m'am răsgîndit şi, în loc să dorm cu ploşniţile în casă, mai bine dorm în fîn afară, alături cu tine.

Nu mîntuisem încă de regulat noul meu culcuş şi cînd mă uitai, Axinia şi dispăruse subt o pătură groasă de fîn.

— Fa Axinio, zisei eu culcîndu-mă şi trăgînd fînul peste mine, să nu cumva să horăeşti, că te-asvîrl din fîn, de nu te zăreşti.

Şi fînul de peste Axinia tresări uşor subt mişcarea de *echilibru*, ce căuta să şi-o dea ea pentru dormit.

— Da' ce? ai şi adormit, diavol împeliţat.

Nici o mişcare, nici un răspuns...

Nu răsărise încă soarele, cînd intrai în casă şi aprinsei lumînarea. Tovarăşul

www.dacoromanica.ro

meu şi cei doi flăcăuani dormeau încă duşi, fără a se fi urnit de cum îi lăsasem de cu sară. Nu ştiu ce se va fi fost petrecut subt poclada tovarăşului meu; în schimb, însă, pe piepturile desfăcute ale celor doi flăcăuani şi pe feţele lor aburite de somn, mii de ploşniţi negre şi cu pintecele sătul stăteau nemişcate şi mistuiau în tihnă cina lor de cu noapte. Cînd lumina le atinse ochii lor obosiţi, poate de nesomn, începură a se urni încet şi greoiu şi a se îndruma, într'o nesfîrşită urdie neagră, către tăinuitele lor chilii de subt coşcoviturile lutului depe păreţi.

— Hei! scumpul meu, zisei apucînd pe tovarăşul meu de un picior şi trăgîndu-l jos; ia deşteaptă-te din somnul tău de veci, căci trîmbiţa învierii a doua a sunat demult.

Se sculă pe jumătate, se frecă la ochi şi, cînd văzu lumînarea:

— D'apoi că doar n'o fi eşit bunicămea din groapă să horhăesc eu pe dealuri cu noaptea 'n cap.

Şi fără să mai zică ceva, se trînti furios înapoi, trase poclada pe el, se întoarse cu faţa la părete şi se pregăti din nou de dormit.

— Te înşeli, scumpul meu, zisei şmun-

www.dacoromanica.ro

cindu-i poclada depe dînsul; bunică-ta a eşit din groapă demult, şi cel ce judecă viii şi morţii a şi trecut-o în ceata sfintelor capre depe ceia lume; hai, scoală-te să plecăm.

N'avu ce face. Cu o resignare de martir se sculă pe jumătate şi rămase un moment ca buimac pe marginea patului, cu picioarele jos.

— Mă rog, zise el desmeticîndu-se şi scărpinîndu-şi cu dreapta iute şi îndesat umărul stîng, mă rog, ce vra să zică asta?

— Asta vra să zică, scumpul meu, că eu ţin cu orice preţ să mai rămînă cîteva, macar, din picăturile sîngelui tău şi pentru negrii tăuni din fundul tartarului, cătră care în curînd vei păşi.

— Breee!... Da' de dimineaţă a mai început a se'nvîrti moara lui Tudoran cea pustie!...

— Dimpotrivă, eu cred c'a început prea tîrziu: ia priveşte.

Şi apropiind lumînarea, arătai spre piepturile desfăcute şi negre ale celor doi flăcăuani.

Rămase ca trăsnit; apoi, iute şi fără să mai zică ceva, o rupse de fugă pe uş'afară. Iar după cîteva minute, dădui peste el după casă, făcînd ziua ceia ce

www.dacoromanica.ro

eu făcusem noaptea... şi tot în prezenţa lui Tărcuş.

Axinia înşeuase caii, flăcăuanii se sculaseră şi noi eram gata. Voii să plătesc ceva pentru găzduire.

— Mulţămim dumneavoastră, zise flăcăuanul cel mai mare neprimind banii, să mergeţi sănătoşi şi mai poftiţi cînd v'iţi întoarce.

— Mulţămim dumneavoastră, flăcăilor, zisei eu încălecînd; mai rămîneţi sănătoşi.

— Să mergeţi şănătoşi, răspunseră amîndoi într'un glas.

Plecarăm.

Dimineaţa era rece şi o pătură groasă de rouă argintie acoperea împrejurimile verzi. O linişte şi o tăcere solemnă stăpînea întreaga fire. Neguri albe se rîdicau spre văzduhuri din văile depărtate şi adînci; iar subt răceala aerului de noapte, respiraţia vie şi călduroasă a apelor Negrei aburea ernatic, trăgînd o brazdă sură de ceaţă mişcătoare între malurile ei curate de prund cu multe feţe.

Tovarăşul meu mergea zgribulit şi cu gulerul dela venghercă rîdicat peste urechi; Axinia sprintenă ca o ţarcă şi împrospătată de răcoarea dimineţii, de-abia

www.dacoromanica.ro

atingea pămîntul cu pasu-i grăbit şi uşor. Cît despre mine, potrivit felului meu, şi adăpostit subt mantaua mea binecuvîntată, dădusem frîu slobod ochilor şi gîndului spre a rătăci în sînul imensei nemărginiri, aurite de întăile raze curate ale unui soare tînăr.

Soarele era la prînz cînd ajunserăm în Panaci. Nu ne oprirăm aici, subt umbra unui fag depe marginea drumului, decît spre a mai răsufla caii. Cînd fu soarele de-amiază, sosirăm în Neagra Şarului sau Dorna romînească, ţinta călătoriei noastre. Aici întîlnirăm pe Halunga.

— Da... ? zise Halunga văzîndu-ne; şi restul întrebării îl înlocui prin cele cîteva semne ale ochilor, ale sprîncenelor şi ale degetului său cel cu inel de aur.

Căci, în paranteză vorbind, Halunga era omul cel mai monosilabic din cîţi există pe pămînt; la dînsul o silabă plătea cît o frază, şi un semn al arătătorului său cu inel de aur cuprindea, de multe ori, întreaga lui gîndire. Trebuia să fi trăit cu dînsul mult, ca să-l înţelegi... Eu îl înţelegeam, căci trăisem mult cu dînsul.

— Dela Piatra peste munţi, răspunsei eu aproape în acelaşi stil.

— Hai !... şi plecă înainte, făcîndu-ne

www.dacoromanica.ro

semn să-l urmăm. Peste un pătrar de ceas furăm la prietinul nostru comun, un negustor din Piatra, aşezat vremelnic în Şar. Trei zile stăturăm pe loc, şi oricine îşi poate închipui că în aceste trei zile învăţai dela Halunga tot rostul, toate chiţibuşurile şi toate şiriclicurile plutăriei.

Şi fiindcă Halunga era acel care jucase hora Unirii în mijlocul Bistriţii cu apa până la brîu, tot el acela care înfiinţase în Piatra, cu *Te-deum*-uri şi aghezme, pitării şi căsăpii naţionale, tot el acela care pusese temeliile societăţii, tot naţionale, de exploatare a pădurilor subt foarte naţionalul nume de „Plutaşul", — urmează deci că tot lui Halunga avea să i se întîmple o foarte hazlie, dar totuşi foarte naţională nenorocire.

Era într'o Duminică ; şi, fiindcă locul de petrecere şi de adunare în zile de sărbătoare e crîşma, şi mai ales fiindcă crîşmarul din Şar era Romîn şi nu jidan, urmează că, împins de curiozitate şi îndemnat de Halunga, mersei şi eu la crîşmă, desigur nu pentru a bea, ci pentru a vedea adunată la un loc ţărănimea muntelui.

Şi cine nu cunoaşte pe Halunga în Şar!

— Noroc bun, bade Filipe, zise Halunga întrînd urmat de mine, în crîşma plină de ţărani.

www.dacoromanica.ro

— Foarte mulţămim, domnule Halunga, răspunse crîşmarul, un Romîn cu ochii mici şi vicleni.

Şi Halunga, uitînd de mine, se legă numaidecît în vorbă, cînd cu unul, cînd cu altul; iar eu, cu mînile la spate şi neştiind tocmai hotărît ce să fac cu persoana mea, schimbam piciorul de razim cînd pe dreapta, cînd pe stînga, şi căutam să-mi dau o înfăţişare pe cît se poate mai puţin ridiculă; şi oricît făceam eu pe importantul, totuşi ţăranii, deştepţi şi ironici cum sînt ei, mă trăgeau cu coada ochiului şi-şi căutau înainte de băut rachiul lor prost din pahare mari de vin... La un moment dat, uşa se umplu cu pîntecele şi peptul unui fel de Goliat care, întrînd înăuntru şi înaintînd printre ţărani, părea că înoată cu umerii în afară peste un furnicar de cămeşi albe şi de chimiruri late. Ras chiar atunci, cu musteaţa neagră şi puternică, rumîn la faţă, cu ochii negri, vioi şi isteţi, era tipul Romînului în floarea vîrstei şi a frumuseţii... Acesta era vestitul Ilie Marcu, al căruia cal bea rachiu, rodea păstramă şi cunoştea geografia amănunţită a muntelui mai bine decît un autor de cărţi didactice ;

www.dacoromanica.ro

cel puţin calul lui Ilie Marcu ducea, necîrmuit, pe stăpînul său la toate stînele, la toate cherestelele, la toate tîrlele, la toate primăriile şi, mai ales, la toate crîşmele muntelui, cuvînt pentru care lua parte la toate companiile geodezice şi de triangulaţie.

— Buna ziua, Marcule, îi zise Halunga, cum îl văzu întrînd.

— Foarte mulţămim, domnule Halunga, răspunse Marcu. Şi o strîngere de mînă verde şi romînească se schimbă între amîndoi. Această strîngere de mînă îi fu fatală lui Halunga.

— Măi Filipe, zise Marcu crîşmarului, o ocă de rapciu. Pănă ce crîşmarul să aducă la îndeplinire porunca, Halunga mă făcu cunoscut lui Ilie Marcu. Aceiaşi strîngere de mînă şi aceiaşi nenorocire mă pîndea.

Rachiul se aduse şi trei pahare mari se umplură.

— Ia poftiţi, zise Marcu, dîndu-ne fiecăruia cîte unul, şi-ţi cinsti cîte-o ţi' de rapciu.

Şi te împingă păcatul să nu primeşti cinstea Romînului... Şi bietul Halunga, care nu punea rachiu pe limba lui să-l fi tăet, fu nevoit să ia paharul.

www.dacoromanica.ro

— Bine-am găsit, Marcule, zisei ciocnind paharul cu el şi cu Halunga.

— Bine-aţi venit, răspunse el ; şi dădu paharul de duşcă.

Eu şi Halunga ne mulţămirăm a ne muia buzele în rachiul din pahar, ca într'o adevărată infecţie ; dar Marcu nu înţălegea lucrurile astfel : cu „ia mă rog", cu „bine-aţi venit", cu „bine-am găsit" şi eu şi Halunga furăm siliţi să golim paharele pănă la fund. Şi în timp ce Ilie Marcu se părea că bea apă, nouă ni se părea că înghiţim flăcări.

Cînd mă uitai la Halunga, cît pe ce să mă bufnească rîsul : roş ca un rac fert, cu ochii bulbucaţi, strălucitori şi înotînd în lacrimi, părea că înghiţise o stamboală de jăratic ; voia, parcă, să spună ceva, dar din lapidar, cum era, devenise cu totul monosilabic şi, oricît de obicinuit eram cu crîmpeele lui de cuvinte, mă simţeam, de astădată, în neputinţă de a-i înţelege silabele despărţite prin reticenţe ; avea parcă aerul să-mi facă mie şi lui Ilie Marcu o lecţie de silabisire.

Tocmai lucru mare nici eu nu plăteam, mai la urmă ; totuşi, mai tare decît Halunga, îmi păstram întrucîtva, victorios, per-

www.dacoromanica.ro

pendiculara persoanei mele pe pămîntul, care mi se părea că se îmbătase şi, într'un danţ fantastic, se învîrtea cu mine, cu Ilie Marcu, cu Halunga, că ţărani, cu tejghele, cu uşi, cu fereşti, cu pastrama depe cuele corzilor şi cu un motan, ce dormea colac într'un colţ, la picioarele unui sac cu făină.

„Ce dracu, cugetam eu, cuprins de vîrtejul rotaţiunii universale, oare să fi scăpat de Ioń Rusu, numai ca să dau peste Ilie Marcu ? Oare Dumnezeu n'a avut altă grijă, decît să umple văile munţilor săi cu mustăţi, cu şipuri, cu rachiu şi cu stomahuri de tinichea ?"

Şi în ciuda şi în desgustul meu pentru toate crîşmele naţionale cu rachiu patriotic, îmi venea să iau pe Halunga de picioare şi să dau în capul lui Ilie Marcu ; găsii însă mai nimerit să-l apuc cam de după spate şi să ies cu dînsul afară, spre marea indignare a lui Ilie Marcu, care băgă de seamă, în cele din urmă, că-şi pusese boii în plug cu nişte netrebnici. Trebnici sau netrebnici, lăsarăm pe Ilie Marcu la crîşmă cu părerea lui cu tot ; iar noi, cam pe două drumuri, ne îndreptarăm spre casă.

www.dacoromanica.ro

Cum ajunserăm acasă, gazda noastră, o tîrgoveață foarte drăguță, ne legă la cap cu cîte o grimea albă muiată în apă rece și porunci să ni se dee cîte o cafea neagră fără zahar. Un somn de cîteva ceasuri ne readuse la starea de mai înainte. Adouazi trebuia să plecăm, și tovarășul meu a cărui deviză era „non bis in idem" se puse cu picioarele în prag și declară că, cu nici un preț, nu se mai întoarce pe unde venise.

Eu însumi, de altmintrelea, aș fi dorit să mă întorc pe plută. Timpul însă fiind secetos, Bistrița trebuia să fie mică și drumul pe apă, prin urmare, greu și primejdios. Totuși față cu hotărîrea nestrămutatului meu tovarăș, trebui să înclin pentru drumul pe apă ; dar fiindcă dela Dorna nu mersesem niciodată cu pluta pân'la Piatra, cerui oarecare lămuriri dela Halunga în privința greutăților și primejdiilor, ce le-aș fi putut întîmpina.

— Hm ! făcu el după un moment de cugetare... greu... la Colțul Acrei... apă mică... Hm... pe clește nu.. la Chei... la Toance.

Și deși înțelegeam perfect ceiace voia să-mi spună Halunga, totuși el în dorința

www.dacoromanica.ro

lui, de a nu lăsa nimic nelămurit în mintea mea, scoase basmaua din buzunar, o răsuci într'nn ciciulete pe care-l întinse în toală lungimea lui pe masa din mijlocul casei, şi:

— Neagra Şarului, arătă el străbătînd toată lungimea ciuciuletelui de basma cu arătătorul lui cel cu inel de aur.

Scoase din buzunar un carnet şi-l puse perpendicular pe capătul dela vale al basmalei răsucite, mai adăugînd la lungimea carnetului său şi lungimea unei creion.

— Bistriţa, zise el, aşezîndu-le frumos şi în linie dreaptă cu degetele-i albe şi iuţi de scamator.

Şi pănă ce să-mi răsucesc eu musteaţa, zîmbind faţă de chipul intuitiv cu care Halunga se silea să vîre în capul meu firea lucrurilor, pănă ce să-mi pun mînile la spate şi să mă dau mai aproape de masă, prefăcîndu-mă că urmăresc lămuririle date de el cu mare băgare de seamă, Halunga îşi smulse din picioare botinile şi colţunii.

— Colţul Acrei, zise el, aşezînd curmeziş, în raport cu vîrful creionului, unul din colţuni. He, hei !... trebue plutaş ; pe cleşte... te duci.

www.dacoromanica.ro

Şi celălalt colţun, întins în linie dreaptă, arătă o parte din mersul drept şi slobod de orice primejdie al Bistriţei...

— La Chei... continuă el, aşezînd la capătul colţunului din urmă amîndouă botinele paralel una lîngă alta şi lăsînd între ele un spaţiu îngust...—numai deamiază se vede soarele.

Iar la o mică depărtare de vîrful botinelor şi drept înainte îşi puse pălăria.

— Toancele... iac'aşa... iac'aşa... zise el frămîntînd aerul cu mînile spre a-mi arăta cum, adică, fierbe, se sfarmă şi se pulverizează apa în lupta sa cu stîncile crescute din pămînt pănă peste luciul ei.

Şi înhăţîndu-mi fără veste pălăria din mînă...

— Aici-s Chetroşii, zise el aşezînd-o la locul cuvenit.

Inhăţai şi eu depe pat mantaua mea cea mare şi trecînd iute la spatele lui Halunga i-o aruncai în cap, îl înfăşurai repede în ea şi îl cuprinsei puternic în braţe...

— Săriţi ! oameni buni, săriţi că s'a înecat Hulunga ! Incepui eu a striga cîtu-mi lua gura, cutreerînd odaia cu el în braţe.

— Mă... Mă... Mă... nebunule, îl auzeam strigînd de subt manta cu glas răguşit.

www.dacoromanica.ro

— Săriți! continuai eu și mai tare, neslăbindu-l din brațe.

Deodată ușa se deschise și drăguța noastră gazdă năvăli repede în odae.

Da' ce e? Ce s'a întîmplat? întrebă ea speriată.

— Săriți! că s'a înecat Halunga.

— Da?

Și un hohot de rîs o apucă, cînd văzu ivindu-se de subt manta picioarele goale ale lui Halunga.

— Mă, nebunule!... zise Halunga, cînd scăpă de subt manta cu părul vîlvoiu... Mă, nebunule!

Și repezindu mă la masă începui a lua iute și pe rînd lucrurile depe ea și a le trînti de pămînt la picioarele gazdei noastre, care și ștergea cu batista lacrămile rîsului.

Na, ziceam eu la fiecare trîntitură. Na! iaca Colțul Acrei, iaca Toancele, iaca Cheile Bistriței, — cît despre Chetroși, care erau închipuiți prin pălăria mea, îi lăsăi în pace, aninîndu-i în cui.

— Da' bine, ce-ați pățit creștinii lui Dumnezeu? întrebă încă odată gazda noastră cu fața înflorită de rîs.

— Mă, nebunule... repetă Halunga... și,

www.dacoromanica.ro

culegîndu-şi lucrurile depe jos, se puse pe un scaun şi începu să se încalţe...

Adouazi suindu-ne pe plută plecarăm la Piatra.

---

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

	Pag
Spre mînăstiri	5
Dela Văratic la Săcu	22
La Agapia	52
Spre Pipirig	69
Hălăuca	82
In valea Sabasei	113
Pe Şeştina	140
Jupîneasa Zamfira	184
Ion Rusu	202
Un popas	225

www.dacoromanica.ro

Editura „Viața Romînească" S. A. Iași

P. ANDREI
Problema Fericirii . . . . Lei 10

DEMOSTENE BOTEZ
Floarea Pămîntului . . . Lei 10
(operă premiată de Academie)

ROMULUS CIOFLEC
Lacrimi Călătoare . . . . Lei 10

MIHAI CODREANU
Cyrano de Bergerac (versiune în romîneşte) . . . Lei 15
Cîntecul Deşărtăciunei . . „ 8
Statui, ediția II . . . . . „ 10
(operă premiată de Academie)

C. DAENELL
Statele Unite din America . Lei 6

PR. C. DRON
Ce vor țăranii? . . . . Lei 6

G. GALACTION
Răboji pe bradul verde . . Lei 9

GOETHE
Campania în Franța . . .
(Traducere de P. Pîrvescu) Lei 15

A. GOROVEI
Cruzimi . . . . . Lei 15

PAN. HALIPPA
Flori de Pîrloagă . . . . Lei 8

C. HOGAŞ
In munții Neamțului . . Lei 15
Amintiri dintr'o călătorie. Lei 15

G. IBRAILEANU
Note şi Impresii . . . . Lei 12
Ediție de lux . . . . . „ 26

ANA CONTA-KERNBACH
Boabe de mărgean . . . Lei 12

JEAN BART
(Eugeniu P. Botez)
Jurnal de bord . . . . Lei 28
Datorii uitate . . . . Lei 12

IORGU IORDAN
Diftongarea lui e şi o accentuați în pozițiile ă, e, un vol. 360 pag. . . . . Lei 28

W. de KOTZEBUE
Lascar Viorescu . . . . . Lei 10
Din Moldova . . . . . „ 10

ANDREAS LATZKO
Oamenii în Războiu . . . Lei 8

I. I. MIRONESCU
Oameni şi Vremuri . . . Lei 10

G. Fr. NICOLAI
Biologia Războiului . . . Lei 15
(Prelucrare de E. Relgis)

T. PAMFILE
Noaptea Sfîntului Andrei . Lei 14

RADU ROSETTI
Poveşti Moldovenești . . . Lei 12

MIHAIL SADOVEANU
Umbre . . . . . Lei 10
Cocostîrcul albastru . . . „ 14
Strada Lăpuşneanu . . . „ 16

SHAKESPEARE
Visul unei nopți de vară Lei 7
(Traducere de G. Topîrceanu)

Dr. ŞTEFĂNESCU-GALAȚI
1916—1918 . . . . . Lei 15

C. STERE
In literatură . . . . . Lei 12

G. TOPÎRCEANU
Strofe alese (Balade vesele şi triste) . . . . . Lei 6
Povestiri Fantastice . . . Lei 12
(Culegeri alese şi traduse de M. Carp)

D. D. PATRAŞCANU
Schițe şi amintiri . . . Lei 25
Timotheiu Mucenicul . . Lei 20
Candidat fără noroc . . Lei 17

RADU ROSETTI
Alte poveşti moldovenești Lei 22

Colecția „Foi Volante"

N. BATZARIA
Turcoaicele . . . . . Lei 4

CARAGIALE
Culegeri postume . . . Lei 2.50
1907 . . . . . Lei 2

ANATOLE FRANCE
Paiața Maicii Domnului şi Mustafa Efendi ajunge Macarie Monahul de *G. Galaction* Lei 2

C. DOBROGEANU GHEREA
Poetul Țărănimii . . . . Lei 5

G. IBRĂILEANU
După Războiu . . . . . Lei 4
(Cultură şi Literatură)

M. LERMONTOV
Demonul . . . . . Lei 2

D. D. PATRAŞCANU
Strategie şi o escursie de plăcere . . . . . Lei 2

J. H. ROSNY
Țara minunată a peşterilor şi Xipehuzii . . . . . Lei 4
(Traducere de M. Carp)

M. SEVASTOS
Rime sprintene . . . . . Lei 3

MIHAIL SADOVEANU
In amintirea lui Creangă . . Lei 3

G. SION
Moldova Romantică . . . Lei 2

ŞALOM ALECHEM
Stația Baranovici, etc. . . Lei 4

Institutul de Arte Grafice „Eminescu", Viața Romînească
www.dacoromanica.ro
20.000